

คู่มือพระสอนศีลธรรม

ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาแบบไฝรู้
สำหรับพระสอนศีลธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ ๑
ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

สำนักงานพระสอนศีลธรรม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาแบบไฝรู้
 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕
 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๕๕๑
 สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สำนักงานพระสอนศีลธรรม
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำชี้แจง

ตอนที่ ๑ ที่มาของชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑

ที่มาและความสำคัญ

๑

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑

วัตถุประสงค์

๒

โครงสร้างเนื้อหาสาระ

๒

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบวิถีพุทธ

๕

การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน

๗

บทบาทผู้สอนศีลธรรมในศตวรรษที่ ๒๑

๗

ตอนที่ ๒ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

๑๒

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ วัยใส ใจรักโลก

๑๓

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ จิตไม่โศก หมดปัญหา

๒๗

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ งามใจ งามกิริยา

๔๓

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เพลินहरषา ยุวทูตธรรม

๕๘

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง

๘๓

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ เดินตามครองศาสนาพิธี

๑๐๕

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ มีศีลธรรม รักษาโลก

๑๒๐

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ บริโภคสื่ออย่างมีปัญญา

๑๓๖

ภาคผนวก

๑๕๐

แบบประเมินเจตคติต่อการเรียนพระพุทธศาสนาของนักเรียน

๑๕๑

รายชื่อคณะผู้จัดทำ

๑๕๔

คำนำ

การเสริมสร้างศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กับคนในชาติ จำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย เพราะเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยพัฒนาเด็กนักเรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะทางด้านศีลธรรมที่พึงประสงค์ เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เห็นความสำคัญของการเสริมสร้างศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ผู้เรียนในสถานศึกษา จึงได้สนับสนุนให้มีการจัดทำชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ที่เน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ใฝ่ดี ใฝ่คิด ใฝ่ทำความดีด้วยศรัทธาและความสามารถของตนเอง พระสอนศีลธรรมในฐานะผู้จัดการเรียนรู้สามารถปรับกิจกรรมให้สอดคล้องบริบทและผู้เรียนของตนเองได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้

สำนักงานพระสอนศีลธรรม คาดหวังว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อพระสอนศีลธรรม และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประพฤติตนในแนวทางที่ดีงามและถูกต้อง ขอขอบคุณคณะกรรมการผู้จัดทำและผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนในการดำเนินการให้เอกสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วง จนสามารถเผยแพร่ไปยังพระสอนศีลธรรม สถานศึกษาและสาธารณชนในวงกว้าง

สำนักงานพระสอนศีลธรรม

คำชี้แจง

คู่มือชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาสำหรับพระสอนศีลธรรม จัดทำขึ้นเพื่อให้พระสอนศีลธรรมใช้เป็นเครื่องมือ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ใฝ่ดี ใฝ่คิด ใฝ่ทำความดีด้วยศักยภาพและความสามารถของตนเอง พระสอนศีลธรรมในฐานะผู้จัดการเรียนรู้สามารถปรับกิจกรรมให้สอดคล้องบริบท และผู้เรียนของตนเองได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การคิด และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ รายละเอียดของคู่มือชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นดังนี้

ตอนที่ ๑ จะอธิบายถึงองค์ประกอบของชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ที่ประกอบด้วยแนวคิดหลักการ จุดมุ่งหมายของการจัดทำคู่มือ เนื้อหาการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนและกระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และบทบาทของผู้สอนศีลธรรมในศตวรรษที่ ๒๑

ตอนที่ ๒ จะอธิบายถึงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธ (Buddhist Based Learning : BBL) ซึ่งได้นำมโนทัศน์สำคัญในทางพระพุทธศาสนามาส่งเคราะห์เป็นหลักการและวิธีการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑

ทั้งนี้การนำคู่มือชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาไปใช้กับผู้เรียน ผู้สอนจะต้องศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจนเสียก่อน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ จึงมีเงื่อนไขและปัจจัยความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ที่พระสอนศีลธรรมโปรดศึกษา และทำความเข้าใจดังนี้

๑. ผู้สอนจะต้องศึกษาหลักการจัดกิจกรรม โครงสร้างเนื้อหาสาระ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยเฉพาะหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญ ทำไมต้องการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเช่นนี้

๒. การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในคู่มือนี้ พึงตระหนักกว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ให้การชี้แนะการเรียนรู้แก่ผู้เรียน (Learning Coach) เป็นนักตั้งคำถาม นักกระตุ้นการคิดผู้เรียน นำพาผู้เรียนสะท้อนคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็นด้วยตนเอง

๓. ผู้สอนจะต้องศึกษาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างละเอียด เตรียมสื่อการเรียนรู้ และดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ผู้สอนสามารถปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทและผู้เรียนของตนเอง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

บทที่ ๑

ที่มาของชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑. ที่มาและความสำคัญ

การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลนั้น พระสอนศีลธรรมจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาสาระที่สอน รวมถึงทักษะและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ สอดคล้องและเหมาะสมกับนักเรียนของตนเอง เน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ซึ่งความสำเร็จดังกล่าวนั้นจะเกิดขึ้นได้ พระสอนศีลธรรมจะต้องมีเครื่องมือสำหรับการดำเนินการเพื่อจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนากับนักเรียน กล่าวคือ คู่มือการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เป็นการวางแผนและเตรียมความพร้อมของการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบเนื่องจากคู่มือการจัดการเรียนรู้เป็นเอกสารที่มีรายละเอียดชี้แจงเกี่ยวกับสาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมถึงการใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล เพื่อให้พระสอนศีลธรรมสามารถนำไปใช้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม อีกทั้งพระสอนศีลธรรมเกิดความสะดวก และสามารถจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาได้อย่างมั่นใจ มีการจัดการชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้นักเรียนได้รับคุณภาพทางการเรียนรู้พระพุทธศาสนา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามมาตรฐานของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้

ดังนั้น เพื่อให้ตอบสนองกับพันธกิจของสำนักงานพระสอนศีลธรรม ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และมารยาทชาวพุทธของนักเรียนในสถานศึกษา จึงได้จัดทำคู่มือชุดการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ผลลัพธ์ที่ได้จะช่วยให้พระสอนศีลธรรมมีเครื่องมือที่เป็นเอกสารสำหรับนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนากับนักเรียน พระสอนศีลธรรมเกิดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่สูงขึ้น สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามเนื้อหา และมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรได้อย่างมั่นใจ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างรอบด้านทั้งในด้านพฤติกรรม ด้านสังคม ด้านอารมณ์จิตใจ และด้านสติปัญญา ทำให้นักเรียนสามารถนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างแท้จริง

๒. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชุดการจัดการเรียนรู้เล่มนี้ เป็นการนำหลักธรรมทางด้านพระพุทธศาสนาไปใช้เป็นฐานเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นหลักการในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยหลักธรรมหลักที่ใช้เป็นฐาน ได้แก่ หลักอริยสัจ ๔ และธรรมประกอบ ได้แก่ หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักปัญญาวัชรธรรม หลักอิทธิบาท ๔ หลักปัญญา ๓ และหลักสติปัฏฐาน ๔ โดยได้นำหลักธรรมข้างต้นมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา โดยสรุปหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนววิถีพุทธมีจุดเน้นสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ดี และอยากทำดีด้วยตนเอง โดยผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้สอนคอยทำหน้าที่ให้คำชี้แนะ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการเรียนรู้ จนผู้เรียนประสบความสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๒. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านหลักปัญญาทั้งสามฐาน ได้แก่ สุตมยปัญญา การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว จินตามยปัญญา การเรียนรู้ผ่าน

กระบวนการคิดขั้นสูงที่หลากหลาย และภาวนามยปัญญา การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองอย่างรอบด้าน ผู้เรียนมีสติและสัมปชัญญะระลึกรู้เท่าทันในการกระทำ อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังจากการปฏิบัติกิจกรรม

๓. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ลงมือทำด้วยตนเองอย่างรอบด้านตามหลักไตรสิกขา จนเกิดเป็นความรู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยตนเอง

๔. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการถอดบทเรียนประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงของตนเอง อันเกิดจากปฏิบัติกิจกรรม ทั้งด้านความรู้สึก ความคิด องค์ความรู้ใหม่ ทักษะ และคุณธรรมที่เกิดขึ้นกับตนเอง

๕. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนแสดงบทบาทในฐานะเป็นโค้ช (Coach) ผู้เอื้ออำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีสติในการจัดการเรียนรู้และการโค้ช เอาใจใส่ดูแลต่อการเรียนรู้ ให้ความเอื้ออาทร การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ การตรวจสอบความเข้าใจ การใช้คำถามที่มีพลัง การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน

๓. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้พระสอนศีลธรรมมีคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนในสถานศึกษาได้

๒. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพระสอนศีลธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในโรงเรียน ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑

๓. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนพระพุทธศาสนา และสามารถนำหลักการและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างแท้จริง

๔. โครงสร้างเนื้อหา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ สารที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ได้กำหนดโครงเนื้อหาสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สารที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม โดยกำหนดเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับพันธกิจหลักของสำนักงานพระสอนศีลธรรมที่ต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และมารยาทชาวพุทธของนักเรียน โครงสร้างเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบ่งออกเป็น ๒ ภาคการศึกษา โดยใช้ระยะเวลาในแต่ละภาคการศึกษา ๒๐ ชั่วโมง โดยกำหนดเนื้อหาออกเป็น ๘ หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ วยโส ใจรักโลก	จำนวน ๕ ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ จิตไม่โศก หมดปัญหา	จำนวน ๕ ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๓ งามใจ งามกิริยา	จำนวน ๔ ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ เพลินหรรษา ยุวพุทธธรรม	จำนวน ๖ ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง	จำนวน ๔ ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ เดินตามครองศาสนาพิธี	จำนวน ๖ ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๗ มีศีลธรรม รักษาโลก	จำนวน ๕ ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ บริโภคสื่ออย่างมีปัญญา	จำนวน ๕ ชั่วโมง

โครงสร้างเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ภาคเรียนที่ ๑				
หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชม.)
๑	วัยใส ใจรักโลก	ส ๑.๑ ป.๕/๑ ป.๕/๗	อริยสัจ ๔ • ความหมายของอริยสัจ ๔ • คุณค่าของอริยสัจ ๔ • หลักและกระบวนการ แก้ปัญหาของอริยสัจ ๔	๕
๒	จิตไม่โศก หมดปัญหา	ส ๑.๑ ป.๕/๖	บริหารจิตและเจริญปัญญา • สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา • ความหมายและประโยชน์ ของสติสัมปชัญญะ สมาธิ และปัญญา • วิธีการปฏิบัติในการบริหาร จิตและเจริญปัญญา • ฝึกสติการยืน การเดิน การ นั่ง และการนอน	๕
๓	งามใจ งามกิริยา	ส ๑.๒ ป.๕/๓	มารยาทชาวพุทธ • การกราบพระรัตนตรัย • การกราบผู้ใหญ่ที่อาวุโส • การไหว้บิดามารดา ไหว้ครู อาจารย์ ไหว้ผู้ที่เคารพนับถือ การไหว้ผู้มีฐานะเสมอตน • การกราบศพ	๔
๔	เพลีนพรรษา ยุวทูต ธรรม	ส ๑.๑ ป.๕/๓ ป.๕/๕ ป.๕/๗	๑. พุทธสาวก พุทธสาวิกา • พระโสณโกฬิวิสะ ๒. ชาดก • วัฒนโรชาชาดก • จุฬเสฏฐโกฬิวิสะ ๓. พุทธศาสนสุภาษิต • วิริเยน ทุกขมจเจติ (คนจะ ล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร) • ปญญา โลกสมี ปชโชโต (ปัญญาคือแสงสว่างในโลก)	๖
รวม				๒๐

โครงสร้างเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ภาคเรียนที่ ๒				
หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชม.)
๕	แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง	ส ๑.๑ ป.๕/๓ ป.๕/๕	๑. ศาสนิกชนตัวอย่าง • อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ๒. กตัญญูกตเวทีต่อพระพุทธศาสนา • ความหมายของกตัญญูกตเวที • ความสำคัญและประโยชน์ของกตัญญูกตเวที • คุณลักษณะคนกตัญญูรู้คุณ • การกตัญญูกตเวทีต่อพระพุทธศาสนา	๔
๖	เดินตามครองศาสนาพิธี	ส ๑.๑ ป.๕/๕ ส ๑.๒ ป.๕/๑ ป.๕/๒	๑. บุญกิริยาวัตถุ ๓ ๒. ศาสนพิธีทางศาสนาพุทธ • พิธีถวายสังฆทาน • ระเบียบพิธีในการทำบุญงานมงคล • คุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา	๖
๗	มีศีลธรรม รักษาโลก	ส ๑.๑ ป.๕/๕ ป.๕/๗	เบญจศีล-เบญจธรรม • ความหมายเบญจศีล-เบญจธรรม • โทษของการประพฤติดิเบญจศีล และประโยชน์จากการละเว้นเบญจศีล • ประโยชน์ของเบญจธรรม • วิธีการหลีกเลี่ยงหรือการป้องกันการประพฤติดิเบญจศีล	๕
๘	บริโภคสื่ออย่างมีปัญญา	ส ๑.๑ ป.๕/๕ ป.๕/๗	ไตรสิกขา -ศีล สมาธิ ปัญญา	๕
รวม				๒๐
รวมจำนวนชั่วโมงตลอดปีการศึกษา				๔๐

๕. กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบวิถีพุทธ

การจัดการเรียนรู้แบบวิถีพุทธ เป็นการนำหลักการข้างต้นมาสังเคราะห์กำหนดเป็นขั้นตอนและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เรียกว่า **Buddhist Based Learning (BBL)** โดยในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นจะดำเนินการโดยใช้ ๖ ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ ๑ สร้างแรงบันดาลใจ เป็นขั้นที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจ มีความใฝ่รู้ ใฝ่ดี โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สังเกตสภาพการณ์ปัญหาต่างๆ ทางสังคมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในห้องเรียน นอกห้องเรียน วัด ชุมชน หรืออาจใช้สื่อภาพยนตร์สั้น วิดีทัศน์จาก YouTube นิทานข่าวเหตุการณ์ปัจจุบัน เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกตปัญหาหรือเรื่องที่สนใจที่อยากจะเรียนรู้ จากนั้นผู้สอนตั้งคำถามที่ท้าทายความคิดผู้เรียน อะไรคือปัญหาที่แท้จริง ปัญหามีลักษณะเป็นอย่างไร เกิดผลกระทบอะไรอย่างไร กับใคร สิ่งใดบ้าง ข้อดีและข้อเสียหากแก้หรือไม่แก้ปัญหานั้นจะเป็นอย่างไร จากนั้นผู้เรียนร่วมกันกำหนดปัญหาที่อยากแก้ไข บทบาทผู้สอนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ในขั้นนี้ ได้แก่

๑. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจ มีความใฝ่รู้ มองเห็นปัญหาที่อยากจะแก้
๒. ผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการแบ่งกลุ่ม
๓. ผู้สอนจะต้องให้กำลังใจและคอยสนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดของตนเอง
๔. ผู้สอนใช้คำถามปลายเปิดที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เป็นเรื่องใกล้ตัวใกล้เคียงกับประสบการณ์หรือภูมิความรู้เดิมของผู้เรียนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและมีความสนใจ
๕. ผู้สอนเป็นกัลยาณมิตร มีความเอื้ออาทร ความรัก เอาใจใส่ต่อผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม
๖. ความรู้สึกลดถอย ความไว้วางใจของผู้เรียนที่มีต่อผู้สอนคือสิ่งสำคัญที่สุด ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกศรัทธาอยากเรียนกับผู้สอน

ขั้นที่ ๒ ใฝ่สืบสวน เป็นขั้นที่ผู้เรียนคิดถึงเหตุของปัญหา ปัญหานั้นเกิดจากสาเหตุอะไร สาเหตุเหล่านั้นมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างไร ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อร่วมกันคิดวิเคราะห์ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคแผนภูมิผังต้นไม้หรือผังก้างปลาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุได้ง่ายขึ้น บทบาทผู้สอนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ในขั้นนี้ ได้แก่

๑. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สืบสาวหาสาเหตุของปัญหา
๒. ผู้สอนให้กำลังใจและคอยสนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดของตนเอง
๓. ผู้สอนใช้คำถามปลายเปิด ถามเรื่องใกล้ตัวหรือเรื่องรอบตัวของผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและมีความสนใจในเรื่องที่จะเรียนมากขึ้น

ขั้นที่ ๓ ขวนสร้างสรรค์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนเสนอไอเดียกิจกรรมวิธีการอย่างหลากหลาย ไม่มีผิด ไม่มีถูก และเลือกไอเดียที่มีความน่าสนใจและเหมาะสมเพื่อนำไปใช้วางแผนการดำเนินการแก้ปัญหา ผู้สอนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาช่วยให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผลและคิดวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้เรียนแต่ละคนหรือกลุ่มคิด โดยผู้สอนใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิธีแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย ผู้สอนคอยช่วยเหลือและกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดคนเดียว จับคู่คิด และคิดเป็นกลุ่มเพื่อหลอมรวมความคิดของทุกคนในกลุ่ม และนำไอเดียที่ได้เลือกมาวางแผนการดำเนินการแก้ปัญหา บทบาทผู้สอนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ในขั้นนี้ ได้แก่

๑. ผู้สอนอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้อิสระผู้เรียนวางแผน และการออกแบบ พยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนวางแผนการทำงานอย่างรอบคอบ
๒. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้จินตนาการ ไม่มีการปิดกั้น หลีกเลี่ยงคำพูดเชิงลบ ส่งเสริมจินตนาการของผู้เรียนโดยการชวนคิด ชวนพูดคุย ให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าความคิดของเขาเป็นสิ่งที่ไม่มีผิด

๓. กรณีผู้เรียนไม่สามารถบอกไต่ถามหรือวิธีการได้ด้วยตนเอง ผู้สอนอาจจะมีตัวเลือกหรือพูดชักชวนให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการได้ ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ข้อมูลต่าง ๆ เช่น Google YouTube หนังสือ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ เป็นต้น ในการสืบค้นข้อมูลผู้เรียนจะต้องจดบันทึกข้อมูลของตนเอง พร้อมเขียนที่มาของข้อมูลหรือแหล่งอ้างอิง เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ

๔. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อดี ข้อจำกัดในแต่ละวิธีการ และตัดสินใจเลือกวิธีการที่ดีและเหมาะสมเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินการ ทั้งนี้ ผู้สอนต้องระวังในเรื่องของการชี้นำ จะต้องวางตัวในฐานะโค้ช คือไม่เป็นผู้ชี้แนะในการกำหนดทางเลือกหรือวิธีการทำงานหรือการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน

๕. ผู้สอนให้คำแนะนำและสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน รอบคอบ และครอบคลุม ในกรณีที่ผู้เรียนเขียนไม่ได้ผู้สอนอาจกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดแล้ววาดออกมาเป็นภาพจะทำอะไร ทำอย่างไร ที่ไหน ก็ได้

ขั้นที่ ๔ พากันปฏิบัติ เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้ มีสติและสมาธิในการทำงาน ไม่ประมาท ดูแลเอาใจใส่และกำกับติดตามการทำงานของตนเอง มีการเก็บบันทึกข้อมูลผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การเขียนบันทึก การบันทึกวิดีโอ การถ่ายภาพ ด้วยกล้องสมาร์ตโฟน เป็นต้น ระหว่างที่ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคที่ไม่คาดคิด ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยน พูดคุย ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันตัดสินใจแก้ปัญหาไปด้วยกัน โดยผู้สอนคอยให้คำปรึกษา ดูแลผู้เรียนในระหว่างปฏิบัติกิจกรรม บทบาทผู้สอนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ในขั้นนี้ ได้แก่

๑. ผู้สอนคอยช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาด้วยตนเองตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้

๒. ผู้สอนคอยให้คำปรึกษาและคอยดูแลผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนวิธีการที่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้กำหนดไว้

๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกการบันทึกข้อมูลผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การเขียนบันทึก การใช้โทรศัพท์บันทึกวิดีโอ การถ่ายภาพ เป็นต้น

ขั้นที่ ๕ สักดบทเรียน เป็นขั้นที่ผู้เรียนสรุปผลการแก้ปัญหา เกิดผลลัพธ์เป็นอย่างไร ปัญหาได้ถูกแก้ไขแล้วหรือไม่ อย่างไร รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการประเมินผลการทำงานของตนเอง เพื่อนำไปสู่การต่อยอดผลงานที่ดียิ่งขึ้นต่อไป เช่น สิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในการทำงานครั้งนี้คืออะไร แนวทางหรือไต่ถามในการปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร สิ่งที่ได้เรียนรู้หรือองค์ความรู้ที่ได้จากการแก้ปัญหาในครั้งนี้คืออะไร จะนำไปใช้หรือสร้างประโยชน์ต่อชีวิตของตนเองอย่างไร บทบาทผู้สอนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ในขั้นนี้ ได้แก่

๑. ผู้สอนให้คำแนะนำผู้เรียนสรุปผลการแก้ปัญหา รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการประเมินและทบทวนวิธีการแก้ปัญหา เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้มีการประเมินผลและทบทวนวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง ผู้เรียนวิเคราะห์จุดดี จุดอ่อนในการแก้ปัญหาครั้งนี้ เพื่อปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๓. ผู้สอนให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดพลังหรือแรงจูงใจในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ ๖ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้บอกเล่าเรื่องราว นำเสนอผลงานการแก้ปัญหาของตนเองที่หน้าชั้นเรียน โดยสรุปประมวลจากการสักดบทเรียนเพื่อนำเสนอผลงานด้วยวิธีการสร้างสรรค์ ความสนใจและความถนัดของตนเอง เช่น แผนผังความคิด ชิ้นงาน รูปภาพ คลิปวิดีโอสั้น หรือสื่อต่าง ๆ เป็นต้น บทบาทผู้สอนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ในขั้นนี้ ได้แก่

๑. ผู้สอนให้คำแนะนำวิธีการนำเสนอผลงาน และสนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ การเสนอผลงานตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

๒. ผู้สอนให้กำลังใจ ชื่นชม และเสริมแรงทางบวกให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการทำงาน กล่าวแสดงออก

๗. การวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน

๑. พระสอนศีลธรรมสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สะท้อนถึงทักษะพฤติกรรมการเรียนรู้ (ศีลสิกขา) คุณธรรม (จิตตสิกขา) และด้านความรู้ (ปัญญาสิกขา) ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

๒. พระสอนศีลธรรมประเมินผลงานของผู้เรียนที่สะท้อนถึงทักษะพฤติกรรมการเรียนรู้ จิตใจคุณธรรม และด้านความรู้ความเข้าใจ หลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินผลงาน

๓. ผู้เรียนประเมินตนเองจากการสะท้อนคิดหลังการจัดการเรียนรู้ และพระสอนศีลธรรมนำข้อมูลที่ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง มาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในครั้งต่อไป โดยใช้แบบบันทึกการสะท้อนคิด

๔. ผู้เรียนประเมินเจตคติต่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนาหลังการจัดการเรียนรู้ และพระสอนศีลธรรมนำข้อมูลที่ผู้เรียนได้ประเมินเจตคติต่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนา มาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในครั้งต่อไป โดยใช้แบบประเมินเจตคติต่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

๘. บทบาทผู้สอนศีลธรรมในศตวรรษที่ ๒๑

การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ ๒๑ พระสอนศีลธรรมจะต้อง “ไม่ใช่” นักบรรยาย นักพูด นักเทศก์ แต่ต้องเป็น “โค้ชทางการเรียนรู้ (Learning Coaching) หรือผู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้” (Facilitator) ทำหน้าที่ผู้ให้การชี้แนะแก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง บทบาทของผู้สอนศีลธรรมในศตวรรษที่ ๒๑ นั้น จะต้อง ๑) สร้างความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรู้กับผู้เรียน (Engagement) ๒) การเสริมพลังการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (Empowerment) และ ๓) การสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (Enliven) โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านที่ ๑ การสร้างความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรู้ (Engage) หมายถึง การสร้างความยึดมั่นผูกพันกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อการไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดร่วมกัน ผู้สอนในฐานะโค้ชหรือผู้ชี้แนะและผู้เรียน จำเป็นต้องมีความยึดมั่นผูกพันร่วมกัน ผู้สอนให้ความรัก เอื้ออาทร ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียน ย่อมส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จได้ ผู้สอนจึงต้องมองผู้เรียนด้วยใจให้เห็นธรรมชาติที่แท้จริงของผู้เรียนแต่ละคน จะทำให้ผู้สอนเข้าใจผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น สำหรับแนวทางการปฏิบัติในการสร้างความยึดมั่นผูกพันในการเรียนรู้ มีแนวปฏิบัติดังนี้

๑. สร้างศรัทธาไว้วางใจให้เกิดกับผู้เรียน

- ๑) พุดจาสุภาพ และอ่อนโยนต่อผู้เรียนทุกคน ไร้อคติ
- ๒) คิด พุด ทำด้วยจิตที่เมตตาต่อผู้เรียน
- ๓) มีความเอื้ออาทรต่อผู้เรียน
- ๔) ให้การดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม
- ๕) ไม่เปรียบเทียบความรู้ ความสามารถของผู้เรียนกับคนอื่น ๆ
- ๖) แต่งกายดี เหมาะสมกับสมณสาธูป ถูกต้องตามกาลเทศะ
- ๗) ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา
- ๘) ปฏิบัติสิ่งใด ๆ ต่อผู้เรียนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย
- ๙) เชื่อมั่นว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพ สามารถพัฒนาได้

๒. สร้างการยอมรับนับถือกับผู้เรียน

- ๑) ยิ้มแย้มแจ่มใส ทักทายผู้เรียนด้วยท่าที น้ำเสียงที่เป็นมิตร
- ๒) มีความเห็นอกเห็นใจ ใฝ่ถามทุกข์สุขของผู้เรียน
- ๓) เข้าใจปัญหาของผู้เรียนทั้งเรื่องการเรียนรู้หรือปัญหาอื่นๆของผู้เรียน
- ๔) พูดคุยกับผู้เรียนในเรื่องที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์
- ๕) แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องอื่นที่ผู้เรียนสนใจ
- ๖) กล่าวขอบคุณหรือขอโทษผู้เรียนตามแต่ละโอกาส
- ๗) ยอมรับความคิดเห็นหรือเหตุผลที่แตกต่างของผู้เรียน

๓. ปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

- ๑) การให้เกียรติผู้เรียน
- ๒) ให้ความยุติธรรมกับผู้เรียน
- ๓) ให้ความเสมอภาคโดยไม่แบ่งแยก
- ๔) ให้ความปลอดภัยทั้งร่างกายและจิตใจ
- ๕) มอบสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

๔. ตรงความสนใจ เอาใจใส่ ติดตาม และคับประคองผู้เรียน

- ๑) ลำดับกิจกรรมตามธรรมชาติและความสนใจ
- ๒) ปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์
- ๓) ดูแลกระบวนการเรียนรู้
- ๔) ฝึติดิตตามความก้าวหน้า
- ๕) คับประคองจนเกิดการเรียนรู้

๕. ฟังผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง ไม่ด่วนสรุป ไม่ด่วนตัดสิน ไม่ด่วนสวนกลับ

- ๑) ตั้งใจฟังสิ่งที่ผู้เรียนต้องการสื่อสาร
- ๒) สังเกตภาษากายที่ผู้เรียนแสดงออก
- ๓) ซักถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน
- ๔) ให้โอกาสผู้เรียนเสนอสิ่งที่ต้องการ
- ๕) ตอบสนองผู้เรียนด้วยวิธีการที่นุ่มนวล
- ๖) มีความอดทนต่อถ้อยคำ และคำวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ของผู้เรียน

ด้านที่ ๒ การเสริมพลังการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (Empower) หมายถึง การให้อำนาจผู้เรียนในการคิดเลือก และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพึ่งพาตนเอง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ผู้สอนในฐานะโค้ชให้การเสริมพลังในตนเองแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สำหรับแนวทางการปฏิบัติในการเสริมพลังการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑. กระตุ้นผู้เรียนให้มีชุดความคิดเติบโต (Growth mindset)

- ๑) ชี้แนะให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้
- ๒) ให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์
- ๓) ยกตัวอย่างบุคคลที่มี Growth mindset
- ๔) ให้ผู้เรียนตรวจสอบ Growth mindset ของตนเอง
- ๕) ชี้ให้ผู้เรียนเห็นว่ามีพัฒนาการของ Growth mindset

๒. กระตุ้นให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง

- ๑) ถามผู้เรียนว่าต้องการเรียนรู้สิ่งใด
- ๒) ถามผู้เรียนว่ามีเป้าหมายการเรียนรู้อย่างไร
- ๓) ให้ผู้เรียนสะท้อนคิดเป้าหมายการเรียนรู้ของตน
- ๔) ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป้าหมายของตนกับบุคคลอื่น
- ๕) ให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง

๓. กระตุ้นให้ผู้เรียนมีวินัยในการเรียนรู้และนำตนเองได้

- ๑) ให้ผู้เรียนวางแผนไปสู่เป้าหมายด้วยตนเอง
- ๒) สอบถามและติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้
- ๓) ให้การสะท้อนคิดความมีวินัยในการเรียนรู้ของตนเอง
- ๔) ชื่นชมเมื่อแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในการเรียนรู้
- ๕) ยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จจากการมีวินัยในตนเอง

๔. กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย

- ๑) ให้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง
- ๒) ให้นำเสนอกระบวนการเรียนรู้ของตนกับบุคคลอื่น
- ๓) ติดตามให้ปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้
- ๔) ให้การสะท้อนคิดประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้
- ๕) เปิดโอกาสให้ปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ที่ดีกว่าเดิม

๕. กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดอย่างหลากหลาย

- ๑) ตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิด
- ๒) ให้ออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ๓) ให้แลกเปลี่ยนกระบวนการคิดกับเพื่อน

- ๔) จำลองสถานการณ์ให้สร้างสรรค์นวัตกรรม
- ๕) ให้การสะท้อนคิดถึงกระบวนการคิดของตนเอง
- ๖. ใช้พลังคำถามกระตุ้นการคิดขั้นสูงด้านต่างๆ ของผู้เรียน**
 - ๑) ใช้คำถามปลายเปิด
 - ๒) ถามที่ละคำถามและให้เวลาคิด
 - ๓) ถามคำถามที่สัมพันธ์กับความคิดรวบยอด
 - ๔) ถามให้ผู้เรียนให้เหตุผลสนับสนุนคำตอบของตน
 - ๕) ให้ข้อมูลย้อนกลับที่ไม่เฉลยคำตอบ แต่ตั้งใจให้คิดต่อ
- ๗. ให้ผู้เรียนเลือกและตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง**
 - ๑) ถามความต้องการของผู้เรียน
 - ๒) เปิดโอกาสให้เลือกและตัดสินใจ
 - ๓) ให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง
 - ๔) แลกเปลี่ยนประสบการณ์การตัดสินใจกับผู้เรียน
 - ๕) ให้ผู้เรียนสะท้อนคิดการเลือกและตัดสินใจของตนเอง
- ๘. ให้กำลังใจและเสริมพลังความเชื่อมั่นในความสามารถของตน**
 - ๑) พูดให้กำลังใจผู้เรียน
 - ๒) ชี้ให้ผู้เรียนเห็นความเก่งของตนเอง
 - ๓) ชี้ให้ผู้เรียนเห็นพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง
 - ๔) ไม่พูดถึงความล้มเหลวแต่ให้มองความสำเร็จที่อยู่ข้างหน้า
 - ๕) ให้ผู้เรียนสะท้อนคิดการมีกำลังใจและความเชื่อมั่นของตน
- ๙. ให้ผู้เรียนประเมินตนเองและสะท้อนคิดสู่การปรับปรุงและพัฒนา**
 - ๑) ให้ผู้เรียนทบทวนความก้าวหน้าของตนเอง
 - ๒) ถามผู้เรียนถึงจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงผลงาน
 - ๓) ให้ผู้เรียนประเมินผลงานของตนด้วยเกณฑ์ที่กำหนดร่วมกัน
 - ๔) ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และกำหนดประเด็นที่ต้องปรับปรุงพัฒนาตนเอง
 - ๕) ให้ผู้เรียนสะท้อนคิดถึงกระบวนการและผลลัพธ์ของการปรับปรุงพัฒนางานตนเอง
- ๑๐. ประเมินและให้ข้อมูลย้อนกลับที่เน้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้**
 - ๑) ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย
 - ๒) ใช้เครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพ
 - ๓) ประเมินอย่างต่อเนื่อง
 - ๔) ให้ข้อมูลย้อนกลับที่เน้นกระบวนการเรียนรู้
 - ๕) ใช้ถ้อยคำสุภาพนุ่มนวลในการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ด้านที่ ๓ การสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ (Enliven) หมายถึง การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความตื่นตัว ความท้าทาย มีแรงบันดาลใจ ความกระตือรือร้น ความตั้งใจ ความสนุกสนาน กำหนดเป้าหมาย การเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นพลังในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง สำหรับแนวทางการ ปฏิบัติในการเสริมพลังการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

๑. กระตุ้นแรงบันดาลใจและแรงปรารถนาในการเรียนรู้

- ๑) พุดกระตุ้นให้คิดทางบวกต่อตนเอง
- ๒) ชี้ให้เห็นคุณค่าของตนเองที่มีต่อบุคคลอื่น
- ๓) ชี้ให้เห็นคุณค่าของสิ่งที่ผู้เรียนกำลังกระทำ
- ๔) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทบทวนจุดมุ่งหมายในชีวิตของตนเอง
- ๕) แลกเปลี่ยนเรียนรู้แรงบันดาลใจและแรงปรารถนาระหว่างโค้ชกับผู้เรียน

๒. กระตุ้นแรงจูงใจภายในและความต้องการเรียนรู้สิ่งที่ท้าทาย

- ๑) ชี้แนะให้เห็นว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้
- ๒) ชี้แนะให้เห็นความสำเร็จในอดีตของผู้เรียน
- ๓) ชี้แนะให้เห็นผลลัพธ์ในอนาคตหลังการเรียนรู้
- ๔) ชี้ให้เห็นความท้าทายของสิ่งที่กำลังเรียนรู้
- ๕) แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้สิ่งที่ท้าทายกับผู้เรียน

๓. สื่อสารและสร้างบรรยากาศที่กระตือรือร้นและเอื้อต่อการเรียนรู้

- ๑) พุดแสดงความสนใจและตื่นตัวต่อความคิดเห็นของผู้เรียน
- ๒) พุดชื่นชมพฤติกรรมที่ดีของผู้เรียนด้วยสีหน้าท่าทางตื่นตัว
- ๓) แสดงพฤติกรรมที่ตื่นตัวอย่างคาดไม่ถึงในคุณภาพผลงานของผู้เรียน
- ๔) แสวงหาจุดเด่นในผลงานของผู้เรียนและกล่าวชื่นชมด้วยความจริงใจ
- ๕) สร้างอารมณ์ขันสอดแทรกกิจกรรมและสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้

๔. กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นและพยายามในการเรียนรู้

- ๑) ชี้แนะให้เห็นว่าความสำเร็จเกิดจากความมุ่งมั่นพยายาม
- ๒) ชี้แนะให้เห็นความก้าวหน้าหลังใช้ความมุ่งมั่นพยายาม
- ๓) ชื่นชมเมื่อผู้เรียนแสดงออกถึงการใช้ความมุ่งมั่นพยายาม
- ๔) ออกแบบกิจกรรมให้ท้าทายความสามารถของผู้เรียนอย่างพอดี
- ๕) ให้สะท้อนคิดถึงผลลัพธ์ของการมีความมุ่งมั่นพยายาม

๕. แสดงออกถึงความกระตือรือร้นและการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

- ๑) พุดคุ้ยเหตุการณ์ที่น่าสนใจในปัจจุบัน
- ๒) นำความรู้ใหม่ๆ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เรียน
- ๓) update ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต
- ๔) เล่าประสบการณ์ของโค้ชที่ผู้เรียนสนใจอยากเรียนรู้
- ๕) สืบเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกับผู้เรียน

บทที่ ๒
แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ วัยใส ใจรักโลก

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ธรรมะรักษโลก

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๕ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

- มาตรฐานการเรียนรู้ ส.๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
- ตัวชี้วัด ป.๕/๕ แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
- ตัวชี้วัด ป.๕/๗ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการพัฒนาตนเอง และสิ่งแวดล้อม

๒. สาระสำคัญ

อริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบด้วยพระองค์เอง เป็นหลักความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ที่พระองค์ทรงนำมาสั่งสอนแก่มวลมนุษยเพื่อช่วยให้มนุษย์พ้นทุกข์ โดยผู้เรียนสามารถนำหลักอริยสัจ ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหาศีลธรรมสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่อยู่รอบตัว รวมถึงสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อจัดการกับปัญหาได้อย่างเป็นระบบด้วยหลักเหตุผล

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายหลักการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔ ได้
๒. ออกแบบการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามที่ผู้เรียนสนใจตามหลักอริยสัจ ๔ ได้
๓. เอาใจใส่ดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔. สาระการเรียนรู้

- ความหมายของอริยสัจ ๔
- คุณค่าของอริยสัจ ๔
- หลักและกระบวนการแก้ปัญหาของอริยสัจ ๔

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

ขั้นที่ ๑ สร้างแรงบันดาลใจ

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที
๓. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนทราบ
๔. ผู้สอนกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้โดยนำพาผู้เรียนออกไปสำรวจสภาพปัญหาศีลธรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น ห้อง/โรงอาหาร ห้องน้ำ อาคารเรียน หรือหอประชุม เป็น

ต้น แล้วกลับเข้ามาที่ห้องเรียน ผู้สอนถามคำถามสะท้อนความรู้สึกนึกคิด เพื่อเชื่อมโยงประเด็นจากการสำรวจสภาพปัญหาจริงกับตัวผู้เรียน

- นักเรียนมองเห็นปัญหาอะไรบ้าง
- นักเรียนเห็นปัญหานั้นแล้ว มีความรู้สึกอย่างไร

๕. แบ่งกลุ่มผู้เรียน ๕-๖ คน คละความสามารถ (เก่ง ปานกลาง อ่อน) จากนั้นผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำปัญหาที่ได้จากการสำรวจ มาจำแนกและจัดเรียงลำดับความสำคัญเพื่อแก้ไขตามความเร่งด่วนของปัญหาจากระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยสุด ตามลำดับความสำคัญ

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงมติเลือกปัญหาที่สนใจอยากแก้ไขมากที่สุด ๑ เรื่อง พร้อมบอกเหตุผลทำไมจึงเลือกปัญหานี้ ถ้าแก้ปัญหานี้จะเกิดประโยชน์อย่างไร หากไม่แก้ปัญหานี้จะเกิดผลเสียอย่างไร

๗. จากนั้นผู้เรียนแต่ละกลุ่มรับเอกสารใบงานที่ ๑ เรื่องอริยสัจ ๔ พร้อมทั้งศึกษาหลักการและกระบวนการแก้ปัญหามาตามหลักอริยสัจ ๔ จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ โดยผู้สอนให้คำแนะนำในการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้

๘. ผู้สอนอธิบายให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำหลักธรรมอริยสัจ ๔ ไปใช้ในการแก้ปัญหา

ชั่วโมงที่ ๒ - ๓

ขั้นที่ ๒ ฝึกลิสสวน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้สอนให้ตัวแทนกลุ่มออกมารับใบงานที่ ๒ สืบสาวหาสาเหตุ แล้วใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันนำปัญหาของกลุ่มที่ได้เลือกไว้จากครั้งที่แล้วมาวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาแล้วเขียนลงในตารางตามประเด็นที่กำหนดไว้ ได้แก่ “ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร” “อะไรคือสาเหตุของปัญหา” “มีสาเหตุใดที่เกี่ยวข้องบ้าง” “ปัญหานั้นส่งผลเสียหรือผลกระทบอย่างไร กับใคร หรือสิ่งใดบ้าง”

ขั้นที่ ๓ ขวนสร้างสรรค์

๑. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นความคิดนักเรียนเพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันกำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหาและวางแผนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

- เป้าหมายความสำเร็จในการแก้ปัญหานี้คืออะไร
- นักเรียนจะมีวิธีการแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างไร
- นักเรียนจะต้องรู้อะไรบ้างเพื่อแก้ปัญหานี้
- นักเรียนจะวางแผนศึกษาค้นคว้าความรู้อย่างไร และจากที่ไหน

๒. จากนั้นผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหาเชิงบวกที่ต้องการให้เกิดขึ้นและระดมความคิดหาไอเดียหรือแนวทางในการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับสาเหตุของปัญหา ให้ได้มากที่สุด

๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันประเมินข้อดี และข้อจำกัดแต่ละไอเดียก่อนนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง และตัดสินใจเลือกไอเดียหรือวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องที่จะสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่สาเหตุได้ดีที่สุด

๔. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำไอเดียที่ได้คัดเลือกมากำหนดเป็นขั้นตอนหรือวิธีการปฏิบัติกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่สั้น กระชับ เข้าใจง่ายต่อการนำไปใช้ในการแก้ปัญหา พร้อมทั้งแบ่งบทบาทหน้าที่สมาชิกกลุ่มใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร

๕. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแผนการดำเนินการแก้ปัญหานั้น และผู้สอนซักถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

ชั่วโมงที่ ๔

ขั้นที่ ๔ พากันปฏิบัติ

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที
๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันลงมือปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายตามแผนที่ได้กำหนดไว้ โดยผู้สอนคอยให้กำลังใจ และให้คำปรึกษาผู้เรียนในการดำเนินการแก้ปัญหา
๔. บันทึกผลขณะทำกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การจดบันทึกข้อมูล การถ่ายภาพ หรือ ถ่ายคลิปวิดีโอสั้นๆ เป็นต้น

ชั่วโมงที่ ๕

ขั้นที่ ๕ สักตบทเรียน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที
๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลการแก้ปัญหาตามประเด็นที่กำหนดให้ ได้แก่ ๑) ปัญหา/เรื่องที่ทำ ๒) สาเหตุของปัญหา ๓) เป้าหมายการแก้ปัญหา ๔) วิธีการแก้ปัญหา ๕) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหา ๖) ความรู้ใหม่ ทักษะ และคุณธรรมที่ผู้เรียนได้รับจากการแก้ปัญหาในครั้งนี้ บันทึกลงใบงานที่ ๓ แบบสรุปผลการแก้ปัญหา
๔. ผู้เรียนร่วมกันนำข้อมูลสรุปผลมาจัดทำเสนอผลงานด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์และมีความน่าสนใจ ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด
๕. ผู้เรียนร่วมกันนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน โดยกำหนดการนำเสนอกลุ่มละ ๕ นาที

ขั้นที่ ๖ แลกเปลี่ยนเรียนรู้

๑. ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึกและความคิดเห็นที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้อะไร และจะนำไปใช้อย่างไร ลงในแบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล
๒. ผู้เรียนแบ่งปันประสบการณ์สิ่งที่ได้จากการสะท้อนคิดในชั้นที่ผ่านมา ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน
๓. ผู้สอนสรุปให้ผู้เรียนเห็นว่า หลักอริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และค้นพบได้ด้วยพระองค์เอง เป็นความจริงอันประเสริฐ อันนำไปสู่การดับทุกข์หรือสามารถแก้ปัญหาทุกอย่างได้จริง ด้วยศักยภาพและความสามารถของมนุษย์เอง
๔. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปถึงความสำคัญของอริยสัจสี่ว่าสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่บ้าน และที่โรงเรียนได้ จะช่วยให้เกิดความเป็นมงคลต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียน

๖. สื่อการเรียนรู้

๑. ใบงานที่ ๑ อริยสัจ ๔
๒. ใบงานที่ ๒ สืบสาวหาสาเหตุ
๓. ใบงานที่ ๓ แบบสรุปผลการแก้ปัญหา
๔. แบบบันทึกสะท้อนคิด

๗. แหล่งการเรียนรู้

๑. สภาพแวดล้อมจริงในโรงเรียน
๒. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๓. แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๘. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
๑. อธิบายหลักการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔ ได้	การตรวจผลงาน การบันทึกสะท้อนคิด	แบบประเมินผลงาน แบบประเมินตนเอง	ระดับดีขึ้นไป
๒. ออกแบบการแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมตามที่คุณเรียนสนใจ ตามหลักอริยสัจ ๔ ได้	การตรวจผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. เอาใจใส่ดูแลรักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกสะท้อนคิด	การสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินตนเอง	ระดับดีขึ้นไป

๙. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
ด้านความรู้

.....

.....

.....

ด้านทักษะกระบวนการ

.....

.....

.....

ด้านเจตคติ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

.....

๒. สิ่งที่ได้ดีจากการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

๓. สิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)
...../...../.....

ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ครูพี่เลี้ยง
(.....)
...../...../.....

ใบงานที่ ๒

เรื่อง สืบสาวหาสาเหตุของปัญหา

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำปัญหาของกลุ่มที่ได้เลือกไว้แล้ว มาวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาแล้วเขียนลงในตารางตามประเด็นที่กำหนดไว้

ปัญหา (Problem)	สาเหตุของปัญหา (Causes)	ผลกระทบด้านลบ (Effect)
๑) ปรากฏการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้น มีลักษณะเป็นอย่างไร	๑) วิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริง ว่ามีสาเหตุมาจากอะไร	๑) ปัญหานี้เกิดผลเสียหรือผลกระทบอะไร อย่างไร กับใคร หรือสิ่งใดบ้าง
๒) ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร	 	

ใบงานที่ ๓
เรื่อง สรุปผลการแก้ปัญหา

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปผลการแก้ปัญหาจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ตามที่กำหนดให้ ดังนี้

๑. เรื่อง/ปัญหาที่ต้องการอยากจะแก้ไข

.....

๒. สาเหตุของปัญหา

.....

.....

.....

๓. เป้าหมายการแก้ปัญหาเชิงบวกที่ต้องการให้เกิดขึ้น

.....

.....

.....

๔. วิธีการหรือกิจกรรมการแก้ปัญหา

.....

.....

.....

๕. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากลงมือปฏิบัติแก้ปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๖. ประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับจากการแก้ปัญหาในครั้งนี้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละคนบันทึกการเรียนรู้หลังจากทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยให้สะท้อนความรู้สึก องค์ความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม

๑. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....

.....

.....

๒. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นบ้าง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

๑. ความรู้

.....

.....

.....

.....

๒. ทักษะการปฏิบัติ/กระบวนการ

.....

.....

.....

.....

๓. คุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

.....

๓. นักเรียนจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....นามสกุล.....

นักเรียนระดับชั้น.....

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	ผลการสังเกตพฤติกรรม									รวม
		พฤติกรรม			จิตใจ			ปัญญา			
		ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			
		๑. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	๒. พุดจาสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น	๓. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔. สนใจและตั้งใจในการทำงาน	๕. เอาใจใส่ในการทำงาน	๖. มุ่งมั่นและเพียรพยายามในการทำงาน	๗. วางแผนการทำงานเป็นระบบ	๘. ใช้วิจารณญาณในการทำงาน	๙. แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล	
๑๗											
๑๘											
๑๙											
๒๑											
๒๑											
๒๒											
๒๓											
๒๔											
๒๕											
๒๖											
๒๗											
๒๘											
๒๙											
๓๐											

เกณฑ์การให้คะแนน (คะแนนเต็ม ๙)

ผลการสังเกต/การปฏิบัติ	การแปลความหมาย
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๗ - ๙ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๔ - ๖ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๑ - ๓ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปรับปรุง

แบบประเมินผลงาน

ชื่อหน่วย/แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....เรื่อง.....

ลงชื่อผู้ประเมิน..... โดย ☐ ตนเอง ☐ เพื่อน ☐ ผู้สอน

วัน/เดือน/ปี ในการประเมิน.....

[illegible]

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ (คะแนนเต็ม ๙)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๗ - ๙ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๔ - ๖ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๓ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
ความถูกต้องของเนื้อหา	เนื้อหาสาระทั้งหมดถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระทั้งหมดเกือบถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระบางส่วนถูกต้องตามข้อเท็จจริง และต้องแก้ไขบางส่วน
ประเด็นของเนื้อหา	เนื้อหาครบประเด็นตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด เนื้อหามีความสอดคล้อง รายละเอียดครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด แต่เนื้อหาไม่สอดคล้อง และรายละเอียดไม่ครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่อง
ความคิดสร้างสรรค์	ผลงานมีความน่าสนใจ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่	ผลงานมีความน่าสนใจ แต่ขาดความคิดริเริ่ม	ผลงานไม่ดึงดูดความสนใจและขาดความคิดริเริ่ม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ จิตไม่วอก หมดปัญญา

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง บริหารจิต เจริญปัญญา
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕
ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๕ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐานการเรียนรู้ ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
ตัวชี้วัด ป. ๕/๖ เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

๒. สาระสำคัญ

การบริหารจิตเจริญปัญญา เป็นการพัฒนาตนเองด้วยการฝึกอบรมทางจิตใจให้เข้มแข็ง ไม่ฟุ้งซ่าน ทำให้เกิดประโยชน์ในการศึกษา การทำงาน และการดำเนินชีวิตประจำวันได้ดี

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกประโยชน์ ความสำคัญ และวิธีปฏิบัติในการบริหารจิตและเจริญปัญญาได้
๒. ทักขะการมีสติในตนเองตามหลักสติปัฏฐานหลากหลายรูปแบบได้
๓. ออกแบบกิจกรรมการฝึกสติในชีวิตประจำวันได้
๔. ตระหนักรู้อย่างเป็นรูปธรรมถึงสติและการรู้สึกตัวของตนเอง

๔. สาระการเรียนรู้

๑. สวดมนต์ไหว้พระ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย และแผ่เมตตา
๒. ความหมายและประโยชน์ของสติสัมปชัญญะ สมาธิและปัญญา
๓. วิธีการปฏิบัติในการบริหารจิตและเจริญปัญญา
๔. ฝึกสติการยืน การเดิน การนั่ง และการนอน

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

ขั้นที่ ๑ สร้างแรงบันดาลใจ

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที
๓. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนทราบ
๔. ผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียน เพื่อชวนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ ทักขะการบริหารจิตเจริญปัญญาหรือสติ

๑) นักเรียนเคยเดินชมนกชอบโต๊ะ เต๊ะโต๊ะ หรือเก้าอี้ อะไรสักอย่างไหม (ส่วนมากเคย)

๒) นักเรียนเดินชมนกหรือเต๊ะโต๊ะ ส่วนใหญ่มักจะจับนิ้วเท้านิ้วใด (ส่วนมากนิ้วก้อย)

- ๓) เมื่อเดินชนขอบโต๊ะ เตะโต๊ะ หรือเก้าอี้ นักเรียนรู้สึกอย่างไร
- ๔) ทำไมนักเรียนจึงเดินชนขอบโต๊ะ เตะโต๊ะ หรือเก้าอี้ (ขาดสติ เมอลอย ฟุ้งซ่าน ฯลฯ)
- ๕) นักเรียนจะมีวิธีการป้องกันตนเองอย่างไร เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นอีก
๕. ผู้สอนนำพานักเรียนทำกิจกรรมฝึกสติแบบเคลื่อนไหว-นิ่ง ทั้ง ๑๕ จังหวะ ของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโก โดยการบรรยายและสาธิตวิธีการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว-นิ่ง
๖. ผู้เรียนปฏิบัติฝึกสติแบบเคลื่อนไหว-นิ่ง ทั้ง ๑๕ จังหวะ แต่ละขั้นตอนด้วยตนเอง โดยผู้สอนคอยสังเกตการปฏิบัติของผู้เรียน และเข้าไปแนะนำ พร้อมทั้งให้กำลังใจผู้เรียนด้วยความรักเมตตา จนกว่าผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีสติ ให้เวลาผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเอง ๑๐ นาที
๗. ผู้สอนตั้งคำถามให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทบทวนไตร่ตรองความรู้สึกนึกคิดของตนเองระหว่าง และหลังจากการปฏิบัติฝึกสติแบบเคลื่อนไหว-นิ่ง
- ๑) นักเรียนสังเกตเห็นตนเองอะไรบ้าง ระหว่างขณะฝึกปฏิบัติ และหลังจากปฏิบัติ
 - ๒) นักเรียนรู้สึกอย่างไร ระหว่างขณะฝึกปฏิบัติ และหลังจากฝึกปฏิบัติ
 - ๓) นักเรียนได้ประโยชน์อะไรบ้างจากการฝึกปฏิบัติสติในครั้งนี้
๘. จากนั้นผู้เรียนแต่ละคนรับเอกสารแบบประเมินทักษะการมีสติแบบเคลื่อนไหว-นิ่ง เพื่อให้แต่ละคนได้ประเมินการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว-นิ่ง ของตนเอง

ชั่วโมงที่ ๒

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที
๓. ผู้สอนให้ความรู้เกี่ยวกับการฝึกสติมีหลายวิธี การยืน การเดิน การนั่ง การสวดมนต์และแผ่เมตตา ให้แก่สรรพสัตว์ก็เป็นวิธีการหนึ่งในการฝึกเจริญสติได้ด้วย
๔. จากนั้นนำพาผู้เรียนทำกิจกรรมสวดมนต์บทพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ (บทสวดอิติปิโส) ทำนองแปล เมื่อเสร็จกิจกรรมแล้วผู้สอนบรรยายและสาธิตวิธีการฝึกสติในอิริยาบถยืน เดินจงกรม (ระยะที่ ๑) และนั่งสมาธิ
๕. ผู้เรียนปฏิบัติฝึกสติในอิริยาบถยืน เดินจงกรมในระยะหนึ่ง และนั่งเจริญสติแบบเคลื่อนไหว-นิ่ง ทั้ง ๑๕ จังหวะ ด้วยตนเอง โดยผู้สอนคอยสังเกตการปฏิบัติของผู้เรียน และเข้าไปแนะนำ พร้อมทั้งให้กำลังใจผู้เรียนด้วยความรักเมตตา จนกว่าผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีสติ
๖. ผู้เรียนทบทวนไตร่ตรองความรู้สึกนึกคิดของตนเองระหว่างการปฏิบัติฝึกสติแบบเคลื่อนไหว-นิ่ง โดยผู้เรียนเขียนคำตอบของผู้เรียนในใบงานที่ ๑ การเจริญสติ

 - ๑) นักเรียนสังเกตเห็นอะไรบ้าง ระหว่างขณะฝึกปฏิบัติ และหลังจากปฏิบัติ
 - ๒) นักเรียนรู้สึกอย่างไรระหว่างขณะฝึกปฏิบัติ และหลังจากฝึกปฏิบัติ
 - ๓) นักเรียนได้ประโยชน์อะไรบ้างจากการฝึกปฏิบัติสติในครั้งนี้
 - ๔) นักเรียนจะนำความรู้ที่ได้จากการฝึกสติไปใช้ในชีวิตของตนเองอย่างไรบ้าง

๗. ผู้เรียนจับกลุ่ม ๓ คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนเองจากการถอดบทเรียนการทำกิจกรรมข้างต้นกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม

ชั่วโมงที่ ๓

ขั้นที่ ๒ ฝึกลีลา

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นเพื่อตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียนจากการทำกิจกรรม เพื่อเชื่อมโยงสู่ประสบการณ์ครั้งใหม่ “นักเรียนคิดว่าสติและสมาธิมีความหมายว่าอย่างไร” “สติและสมาธิเหมือนหรือต่างกันอย่างไร”

๔. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๕ คน ละครความสามารถเก่ง ปานกลาง อ่อน

๕. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนประชุมกลุ่มวางแผนสืบเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการจิตเจริญปัญญาจากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ตำรา หนังสือ หรือจากปราชญ์ผู้รู้ เป็นต้น โดยผู้สอนคอยให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนในการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพิ่มเติม ประเด็นในการศึกษาดังนี้

๑) ความหมายของสติและสมาธิ

๒) ความสำคัญของการมีสติและสมาธิ

๓) ประโยชน์ของการมีสติและสมาธิ

๔) วิธีการหรือแนวทางการพัฒนาสติในชีวิตประจำวันของนักเรียน

๖. ผู้เรียนดำเนินการสืบเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา พร้อมอ้างอิงแหล่งที่ศึกษาข้อมูลที่ถูกต้อง

๗. ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการสืบเสาะแสวงหาความรู้มาสรุปประมวลผลเป็นความรู้ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด และตกแต่งให้สวยงามเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน

๘. ผู้สอนให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมายของสติและสมาธิ การพัฒนาหรือฝึกสติในชีวิตประจำวันสามารถทำได้หลายวิธีการ เช่น การยืน การเดิน การนั่ง การฟัง การเขียน การถาม การอ่าน การกำหนดรู้ อารมณ์ความรู้สึก หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันก็ฝึกสติได้ เช่น การเก็บที่นอน การล้างจาน กวาดพื้น ล้างห้องน้ำ เป็นต้น ขอเพียงแค่นักเรียนสังเกตอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองขณะที่กำลังทำสิ่งนั้นๆ

ชั่วโมงที่ ๔

ขั้นที่ ๓ ขวนสร้างสรรค์

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้สอนถามคำถามเพื่อกระตุ้นความคิดผู้เรียนแต่ละกลุ่มว่า “นักเรียนประทับใจหรือชอบวิธีการฝึกสติแบบใดมากที่สุด จากการศึกษาข้อมูลในครั้งที่แล้ว” และ “ทำไมถึงชอบวิธีการฝึกสติในวิธีนั้น”

๔. จากนั้นผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงมติเลือกวิธีการฝึกสติในชีวิตประจำวัน ๑ วิธีการสำหรับกลุ่มตนเองที่เห็นว่าเป็นวิธีการที่ง่าย สะดวก ชอบ และสามารถทำได้จริง

๕. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มระดมสมองวางแผนการสร้างสรรค์กิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวันของตนเอง ประกอบด้วย ๑) วัตถุประสงค์ในการฝึกสติ ๒) ขั้นตอนการดำเนินการฝึกสติ ๓) วัสดุอุปกรณ์ (ถ้ามี) และ ๔) การประเมินผลการมีสติ ลงในใบงานที่ ๒ กิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวัน โดยผู้สอนคอยให้คำปรึกษา และแนะนำด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแผนการดำเนินกิจกรรมการฝึกสติในชีวิตประจำวันหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๔ พากันปฏิบัติ (ทำกิจกรรมนอกเวลาเรียน)

๑. ผู้เรียนแต่ละคนนำกิจกรรมการฝึกสติที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นไปทดลองใช้ปฏิบัติจริงกับตนเองในชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งบันทึกคลิปวิดีโอการปฏิบัติกิจกรรมฝึกสติ

๒. ผู้เรียนประเมินผลตนเองหลังจากปฏิบัติฝึกสติ เพื่อส่งผู้สอนในอาทิตย์ถัดไป

ชั่วโมงที่ ๕

ขั้นที่ ๕ สักดบทเรียน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที
๓. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นความคิดเพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจตรวจสอบการปฏิบัติกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวันของตนเอง
 - ๑) การฝึกสติของนักเรียนบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตามแผนหรือไม่ เพราะอะไร
 - ๒) นักเรียนประทับใจอะไรจากการทำกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวัน
 - ๓) ผลลัพธ์หรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเองและคนรอบข้าง จากการทำกิจกรรมฝึกสติคืออะไร และตนเองมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใดบ้างจากการฝึกสติ
 - ๔) สิ่งที่ได้ดี จากการฝึกสติในชีวิตประจำวันของตนเอง คืออะไร
 - ๕) สิ่งที่ยังไม่ดี จากการฝึกสติในชีวิตประจำวันของตนเอง คืออะไร เพราะอะไร
๔. จากนั้นผู้เรียนแต่ละกลุ่มรับใบงานที่ ๓ สรุปผลการฝึกสติในชีวิตประจำวัน เพื่อร่วมกันถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนการทำกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวันของตนเองร่วมกันเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม
๕. ผู้เรียนร่วมกันนำข้อมูลสรุปผลมาจัดทำเสนอผลงานด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์และมีความน่าสนใจ ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ตกแต่งให้สวยงามตามความสนใจของผู้เรียน
๖. ผู้เรียนร่วมกันนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน โดยกำหนดเวลาในการนำเสนอกลุ่มละ ๕ นาที

ขั้นที่ ๖ แลกเปลี่ยนเรียนรู้

๑. ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึกและความคิดเห็นที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้อะไร และจะนำไปใช้อย่างไร ลงในแบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล
๒. ผู้เรียนแบ่งปันประสบการณ์สิ่งที่ได้จากการสะท้อนคิดในชั้นที่ผ่านมา ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน
๔. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปถึงคุณค่าและความสำคัญของการสวดมนต์ สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย การแผ่เมตตา และการบริหารจัดการและเจริญปัญญา (การมีสติ)

๖. สื่อการเรียนรู้

๑. แบบประเมินตนเองระหว่างฝึกอบรมการฝึกเจริญสติแบบไหว-นั่ง ทั้ง ๑๕ ท่า
๒. ใบงานที่ ๑ การเจริญสติ
๓. ใบงานที่ ๒ กิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวัน
๔. ใบงานที่ ๓ สรุปผลการฝึกสติในชีวิตประจำวัน
๕. เอกสารบทสวดมนต์บทอิติปิโส และบทแผ่เมตตา
๖. แบบบันทึกการเรียนรู้

๗. แหล่งการเรียนรู้

๑. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๒. แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๘. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกประโยชน์ ความสำคัญ และวิธีปฏิบัติในการบริหารจัดการ และเจริญปัญญาได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. มีทักษะการฝึกสติในตนเอง ตามหลักสติปัฏฐานหลากหลายรูปแบบได้	การประเมินการฝึกสติในตนเอง	แบบประเมินการฝึกสติในตนเอง	ระดับดีขึ้นไป
๓. ออกแบบกิจกรรมการฝึกสติในชีวิตประจำวันได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๔. ตระหนักรู้ว่าเป็นรูปธรรม ถึงสติและการรู้สีกตัวของตนเอง	การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกสะท้อนคิด	การสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสะท้อนคิด	ระดับดีขึ้นไป

๙. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

ด้านความรู้

.....

.....

ด้านทักษะกระบวนการ

.....

.....

ด้านเจตคติ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

๒. สิ่งที่ได้ดีจากการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

๓. สิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)
...../...../.....

ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ครูพี่เลี้ยง
(.....)
...../...../.....

ใบงานที่ ๑

เรื่อง การเจริญสติ

ใบงานที่ ๒ เรื่อง กิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวัน

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมการฝึกสติในชีวิตประจำวัน ๑ กิจกรรมตามที่กลุ่ม
ได้เลือกไว้ ตามประเด็นที่กำหนดให้ดังนี้

๑. ชื่อกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวัน

.....

๒. วัตถุประสงค์ของกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวันในครั้งนี้

.....

.....

๓. ขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวัน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๔. วัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวัน (ถ้ามี)

.....

.....

๕. การประเมินผลการมีสติจากการทำกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวัน

.....

.....

.....

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....

.....

.....

ใบงานที่ ๓ เรื่อง สรุปผลการฝึกสติในชีวิตประจำวัน

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปผลที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวัน ตามประเด็นที่กำหนดให้

๑. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองและคนรอบข้างใกล้ตัวผู้เรียน จากการทำกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวันคืออะไร

.....

.....

.....

๒. นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงตนเองในเรื่องใดบ้างจากการทำกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวัน

.....

.....

.....

๓. สิ่งที่นักเรียนทำได้ดี จากทำกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวันของตนเอง คืออะไร

.....

.....

.....

๔. สิ่งที่นักเรียนทำได้ยังไม่ดี จากทำกิจกรรมฝึกสติในชีวิตประจำวันของตนเอง คืออะไร เพราะอะไร

.....

.....

.....

๕. นักเรียนคิดว่ากิจกรรมการฝึกสติในชีวิตประจำวันของกลุ่ม ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมหรือไม่อย่างไร หากมีการปรับคิดว่าควรปรับปรุงแก้ไขตรงจุดใดบ้าง

.....

.....

.....

แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละคนบันทึกการเรียนรู้หลังจากทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยให้สะท้อนความรู้สึก องค์ความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม

๑. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....

.....

.....

๒. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นบ้าง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

๑. ความรู้

.....

.....

.....

๒. ทักษะการปฏิบัติ/กระบวนการ

.....

.....

.....

๓. คุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

๓. นักเรียนจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างไร

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....นามสกุล.....

นักเรียนระดับชั้น.....

แบบประเมินตนเอง
ระหว่างฝึกอบรมการฝึกเจริญสติแบบไหว - นิ่งทั้ง ๑๕ ท่า

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ท่าที่	ขั้นตอนในการฝึกสติแต่ละท่า	การมีสติจากการปฏิบัติ			
		มีสติ มาก ที่สุด	มีสติ มาก	มีสติ ปาน กลาง	ไม่มีสติ เลย
๑	เอามือเรามาวางไว้บนขาทั้งสองข้าง นิ่งเองคว้ามือไว้				
๒	พลิกมือขวาตะแคงขึ้น ทำซ้ำๆ				
๓	ยกมือขวาขึ้นครึ่งตัว แล้วก็รู้สึกว่ามันไหวขึ้นมา				
๔	เลื่อนมือขวามาที่สะดือเรา				
๕	พลิกมือซ้ายตะแคงขึ้นที่ขาซ้าย นิ่งไว้				
๖	ยกมือซ้ายขึ้นครึ่งตัว ให้มีความรู้สึกหยุดไว้				
๗	เลื่อนมือซ้ายมาทับมือขวาที่สะดือ				
๘	เลื่อนมือขวาขึ้นหน้าอก ทำซ้ำๆมาถึงหน้าอก				
๙	เลื่อนมือขวาออกมาตรงข้าง ไหวมาซ้ำๆ				
๑๐	ลดมือขวาลงที่ขาขวา ตะแคงเอาไว้				
๑๑	คว้ามือขวาลงที่ขาขวา				
๑๒	เลื่อนมือซ้ายขึ้นหน้าอก				
๑๓	เอามือซ้ายออกมาตรงข้าง				
๑๔	ลดมือซ้ายออกที่ขาซ้าย ตะแคงเอาไว้				
๑๕	คว้ามือซ้ายลง รู้สึกตัวและหยุด				

เกณฑ์การให้คะแนน

คะแนน	การแปลความหมาย
มีสติมากที่สุด = ๔	ประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ ๙๐ - ๑๐๐%
มีสติมาก = ๓	ประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ ๗๐ - ๘๙%
มีสติปานกลาง = ๒	ประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ ๗๐ - ๘๙%
ไม่มีสติเลย = ๑	ประสิทธิภาพต่ำกว่าเกณฑ์ ๕๐%

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	ผลการสังเกตพฤติกรรม									รวม
		พฤติกรรม			จิตใจ			ปัญญา			
		ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			
		๑. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	๒. พุดจาสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น	๓. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔. สนใจและตั้งใจในการทำงาน	๕. เอาใจใส่ในการทำงาน	๖. มุ่งมั่นและเพียรพยายามในการทำงาน	๗. วางแผนการทำงานเป็นระบบ	๘. ใช้วิจารณญาณในการทำงาน	๙. แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล	
๑๗											
๑๘											
๑๙											
๒๑											
๒๑											
๒๒											
๒๓											
๒๔											
๒๕											
๒๖											
๒๗											
๒๘											
๒๙											
๓๐											

เกณฑ์การให้คะแนน (คะแนนเต็ม ๙)

ผลการสังเกต/การปฏิบัติ	การแปลความหมาย
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๗ - ๙ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๔ - ๖ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๑ - ๓ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปรับปรุง

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ (คะแนนเต็ม ๙)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๗ - ๙ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๔ - ๖ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๓ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
ความถูกต้องของเนื้อหา	เนื้อหาสาระทั้งหมดถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระทั้งหมดเกือบถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระบางส่วนถูกต้องตามข้อเท็จจริง และต้องแก้ไขบางส่วน
ประเด็นของเนื้อหา	เนื้อหาครบประเด็นตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด เนื้อหาไม่สับสนคล้อย รายละเอียดครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด แต่เนื้อหาไม่สับสนคล้อย และรายละเอียดไม่ครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่อง
ความคิดสร้างสรรค์	ผลงานมีความน่าสนใจ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่	ผลงานมีความน่าสนใจ แต่ขาดความคิดริเริ่ม	ผลงานไม่ดึงดูดความสนใจและขาดความคิดริเริ่ม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ งามใจ งามกิริยา

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง มารยาทชาวพุทธ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๔ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐานการเรียนรู้ ส ๑.๒ เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษา

พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวชี้วัด ป. ๕/๓

มีมารยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด

๒. สาระสำคัญ

มารยาทการเคารพ กราบ ไหว้ เป็นการเรียนรู้ที่จะอ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นมารยาทที่งดงามของวัฒนธรรมไทย การเคารพ กราบ ไหว้ เป็นการแสดงออกกับบุคคลตามลำดับอาวุโส สถานที่และสถานการณ์ การเคารพ กราบ ไหว้ นอกจากจะเป็นการรักษาวินัยธรรมไทยที่ดีงามแล้ว ยังมีส่วนสำคัญที่จะโน้มน้าวให้ตนมีอุปนิสัยที่อ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ ยอมรับฟังบุคคลอื่นได้ง่าย ทั้งการพูด การกระทำ การให้ความร่วมมือในการทำกิจการงานต่าง ๆ

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกประโยชน์ของการมีมารยาทการเคารพ กราบ และการไหว้ในลักษณะต่าง ๆ ได้
๒. ปฏิบัติการเคารพ การกราบ และการไหว้ได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะได้
๓. เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในการแสดงความเคารพ กราบ ไหว้ อันเป็นวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทย

๔. สาระการเรียนรู้

๑. การกราบพระรัตนตรัย
๒. การกราบผู้ใหญ่ที่อาวุโส
๓. การไหว้บิดามารดา ไหว้ครูอาจารย์ ไหว้ผู้ที่เคารพนับถือ และการไหว้ผู้มีฐานะเสมอกัน
๔. การกราบศพ

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

ขั้นที่ ๑ สร้างแรงบันดาลใจ

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๒. ผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับมารยาท ก่อนและหลังมาโรงเรียน นักเรียนไหว้ผู้ปกครองหรือไม่ เมื่อเดินผ่านครู หรือผู้ใหญ่ นักเรียนยกมือไหว้สวัสดีหรือไม่

๓. ผู้สอนตั้งคำถามชวนผู้เรียนคิดว่า การมีมารยาททางสังคม เรื่อง การไหว้แสดงความเคารพ มีความสำคัญอย่างไร จากนั้นเปิดคลิปวิดีโอ “ที่บ้านไม่สอนเรื่องมารยาท” ให้ผู้เรียนรับชมและสังเกตมารยาทของนักร้องที่อยู่บนเวที

๔. ผู้สอนตั้งคำถามชวนให้ผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายโทษของการไม่มีมารยาททางสังคมของนักเรียนที่อยู่บนเวทีว่าขาดมารยาทเรื่องอะไรบ้าง ผลเสียหรือโทษของการไม่มีมารยาทคืออะไร โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน แนวคำถามอภิปรายแลกเปลี่ยน ดังนี้

๑) สังเกตเห็นพฤติกรรมมารยาทของนักเรียนที่อยู่บนเวที คืออะไรบ้าง (ให้สังเกตตั้งแต่การเดินเข้ามาขึ้นพูดบนเวที เป็นต้นไป)

๒) ผลเสียหรือโทษ ที่เขาที่ได้รับจากการขาดมารยาท คืออะไร

๓) ถ้านักเรียนเป็นนักเรียนคนนี้ นักเรียนจะปรับแก้ไขมารยาทเรื่องอะไรบ้าง

๕. ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนทราบ

๖. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อว่า มารยาทในการไหว้มีกี่ประเภท (การไหว้พระรัตนตรัย/พระสงฆ์ การไหว้บิดามารดา การไหว้ครูอาจารย์ การไหว้ผู้เคารพนับถือ การไหว้ผู้มีฐานะเสมอกัน)

๗. ผู้สอนจัดสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมต่อการสาธิตและฝึกปฏิบัติการเคารพ กราบ ไหว้ จากนั้นผู้สอนขอตัวแทนอาสาผู้เรียนหนึ่งคนมาแสดงการกราบพระรัตนตรัยที่ผู้เรียนเคยปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนคนอื่น ๆ คอยสังเกต

๘. ผู้สอนเขียนตารางแบ่งออกเป็น ๒ ช่องบนกระดาน แล้วให้ผู้เรียนที่คอยสังเกตบอกว่าสิ่งที่เพื่อนนักเรียนตัวอย่างปฏิบัตินั้น ทำได้ถูกต้องหรือไม่ สิ่งที่ต้องปรับปรุงคืออะไร ผู้สอนเขียนคำตอบของผู้เรียนพร้อมคำอธิบาย

กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์	ทำถูกต้อง สวยงาม นุ่มนวล	ควรปรับปรุง
๑. ทำนั้งเตรียม		
๒. การประนมมือ		
๓. การกราบลง		
๔. ตำแหน่งของนิ้วมือ		
๕. ตำแหน่งของข้อศอก		

๗. ผู้สอนสาธิตการกราบพระรัตนตรัย และการไหว้พระสงฆ์ การไหว้พ่อแม่ การไหว้ครูอาจารย์ การไหว้ผู้เคารพนับถือ การไหว้ผู้มีฐานะเสมอกัน และการกราบศพที่ถูกต้อง พร้อมทั้งอธิบายให้ผู้เรียนตั้งใจสังเกต

๘. ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการกราบพระรัตนตรัย การกราบผู้ใหญ่ การไหว้พ่อแม่ การไหว้ครูอาจารย์ การไหว้ผู้เคารพนับถือ การไหว้ผู้มีฐานะเสมอกัน ให้ถูกต้องและสวยงาม ๕- ๖ รอบ ตามความเหมาะสมแก่เวลา

ชั่วโมงที่ ๒

ขั้นที่ ๒ ฝึกลีขบวน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๒. ผู้สอนถามคำถามผู้เรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้โดยการเชื่อมโยงจากการทำกิจกรรมในชั่วโมงที่แล้ว

๑) นักเรียนคิดว่าการมีมารยาทการเคารพ การกราบ และการไหว้ มีข้อดีหรือประโยชน์กับตนเองอย่างไร

๒) นักเรียนคิดว่า หากไม่แสดงความมีมารยาทอ่อนน้อมถ่อมตนโดยการเคารพ กราบ และไหว้จากการทำกิจกรรมชั่วโมงที่แล้ว จะเกิดผลเสียต่อตนเองอย่างไรบ้าง

๓. แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ ๕ คน คละความสามารถเก่ง ปาน อ่อน เพื่อร่วมกันอภิปรายถึงข้อดีและประโยชน์ของการมีมารยาทการเคารพ กราบ ไหว้ และผลเสียหรือโทษของการไม่มีความเคารพ กราบ และไหว้ จากการทำกิจกรรมชั่วโมงที่แล้ว และผู้เรียนศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ หรือแหล่งการศึกษาที่สนใจเพิ่มเติม โดยผู้สอนเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแนะนำ ตามประเด็นที่กำหนดให้ลงในใบงานที่ ๑ มารยาทชาวพุทธ

๑) ข้อดีและประโยชน์การมีมารยาทการเคารพ กราบ ไหว้

๒) ผลเสียหรือโทษของการไม่มีความเคารพ กราบ และไหว้

๓) ขั้นตอนการกราบไหว้พระรัตนตรัย และผู้ที่ควรเคารพ

๔. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลข้อมูลจากการอภิปรายและจากการศึกษาแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด

๕. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานมารยาทชาวพุทธลงหน้าชั้นเรียน

ชั่วโมงที่ ๓

ขั้นที่ ๓ ขวนสร้างสรรค์

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้สอนถามคำถามผู้เรียนเพื่อสร้างความสนใจใฝ่รู้โดยการเชื่อมโยงจากกิจกรรมในชั่วโมงที่แล้ว

๑) นักเรียนรู้จักคำว่า ไปมา ลาไหว้ หรือไม่

๒) ก่อนและหลังมาโรงเรียน นักเรียนไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครองหรือไม่

๓) เมื่อเดินผ่านคุณครูหรือผู้ใหญ่ นักเรียนยกมือไหว้ สวัสดีหรือไม่

๔. ผู้สอนกล่าวชื่นชมการปฏิบัติการแสดงออกมารยาทของผู้เรียนต่อบุคคลอื่น

๕. ผู้เรียนกลุ่มเดิม นำความรู้เรื่องมารยาทการเคารพ กราบ ไหว้แบบต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาในชั่วโมงที่ผ่านมา ประชุมกลุ่มวางแผนนำเสนอหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๔ พากันปฏิบัติ

๑. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอการปฏิบัติเคารพ กราบ ไหว้แบบต่าง ๆ หน้าชั้นเรียน โดยผู้สอนสังเกตและประเมินผลสมรรถนะการเคารพ กราบ และไหว้ของผู้เรียน

ชั่วโมงที่ ๔

ขั้นที่ ๕ สกตบทเรียน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นความคิดเพื่อให้ผู้เรียนได้สำรวจตรวจสอบการนำเรื่องมารยาทไปใช้ในชีวิตว่า “นักเรียนได้นำเรื่องมารยาทไปใช้กับบุคคลที่อยู่ในครอบครัว หรือบุคคลอื่นหรือไม่” ผู้สอนกล่าวชื่นชมการทำมาดีของผู้เรียน

๔. ผู้เรียนกลุ่มเดิม ร่วมกันอภิปรายและสรุปผลการฝึกปฏิบัติเรื่องมารยาทการเคารพ กราบ และไหว้แบบต่าง ๆ จากชั่วโมงที่แล้ว ลงในใบงานที่ ๒ สรุปผลการปฏิบัติเรื่องมารยาทชาวพุทธ

๕. ผู้เรียนนำข้อมูลจากการสรุปจัดทำเสนอผลงานด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์และมีความน่าสนใจ ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ตกแต่งให้สวยงามตามความสนใจของผู้เรียน

๖. ผู้เรียนร่วมกันนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน โดยกำหนดเวลาในการนำเสนอกลุ่มละ ๕ นาที

ขั้นที่ ๖ แลกเปลี่ยนเรียนรู้

๑. ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้ง รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้อะไร และจะนำไปใช้อย่างไร ลงในแบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล
๒. ผู้เรียนแบ่งปันประสบการณ์สิ่งที่ได้จากการสะท้อนคิดของตนเอง ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน
๓. ผู้สอนสรุปถึงคุณค่าและความสำคัญของการแสดงออกถึงการมีมารยาทการเคารพ กราบ ไหว้ เป็นการทำบุญอย่างหนึ่งที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยเงินทองแต่อย่างใด ทั้งนี้ เพราะว่าการอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ว่าจะเป็นผู้น้อยประพฤติต่อผู้ใหญ่ และการที่ผู้ใหญ่แสดงตอบด้วยความเมตตา หรือการอ่อนน้อมต่อผู้มีคุณธรรม รวมถึงการให้เกียรติ ให้ความเคารพต่อความคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของบุคคล หรือสิ่งอื่นที่แตกต่างจากเรานั้น เป็นการลดความยึดมั่นถือมั่นในความเป็นตัวตนของเรา ช่วยให้ผู้สังคมทุกระดับเกิดความเข้าใจต่อกัน และช่วยให้ชาติบ้านเมืองเกิดความสงบสุข จึงถือเป็นบุญอย่างหนึ่ง ผลบุญข้อนี้จะทำให้เกิดความเมตตาต่อกัน
๔. ผู้สอนให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติเรื่องมารยาทไปใช้ในชีวิตจริงกับพระสงฆ์ คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง คุณครู ผู้ใหญ่ เพื่อนบุคคลเสมอกัน หรือบุคคลทั่วไปเวลาที่ผู้เรียนเข้าสังคม

๖. สื่อการเรียนรู้

๑. แบบประเมินสมรรถนะการเคารพ กราบ ไหว้
๒. ใบงานที่ ๑ มารยาทชาวพุทธ
๓. ใบงานที่ ๒ สรุปผลการปฏิบัติเรื่องมารยาทชาวพุทธ
๔. แบบบันทึกการเรียนรู้

๗. แหล่งการเรียนรู้

๑. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๒. แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๘. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกประโยชน์ของการมีมารยาทการเคารพ กราบ และการไหว้ในลักษณะต่าง ๆ ได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. ปฏิบัติการเคารพ การกราบ และการไหว้ได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะได้	การประเมินสมรรถนะการเคารพ กราบ ไหว้	แบบประเมินสมรรถนะการเคารพ กราบ ไหว้	ระดับดีขึ้นไป
๓. เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในการแสดงความเคารพ กราบ ไหว้ อันเป็นวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทย	การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกสะท้อนคิด	การสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสะท้อนคิด	ระดับดีขึ้นไป

๙. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
ด้านความรู้

.....

.....

ด้านทักษะกระบวนการ

.....

.....

ด้านเจตคติ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

๒. สิ่งที่ได้ดีจากการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

๓. สิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)
...../...../.....

ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ครูพี่เลี้ยง
(.....)
...../...../.....

ใบงานที่ ๑

เรื่อง มารยาทชาวพุทธ

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงข้อดีและประโยชน์ของการมีมารยาทการเคารพ กราบ ไหว้ และผลเสียหรือโทษของการไม่มีความเคารพ กราบ และไหว้ และศึกษาข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ ออนไลน์ หรือแหล่งการศึกษาที่สนใจเพิ่มเติม

๑. ข้อดีและประโยชน์การมีมารยาทการเคารพ กราบ ไหว้

.....

.....

.....

๒. ผลเสียหรือโทษการไม่มีความเคารพ การกราบ และการไหว้

.....

.....

.....

๓. สรุปขั้นตอนปฏิบัติการกราบ ไหว้พระรัตนตรัย และผู้ที่ควรเคารพ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....

สมาชิกกลุ่มประกอบด้วย

.....

.....

ใบงานที่ ๒

เรื่อง สรุปผลการปฏิบัติเรื่องมารยาทชาวพุทธ

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปผลที่เกิดขึ้นจากฝึกปฏิบัติการมีมารยาท การเคารพ กราบ ไหว้ ในชั่วโมงที่แล้ว ตามประเด็นกำหนดกำหนดให้

๑. นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงตนเองในเรื่องใดบ้าง จากการทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติการเคารพ กราบ ไหว้

.....

.....

.....

๒. สิ่งที่ทำนักเรียนทำได้ดี จากการทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติการเคารพ กราบ ไหว้ คืออะไร

.....

.....

.....

๓. สิ่งที่ทำนักเรียนทำได้ยังไม่ดี จากการทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติการเคารพ กราบ ไหว้ คืออะไร เพราะอะไร

.....

.....

.....

๔. นักเรียนคิดว่าจากการทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติการเคารพ กราบ ไหว้ของตนเอง ควรมีการปรับปรุงแก้ไขตนเองหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

สมาชิกกลุ่มประกอบด้วย

.....

.....

.....

แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละคนบันทึกการเรียนรู้หลังจากทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยให้สะท้อนความรู้สึก องค์ความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม

๑. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....

.....

.....

๒. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นบ้าง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

๑. ความรู้

.....

.....

.....

๒. ทักษะการปฏิบัติ/กระบวนการ

.....

.....

.....

๓. คุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

๓. นักเรียนจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างไร

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....นามสกุล.....

นักเรียนระดับชั้น.....

แบบประเมินการปฏิบัติเคาฟ กราบ ไหว้

กลุ่มที่	ชื่อ-นามสกุล	รายการประเมินผล											
		การกราบ พระรัตนตรัย			การไหว้ พระสงฆ์			การกราบ ผู้ใหญ่			การไหว้ บุคคลทั่วไป		
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑
๑													
๒													
๓													
๔													
๕													

*คะแนนเต็ม ๑๒ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๙ - ๑๒ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๕ - ๘ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๔ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
การกราบพระรัตนตรัย	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้อย่างถูกต้อง	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ไม่ถูกต้อง และไม่สวยงาม
การไหว้พระสงฆ์	ไหว้พระสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	ไหว้พระสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง	ไหว้พระสงฆ์ไม่ถูกต้อง และไม่สวยงาม
การกราบผู้ใหญ่	กราบผู้ใหญ่ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	กราบผู้ใหญ่ได้อย่างถูกต้อง	กราบผู้ใหญ่ไม่ถูกต้อง และไม่สวยงาม
การไหว้บุคคลทั่วไป	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้อย่างถูกต้อง	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้ ไม่ถูกต้อง และไม่สวยงาม

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	ผลการสังเกตพฤติกรรม									รวม
		พฤติกรรม			จิตใจ			ปัญญา			
		ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			
		๑. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	๒. พุดจาสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น	๓. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔. สนใจและตั้งใจในการทำงาน	๕. เอาใจใส่ในการทำงาน	๖. มุ่งมั่นและเพียรพยายามในการทำงาน	๗. วางแผนการทำงานเป็นระบบ	๘. ใช้วิจารณญาณในการทำงาน	๙. แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล	
๑๗											
๑๘											
๑๙											
๒๑											
๒๑											
๒๒											
๒๓											
๒๔											
๒๕											
๒๖											
๒๗											
๒๘											
๒๙											
๓๐											

เกณฑ์การให้คะแนน (คะแนนเต็ม ๙)

ผลการสังเกต/การปฏิบัติ	การแปลความหมาย
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๗ - ๙ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๔ - ๖ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๑ - ๓ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปรับปรุง

แบบประเมินผลงาน

ชื่อหน่วย/แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....เรื่อง.....

ลงชื่อผู้ประเมิน..... โดย ☐ ตนเอง ☐ เพื่อน ☐ ผู้สอน

วัน/เดือน/ปี ในการประเมิน.....

[illegible]

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ (คะแนนเต็ม ๙)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๗ - ๙ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๔ - ๖ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๓ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
ความถูกต้องของเนื้อหา	เนื้อหาสาระทั้งหมดถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระทั้งหมดเกือบถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระบางส่วนถูกต้องตามข้อเท็จจริง และต้องแก้ไขบางส่วน
ประเด็นของเนื้อหา	เนื้อหาครบประเด็นตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด เนื้อหาไม่สับสนคล้อย รายละเอียดครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด แต่เนื้อหาไม่สับสนคล้อย และรายละเอียดไม่ครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่อง
ความคิดสร้างสรรค์	ผลงานมีความน่าสนใจ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่	ผลงานมีความน่าสนใจ แต่ขาดความคิดริเริ่ม	ผลงานไม่ดึงดูดความสนใจและขาดความคิดริเริ่ม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ เพลินพรรษา ยุวพุทธธรรม

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต **ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕**
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม **ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๖ ชั่วโมง**

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐานการเรียนรู้ ส.๑.๑	รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
ตัวชี้วัด ป.๕/๓	เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างที่กำหนด
ตัวชี้วัด ป.๕/๕	แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
ตัวชี้วัด ป.๕/๗	ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการพัฒนาตนเอง และสิ่งแวดล้อม

๒. สาระสำคัญ

การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับชาดก และพุทธศาสนสุภาษิต ย่อมทำให้ได้รับความรู้ แนวคิด คำสอน ถ้อยคำดี ๆ หรือข้อคิดที่ดีในทางพระพุทธศาสนา ย่อมสามารถนำไปใช้เป็นหลักหรือแนวทางในการปฏิบัติตนได้

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกพุทธศาสนสุภาษิตจากนิทานชาดกได้ถูกต้อง
๒. บอกความสำคัญของชาดกและความหมายของพุทธสุภาษิต ชาดกในทางพระพุทธศาสนาได้
๓. อธิบายขยายความของพุทธสุภาษิต และเชื่อมโยงกับพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาดก ได้
๔. เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการนำพุทธสุภาษิตไปใช้ในชีวิตได้

๔. สาระการเรียนรู้

๑. พุทธสาวก พุทธสาวิกา
 - พระโสณโกฬิวิสะ
๒. ชาดก
 - วัณณาโรหชาดก
 - จุฬเสฏฐโกฬิวิสะ
๓. พุทธศาสนสุภาษิต
 - วิริเยน ทุกขมจเจติ (คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร)
 - ปญญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต (ปัญญาคือแสงสว่างในโลก)

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

ขั้นที่ ๑ สร้างแรงบันดาลใจ

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๒. ผู้สอนสนทนาชวนคิดชวนคุยผ่านประเด็นคำถาม ให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น “นักเรียนคิดว่า ความเพียรพยายามส่งผลต่อชีวิตคนเราอย่างไรบ้าง”

๓. ผู้เรียนรับชมคลิปวิดีโอสั้น “พระโสณโกปิวิสะ” ให้นักเรียนสังเกต ท่าที่ น้ำเสียง จากคลิปวิดีโอ

๔. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ ๔ - ๕ คน หรือแบ่งตามจำนวนของนักเรียนเท่า ๆ กัน พร้อมกับแจกกระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาเคมี เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ผ่านประเด็นคำถามดังนี้

๑) จากคลิปวิดีโอ นักเรียนเกิดความรู้สึกอะไรบ้าง

๒) จากคลิปวิดีโอ นักเรียนมองเห็นเรื่องราวอะไรบ้าง

๓) เรื่องราวดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อใครบ้าง

๕. ให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานการวิเคราะห์ หน้าชั้นเรียน

ชั่วโมงที่ ๒

ขั้นที่ ๒ ใฝ่สืบสวน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๔-๕ คน คละความสามารถเก่ง ปานกลาง อ่อน

๔. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มรับใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง วัณณาโรหชาดก และเรื่อง จูฬเสฏฐโกปิวิสะ และใบงานที่ ๑ เรื่อง ความสำคัญของชาดก และพุทธสุภาษิต

๕. จากนั้นผู้สอนวางการ์ดพุทธสุภาษิตไว้ตรงพื้นในลักษณะวางกระจายเหมือนลูกปัด เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนเดินดูและพร้อมกับเลือกพุทธสุภาษิตคนละ ๑ สุภาษิต จากนั้นผู้สอนถามคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์

๑) หลังจากที่เราได้อ่านชาดกทั้งสองเรื่อง นักเรียนคิดว่าสอดคล้องกับพุทธสุภาษิตใดมากที่สุด

๒) ทำไมจึงคิดว่าพุทธสุภาษิตของเรา ตรงหรือสอดคล้องกับชาดกเรื่องนั้น

๖. ผู้เรียนจับกลุ่มอภิปรายเหตุผลของตนเองร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม และส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลการอภิปรายความสอดคล้องของพุทธสุภาษิตกับเรื่องชาดกหน้าชั้นเรียน

๗. จากนั้นผู้เรียนอ่านพุทธสุภาษิตที่เลือก และอ่านให้ครบทุกพุทธสุภาษิต พร้อมเขียนบรรยายขยายความหมายของพุทธสุภาษิต

๘. ผู้เรียนรับใบงานที่ ๒ การเขียนขยายความหมายพุทธสุภาษิต ผู้สอนแนะนำให้ผู้เรียนศึกษาเพิ่มเติมตามความถนัด เช่น สืบค้นผ่านโทรศัพท์ ห้องสมุด คอมพิวเตอร์ ตามที่โรงเรียนมีอุปกรณ์

๙. ให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานการเขียนขยายความหมายพุทธสุภาษิตหน้าชั้นเรียน

ชั่วโมงที่ ๓

ขั้นที่ ๓ ขวนสร้างสรรค์

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้สอนอธิบายหลักการและขั้นตอนการเขียนบรรยายแก่กระทุ้ธรรมให้ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจตามหลักการ การเขียนเรียงความแก่กระทุ้ธรรม

ชั่วโมงที่ ๔ - ๕

ขั้นที่ ๔ พากันปฏิบัติ

๑. ผู้เรียนเขียนเรียงความแก่กระทุ้ธรรมตามพุทธสุภาษิตที่กำหนดให้ พร้อมแจกพุทธสุภาษิต เรื่อง วิริเยน ทุกขมจเจติ (คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร) ปญญา โลกสมี ปชโชโต (ปัญญาคือแสงสว่างในโลก) และผู้เรียนรับใบงานที่ ๓ เรื่อง การเขียนเรียงความแก่กระทุ้ธรรม โดยนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาข้อมูลในชั่วโมงที่ผ่านมา รวมถึงประสบการณ์ของตนเอง มาเขียนเรียงความแก่กระทุ้ธรรม

๒. ให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานการเขียนเรียงความแก่กระทุ้ธรรมหน้าชั้นเรียน

ชั่วโมงที่ ๖

ขั้นที่ ๕ สักดบทเรียน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้อะไร และจะนำไปใช้อย่างไร ลงในแบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล

ขั้นที่ ๖ แลกเปลี่ยนเรียนรู้

๑. ผู้เรียนแบ่งปันประสบการณ์สิ่งที่ได้จากการสะท้อนคิดของตนเองร่วมกับเพื่อน พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกมานำเสนอผลการสะท้อนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของตนเองหน้าชั้นเรียน

๒. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปถึงคุณค่าและความสำคัญของพุทธสุภาษิต และการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง

๖. สื่อการเรียนรู้

๑. คลิปวิดีโอสั้น พระโสมโกฬิวิระ

๒. ใบความรู้ที่ ๑

๓. ใบงานที่ ๑-๒-๓

๔. แบบบันทึกการเรียนรู้

๗. แหล่งการเรียนรู้

๑. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์

๒. แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๘. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกพุทธศาสนสุภาษิตจากนิทานชาดกได้ถูกต้อง	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. บอกความสำคัญของชาดกและความหมายของพุทธสุภาษิตชาดกในทางพระพุทธศาสนาได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป

๓. อธิบายขยายความของพุทธ สุภาสิต และเชื่อมโยงกับพุทธ สาวก พุทธสาวิกา และชาดก ได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๔. เห็นคุณค่าและประโยชน์ของ การนำพุทธสุภาสิตไปใช้ในชีวิต ได้	การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกสะท้อนคิด	การสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสะท้อนคิด	ระดับดีขึ้นไป

๙. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
ด้านความรู้

.....

.....

.....

ด้านทักษะกระบวนการ

.....

.....

.....

ด้านเจตคติ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

.....

๒. สิ่งที่ได้ดีจากการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

๓. สิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)
...../...../.....

ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ครูพี่เลี้ยง
(.....)
...../...../.....

ใบความรู้ เรื่อง วรรณโรหาค

ในป่าแห่งหนึ่งยังมีราชสีห์กับเสือโคร่งคู่หนึ่ง สัตว์ทั้งสองเป็นเพื่อนกัน อาศัยอยู่ในถ้ำเดียวกัน และผลัดเปลี่ยนกันออกไปหาเหยื่อมาแบ่งกันกิน เสมอๆ ทั้งสองอยู่กันด้วยดีตลอดมาไม่มีปัญหาอะไร อยู่มาไม่นานมีหมาจิ้งจอกจอมโหดตัวหนึ่งเที่ยวหาเหยื่อไม่ได้อะไรกิน เห็นเศษอาหารที่ราชสีห์กับเสือโคร่งกินเหลือไว้ จึงกินประทังชีวิต แล้วเกิดความคิดว่าเราจะเข้าไปเที่ยวหาเหยื่อให้เหนื่อยทำไม คอยกินเดนอาหารของราชสีห์กับเสือโคร่งนี้ก็พออยู่ได้แล้ว จึงฝากเนื้อฝากตัวขออาสาคอยรับใช้ ราชสีห์และเสือโคร่งเกิดความสงสารจึงยอมให้อยู่ด้วย

ถึงแม้หมาจิ้งจอกจะได้กินเพียงเศษอาหาร แต่กลับเป็นอาหารดีๆ มันจึงมีร่างกายอุดมสมบูรณ์และใหญ่โตมากกว่าหมาจิ้งจอกทั่วไป ทำให้มันคิดละโมภโลภมากอยากจะทำอะไรก็ได้กับราชสีห์กับเสือโคร่งดูบ้าง รสชาติจะอร่อยสักเพียงไหน จึงออกอุบายแหย่ให้ราชสีห์กับเสือโคร่งผิดใจกัน เริ่มจากไปแกล้งเป่าหูราชสีห์ว่าเสือโคร่งได้ดูหมิ่นเหยียดหยามท่านว่า มีลักษณะสูงใหญ่ ด้อยกว่า ขนผิวพรรณด้อยกว่า ขาดิกำเนิดด้อยกว่า กำลังกายด้อยกว่า มีความพากเพียรด้อยกว่า ราชสีห์ไม่เชื่อว่าเสือโคร่งจะดูหมิ่นตนเช่นนั้น จึงไล่ตะเพิดมันไป

ฝ่ายหมาจิ้งจอกผลาญจากราชสีห์ก็รีบไปหาเสือโคร่งเสแสร้งแหยงเหมือนเดิม เสือโคร่งฟังแล้วไม่พอใจจึงแผ่นโผนโจนเข้าหาราชสีห์ ถามว่าพูดอย่างนั้นจริงหรือเปล่า ราชสีห์มีอาการสงบนิ่งแล้วกล่าวตอบว่า "เพื่อนเอ๋ย! ถ้าท่านจะทำร้ายเราผู้อยู่กับท่านมานานปี เราก็ไม่อาจอยู่ร่วมกับท่านได้อีกต่อไป ผู้ใดเชื่อถือคำของคนอื่น ผู้นั้นจะต้องพลัดจากมิตร จะมุ่งแต่ความแตกร้าง จ้องจับผิด ผู้นั้นไม่เชื่อว่ามีมิตร แต่ผู้ใดไม่ประมาททุกขณะ ใครเขามาแหย่ก็ไม่แตกกัน ไม่ระแวงกัน นอนอยู่ด้วยกันอย่างปลอดภัย ผู้นั้นเชื่อว่าเป็นมิตรแท้" เสือโคร่งได้ฟังคุณของมิตร และโทษของการหูเบาเชื่อง่ายจากราชสีห์แล้ว ก็รู้สึกสำนึกตัวคลายความแคลงใจ กล่าวคำขอโทษราชสีห์ขอให้อภัยตนด้วย จากนั้นสัตว์ทั้งสองก็รักใคร่ปรองดองอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเช่นเดิม

ใบความรู้ เรื่อง จุฬเสฏโณพิริวสะ

ณ ที่แห่งนี้จุดทองคำและอัญมณีหากใครจะมีปัญญาหยิบเอาไป เศรษฐีผู้หนึ่งนามจุลละทวนเป็นบัณฑิตผู้
 คาดการณ์ได้ไม่เคยพลาด ด้วยความสามารถในวิชาคณิตพยากรณ์ วันหนึ่งท่านเศรษฐีผู้นี้ได้นั่งรถม้าผ่านกลางใจเมือง
 เห็นหนูตายอยู่บนพื้นตัวหนึ่ง ท่านพินิจดูแล้วก็ทำนายออกมา “หากใครมีปัญญาย่อมสามารถนำหนูตายนี้ไปเป็นทุนให้
 เจริญรุ่งเรืองได้” มานพหนุ่มคนหนึ่งได้ยินคำที่เศรษฐีบัณฑิตกล่าว ด้วยความศรัทธาจึงเก็บหนูตายนั้นไว้ แล้วเขาก็พบ
 กับป้าใจบุญคนหนึ่ง “พ่อหนุ่มหนูตายตัวนี้นะ ป้าขอซื้อได้มั้ย ป้าจะเอาไปให้แมวป่ากิน” “ด้วยความยินดีจะป้า” แล้ว
 มานพหนุ่มก็ได้เงินมา ๑ กากนิก จากซากหนูตาย ซึ่งเป็นเงินเพียงน้อยนิดเหลือเกิน จากนั้นเขาก็นำเงินที่ได้ไปซื้อ
 น้ำอ้อยจากไร่เพื่อมาไว้บริการคนเก็บดอกไม้ที่กลับมาจากป่า “ท่านกลับมาจากการเก็บดอกไม้คงเหน็ดเหนื่อยกันแล้ว
 ดื่มน้ำอ้อยให้ชื่นใจเถิด” โอ้ว ชื่นใจเหลือเกิน เจ้าเอาดอกไม้เนี่ยไปเป็นการตอบแทนน้ำใจที่เจ้ามีต่อพวกเราแล้วกัน”
 ชายหนุ่มนำดอกไม้ที่ได้ไปขาย พอได้เงินมาวันรุ่งขึ้นเขาก็นำเงินไปซื้อน้ำอ้อยอีก ครั้นนี้เขาลงทุนนำเข้าไปบริการถึงใน
 ป่า ซึ่งทำให้เขาได้ดอกไม้มามากยิ่งขึ้น ชายหนุ่มปฏิบัติเช่นนี้อยู่ทุกวัน จนกระทั่งวันหนึ่งในต้นฤดูฝนพายุพัดแรงจนกิ่ง
 ไม้หักโค่นเคลื่อนอุทยาน มานพหนุ่มจึงใช้ปัญญาที่ชาญฉลาดอาสาชนกิ่งไม้เหล่านั้นออกมา “อ้าว เด็กๆ มาช่วยชั้นชน
 กิ่งไม้เหล่านี้หน่อยแล้วจะให้น้ำอ้อยเป็นรางวัล” “เย่ ช่วยกันชนเร็วพวกเราจะได้กินน้ำอ้อยให้ชื่นใจไปเลย ชนๆๆ”
 มานพหนุ่มนำกิ่งไม้เหล่านั้นไปขายเป็นฟืนให้กับชายป็นหม้อ ซึ่งครั้งนั้นเขาได้เงินถึง ๑๖ กหาปณะ กับโอ่งขนาดใหญ่อีก
 ๑ ใบ ด้วยน้ำใจอันดีงามเขาจึงนำโอ่งใบนั้นไปใส่น้ำให้เหล่าคนเกี่ยวหญ้าของพารามสีได้ดื่มกินกัน ทุกคนซาบซึ้งใน
 น้ำใจของเขาและพร้อมจะให้ความช่วยเหลือทุกครั้งที่เขาต้องการ ถัดจากนั้นอีกไม่กี่วัน มีกองม้าถึง ๕๐๐ ตัวเข้ามายัง
 พารามสี ชายหนุ่มจึงขอลงจูงหญ้าจากคนเกี่ยวหญ้าเหล่านั้นไว้ทั้งหมด “ท่านเป็นเจ้าของหญ้าทั้งหมดนี้ใช่หรือไม่ ข้าขอ
 ซื้อหญ้าให้ม้าข้ากินหน่อยเถาะ” “หญ้าทั้งหมดในละแวกนี้เป็นของข้าเอง” ชายหนุ่มได้เงินจากการขายหญ้าทั้งหมด
 ๑๐๐๐ กหาปณะ แล้วโอกาสในการลงทุนก็เข้ามาหาเขาเอง วันหนึ่งมีเรือสำเภابرทุกสินค้าเข้ามาทอดสมอ ชายหนุ่ม
 เห็นเรือเหล่านั้นก็เกิดปัญหาในการลงทุนริบแต่งกายภูมิฐานแล้วไปเช่ารถม้า “ลุงข้าขอเช่ารถม้าที่แพงที่สุด” “ได้เลยเจ้า
 พ่อหนุ่ม” มานพหนุ่มได้นำเงินทุนที่มีทั้งหมดไปวางมัดจำสินค้าในเรือบรรทุกสินค้าเหล่านั้นทุกชิ้น “อะไรนะ สินค้า
 เหล่านี้ถูกท่านจองไว้หมดแล้วหรือ” “ใช่ถ้าพวกท่านต้องสินค้าไปขายท่านก็ต้องซื้อจากข้า” ภายในวันเดียวชายหนุ่ม
 เจ้าปัญญาก็สามารถหาเงินสดได้ถึง ๒ แสน กหาปณะ มานพหนุ่มที่เคยเป็นแค่ชายข้างถนน มาบัดนี้ได้กลายเป็นเศรษฐี
 และด้วยความกตัญญูรู้คุณ เขาจึงนำเงิน ๑ แสน กหาปณะ ไปกราบขอบคุณท่านจุลละเศรษฐีผู้ที่ทำให้เขาได้เงินมา
 มากมายจากการเก็บหนูตายบนถนนแค่เพียงตัวเดียว “เจ้าช่างมีน้ำใจดีงามและช่างเป็นคนกตัญญูรู้คุณ ด้วยความดีของ
 เจ้า ข้าจะยกลูกสาวของข้าให้เจ้า ช่วยดูแลลูกสาวของข้าแทนข้าด้วยนะ เอะๆ” ในกาลต่อมาจุลละเศรษฐีก็ได้
 สิ้นชีวิตไปตามมฤตกรรม มานพหนุ่มจึงได้แต่งงานครองคู่กับลูกสาวผู้เป็นทายาทเพียงคนเดียวของจุลละเศรษฐีอย่างมี
 ความสุขและได้ครอบครองสมบัติทั้งหมดของจุลละเศรษฐีสืบต่อไป

ใบงานที่ ๑
เรื่อง ความสำคัญชาดก และพุทธสุภาษิต

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนศึกษาชาดกเรื่องวัณณาโรหชาดก และเรื่องจุฬเสฏโโกฬวิริยะ แล้วตอบคำถามดังนี้

๑. เรื่องวัณณาโรหชาดก นักเรียนคิดว่ามีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

.....

๒. เรื่อง จุฬเสฏโโกฬวิริยะชาดก นักเรียนคิดว่ามีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

.....

๓. ให้นักเรียนเลือกพุทธสุภาษิต มา ๕ สุภาษิต พร้อมบอกความหมาย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....
นักเรียนระดับชั้น.....

ใบงานที่ ๒
เรื่อง การเขียนขยายความหมายพุทธสุภาษิต

คำชี้แจง ให้นักเรียนนำพุทธสุภาษิตที่เลือก มาเขียนขยายความหมายตามรูปแบบที่กำหนดให้

พุทธสุภาษิต พร้อมคำแปล

.....

.....

.....

.....

เขียนขยายความหมาย อธิบายความว่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....
นักเรียนระดับชั้น.....

พุทธสุภาสิต

คำชี้แจง : ให้ผู้เรียนนำพุทธสุภาสิตไปเขียนเรียนความแก่กระทั้ธรรมตามรูปแบบ

วิริเยน ทุกขมจเจติ

คนจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร

(ขุ.สุ. ๒๕/๓๖๑)

ปญญา โลกสฺมิ ปชโชโต

ปัญญาคือแสงสว่างในโลก

(สํ.ส. ๑๕/๖๑)

กัณฑ์พุทธสุภาษิต

กल्याณการี กल्याณํ ปาปการี จ ปาปํ
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
(ที่มา ขุททกนิกาย ชาดก)

อเวเรน จ สมฺมุนฺติ
เวรยํมระงับด้วยไม่มีเวร
(ที่มา ขุททกนิกาย ชาดก)

อดุตานํ นาทิวตฺเตยฺย.
บุคคลไม่ควรลืมน
(ที่มา ขุททกนิกาย ชาดก)

อกุโกเรน ชินเ โกร
พึงชนะคนโกรธ ด้วยความไม่โกรธ
(ที่มา ขุททกนิกาย ชาดก)

ปาปานํ อกรรม สุขํ
การไม่ทำบาป นำสุขมาให้
(ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท)

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ
ตนแล เป็นที่พึ่งของตน
(ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท)

สุขา สุขสมฺมสุส สามคฺคี
ความพร้อมเพรียงของหมู่ ให้เกิดสุข
(ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท)

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
การให้ธรรมะ ย่อมชนะการให้ทั้งปวง
(ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท)

หตฺถิ อตฺตสมํ เปมํ
 ความรัก (อื่น) เสมอด้วยตนไม่มี
 (ที่มา สังยุตตนิกาย สคาถวรรค)

สุวิชาโน ภวํ โหติ
 ผู้รู้ดี เป็นผู้เจริญ
 (ที่มา ขุททกนิกาย สุตตนิบาต)

สุกฺรํ สาธุหา สาธุ
 ความดี อันคนดีทำง่าย
 (ที่มา วินัยปิฎก จุลลวรรค)

กมฺมุหา วตฺตตี โลโก
 สัตว์โลกย่อมนับเป็นไปตามกรรม
 (ที่มา ขุททกนิกาย สุตตนิบาต)

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
 การให้ธรรมะ ย่อมชนะการให้ทั้งปวง
 (ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท)

สุวิชาโน ภวํ โหติ
 ผู้รู้ดี เป็นผู้เจริญ
 (ที่มา ขุททกนิกาย สุตตนิบาต)

อตฺตา หเว ชิตํ เสยฺโย
 ชนะตนนั้นแหละ เป็นดี
 (ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท)

ธมฺมจารี สุขํ เสติ
 ผู้ประพฤติธรรม อยู่เป็นสุข
 (ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท)

ห หิ สารุ โกโร
 ความโกรธไม่ดีเลย
 (ที่มา ขุททกนิกาย ชาดก)

ทุกฺโข พาลเอหิ สงฺคโม
 สมาคมกับคนพาล นำทุกข์มาให้
 (ที่มา ขุททกนิกาย ชาดก)

อดฺตานํ ทมยนฺติ ปณฺทิตา
 บัณฑิต ย่อมฝึกตน
 (ที่มา ขุททกนิกาย ธรรมบท)

อสารุ สารุหา ชินะ
 ฟังชนะคนไม่ดี ด้วยความดี
 (ที่มา ขุททกนิกาย ชาดก)

ใบงานที่ ๒

เรื่อง การเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม

คำชี้แจง : ให้ผู้เรียนนำพุทธสาส์นที่กำหนดให้ มาเขียนขยายความหมายตามรูปแบบกำหนดให้
ชื่อ.....นามสกุล.....เลขที่.....นักเรียนระดับชั้น.....

พุทธสภาขัต

บัดนี้จักได้บรรยายขยายความตามธรรมภาสิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติของสาธุชนผู้ใคร่ในธรรมสืบไป

อธิบายความว่า

นี้สมด้วยธรรมเนียมภาษีที่มาใน

ว่า

อธิบายความว่า

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รูปแบบและขั้นตอนการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม ขั้นตอนการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรมขั้นตรี

อธิบายเกี่ยวกับโครงสร้างการเขียนเรียงความแก้กระทู้ธรรม ๗ ส่วนตามหมายเลข ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ คือสุภาษิตบทตั้ง เป็นสุภาษิตที่สนามหลวงกำหนดมาให้หรือเรียกว่าโจทย์ของวิชานี้ก็ได้ และให้เขียนกึ่งหน้ากระดาษตามภาพ

ขั้นตอนที่ ๒ การเขียนอารัมภบทคือ ณ บัดนี้.. ให้ชั้นบรรทัดใหม่และย่อหน้าแล้วให้เขียนคำเต็มๆ ว่า ณ บัดนี้จะได้อธิบายขยายความแห่งกระทู้ธรรมสุภาษิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้น พอเป็นแนวทางแห่งการศึกษา และนำไปปฏิบัติสืบต่อไป

ขั้นตอนที่ ๓ ตรงนี้เป็นการเริ่มเขียนอธิบายสุภาษิตบทตั้งที่สนามหลวงกำหนดเป็นโจทย์มาให้ให้นั้นเอง ให้เราอธิบายประมาณ ๗-๑๐ บรรทัด (เว้นบรรทัดด้วย) พออธิบายได้ใจความตามบรรทัดที่กำหนดไว้แล้ว ให้เขียนคำว่า **สมดังสุภาษิตที่มาใน.....ว่า** (ต่อท้าย ตรงจุด...นั้นให้เขียนบอกที่มาของสุภาษิตเชื่อม ก่อนที่จะเริ่มเขียนสุภาษิตเชื่อมต้องบอกที่มาของสุภาษิตก่อน)

ขั้นตอนที่ ๔ การเขียนสุภาษิตเชื่อม เป็นสุภาษิตที่เราท่องไว้ เป็นสุภาษิตที่นำมาเชื่อมความกับสุภาษิตตั้ง เวลาเขียนต้องอยู่กึ่งกลางและตรงกับสุภาษิตบทตั้ง

ขั้นตอนที่ ๕ ตรงนี้เป็นการเขียนอธิบายสุภาษิตเชื่อมและเช่นเดียวกันต้องให้ได้ประมาณ ๗-๑๐ บรรทัดพอสมควร

ขั้นตอนที่ ๖ คือขั้นตอนการเขียนสรุป ให้ย่อหน้าชั้นบรรทัดใหม่ เขียนคำว่า สรุปความว่า... การสรุปความนั้น ควรสรุปประมาณ ๕-๖ บรรทัด เมื่อเขียนสรุปเสร็จแล้วให้เขียนคำว่า สมดังพุทธสุภาษิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้นนั้นว่า จากนั้นสุภาษิตบทตั้งมาปิดตามขั้นตอนที่ ๗

ขั้นตอนที่ ๗ เป็นการเขียนคำปิดสุภาษิตบทตั้งอีกทีตามโครงสร้างด้านบน คือให้เขียนคำว่า มีนัยดังพรรณนามาด้วยประการฉะนี้ โดยไม่ต้องย่อหน้า นี่คือนัยจบขั้นตอนการเขียนกระทู้ธรรมตรี

แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละคนบันทึกการเรียนรู้หลังจากทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยให้สะท้อนความรู้สึก องค์ความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม

๑. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....

.....

.....

๒. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นบ้าง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

๑. ความรู้

.....

.....

.....

๒. ทักษะการปฏิบัติ/กระบวนการ

.....

.....

.....

๓. คุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

๓. นักเรียนจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างไร

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....นามสกุล.....

นักเรียนระดับชั้น.....

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	ผลการสังเกตพฤติกรรม									รวม
		พฤติกรรม			จิตใจ			ปัญญา			
		ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			
		๑. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	๒. พุดจาสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น	๓. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔. สนใจและตั้งใจในการทำงาน	๕. เอาใจใส่ในการทำงาน	๖. มุ่งมั่นและเพียรพยายามในการทำงาน	๗. วางแผนการทำงานเป็นระบบ	๘. ใช้วิจารณญาณในการทำงาน	๙. แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล	
๑๗											
๑๘											
๑๙											
๒๑											
๒๑											
๒๒											
๒๓											
๒๔											
๒๕											
๒๖											
๒๗											
๒๘											
๒๙											
๓๐											

เกณฑ์การให้คะแนน (คะแนนเต็ม ๙)

ผลการสังเกต/การปฏิบัติ	การแปลความหมาย
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๗ - ๙ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๔ - ๖ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๑ - ๓ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปรับปรุง

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ (คะแนนเต็ม ๙)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๗ - ๙ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๔ - ๖ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๓ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
ความถูกต้องของเนื้อหา	เนื้อหาสาระทั้งหมดถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระทั้งหมดเกือบถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระบางส่วนถูกต้องตามข้อเท็จจริง และต้องแก้ไขบางส่วน
ประเด็นของเนื้อหา	เนื้อหาครบประเด็นตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด เนื้อหาไม่สับสนคล้อย รายละเอียดครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด แต่เนื้อหาไม่สับสนคล้อย และรายละเอียดไม่ครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่อง
ความคิดสร้างสรรค์	ผลงานมีความน่าสนใจ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่	ผลงานมีความน่าสนใจ แต่ขาดความคิดริเริ่ม	ผลงานไม่ดึงดูดความสนใจและขาดความคิดริเริ่ม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง กตัญญูต่อพระพุทธศาสนา **ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕**
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม **ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๔ ชั่วโมง**

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐานการเรียนรู้ ส.๑.๑	รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
ตัวชี้วัด ป.๕/๓	เห็นคุณค่าและประพฤติตนตามแบบอย่างการ ดำเนินชีวิตและข้อคิดจาก ประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างที่กำหนด
ตัวชี้วัด ป.๕/๕	แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรม โอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด

๒. สาระสำคัญ

บุคคลต้นแบบของการทำความดี เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และนำสิ่งที่ได้งามมาใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน คุณธรรม อย่างหนึ่งที่ผู้เรียนควรนำมาใช้ยึดถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ คือ การเป็นผู้มีความกตัญญูต่อ พระพุทธศาสนาในฐานะพระพุทธศาสนาเป็นรากเหง้าของประเทศไทย

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกคุณลักษณะของบุคคลที่มีความกตัญญูรู้คุณได้
๒. บอกวิธีการแสดงความกตัญญูทศเวทิต่อพระพุทธศาสนาจากศาสนิกชนตัวอย่างได้
๓. ออกแบบกิจกรรมการปฏิบัติความกตัญญูทศเวทิต่อพระพุทธศาสนา
๔. มีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติความกตัญญูทศเวทิต่อพระพุทธศาสนา

๔. สาระการเรียนรู้

๑. ศาสนิกชนตัวอย่าง
 - อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ
๒. กตัญญูทศเวทิต่อพระพุทธศาสนา
 - ความหมายของกตัญญูทศเวทิต
 - ความสำคัญและประโยชน์ของกตัญญูทศเวทิต
 - คุณลักษณะของคนกตัญญูรู้คุณ
 - การกตัญญูทศเวทิต่อพระพุทธศาสนา

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

ขั้นที่ ๑ สร้างแรงบันดาลใจ

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๒. ผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้เพื่อชวนผู้เรียนสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องความกตัญญูทเวที “นักเรียนคิดว่าคนดี คือแบบใด” โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดคำตอบที่หลากหลายไม่ซ้ำกัน เพื่อให้เห็นชุดความคิดประสบการณ์ของผู้เรียนเกี่ยวกับคนดี พร้อมกับชื่นชมทุกคำตอบของผู้เรียน

๓. จากนั้นผู้สอนเปิดคลิปวิดีโอ “ความกตัญญูมีค่าเท่ากับอะไร” ให้ผู้เรียนได้รับชมและสังเกตเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในคลิปวิดีโอ

๔. ผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนเองหลังจากชมคลิปวิดีโอ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดคำตอบที่หลากหลายไม่ซ้ำกัน พร้อมกับชื่นชมทุกคำตอบของผู้เรียน ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน ตัวอย่างคำถาม

- ๑) นักเรียนดูคลิปวิดีโอจบแล้ว มีความรู้สึกอย่างไร
- ๒) สิ่งที่ได้เห็นคนดีทำ เรียกว่าเป็นคนดีมีคุณธรรมหรือไม่ เพราะอะไร
- ๓) คุณธรรมอะไรที่เด็กคนนี้ได้กระทำ (กตัญญูทเวที)
- ๔) ทำไมเด็กคนนี้ จึงแสดงความกตัญญูทเวทีต่อคุณพ่อของเขา (บอกเหตุผล)

๕. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๕ คน ละครความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน

๖. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นความคิดของผู้เรียนเกี่ยวกับลักษณะของคนที่ดีคุณครูคุณ จะต้องมียุทธศาสตร์อย่างไร นักเรียนสังเกตเห็นได้จากอะไร หรือสิ่งใดได้บ้าง จากนั้นให้ผู้เรียนระดมสมองค้นหาคำตอบจากประสบการณ์ที่เคยพบเจอ ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ หรือแหล่งการเรียนรู้จากตัวบุคคลที่ผู้เรียนสนใจในการสอบถามข้อมูล บันทึกคำตอบลงในใบงานที่ ๑ คุณลักษณะของคนที่ดีคุณครูคุณ โดยผู้สอนคอยให้คำปรึกษาแนะนำเพิ่มเติมในการศึกษาแหล่งการเรียนรู้

๗. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานการศึกษาคุณลักษณะของคนที่ดีคุณครูคุณหน้าชั้นเรียน

๘. ผู้สอนบรรยายให้ความรู้เสริมเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมายของคำว่า กตัญญูและกตเวที ผ่านพุทธสุภาษิตที่ว่า นิमितฺตํ สาธุรูปานํ กตญฺญูกตเวทิตา ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายแห่งคนดี ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้อย่างชัดเจนว่า คนดี จะต้องมียุทธศาสตร์หรือคุณสมบัติเป็นพื้นฐาน ๒ ประการ คือ กตัญญู แปลว่า รู้คุณ ระลึกคุณของผู้มีพระคุณ รวมไปถึงสรรพสิ่งทั้งหลายที่ไม่ใช่ตัวบุคคล แต่มีคุณต่อมนุษย์ เช่น วัตถุ สิ่งของ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และกตเวที แปลว่า การตอบแทนบุญคุณ การปฏิบัติตนตอบแทนผู้มีพระคุณ หรือตอบแทนคุณสิ่งนั้นๆ เมื่อมีคุณความดีต่อเรา “ความกตัญญูกตเวที ” คือ สภาพจิตของคนที่มีรู้ถึงความดีของบุคคลหรือวัตถุสิ่งของ ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ที่ทำดีหรือคุณประโยชน์ต่อตนเอง และตนยินดีที่จะกระทำความดีตอบแทนด้วยความศรัทธามั่นใจที่ทำความดีตอบแทนโดยไม่มีเงื่อนไข เรียกว่า เป็นการทำความดีเพื่อความดี ไม่ใช่การทำความดีเพื่อมีเงื่อนไขอะไรบางอย่าง

ชั่วโมงที่ ๒

ขั้นที่ ๒ ใฝ่สืบสวน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นความคิดของผู้เรียนเพื่อเชื่อมโยงการเรียนรู้ในชั่วโมงที่แล้ว นักเรียนคิดว่าการแสดงความกตัญญูทวดเวที นอกจากเราแสดงความกตัญญูกับพ่อแม่แล้ว แสดงความกตัญญูทวดเวทีกับใคร หรือสิ่งใดได้อีกบ้าง (ครูอาจารย์ ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง เพื่อน คนที่เคยช่วยเหลือ พระมหากษัตริย์ พระพุทธศาสนา ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น) ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

๔. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นความคิดผู้เรียนต่อว่า คำว่า การกตัญญูต่อพระพุทธศาสนา คืออะไร ทำไมเราต้องกตัญญูต่อพระพุทธศาสนา แล้วเราผู้เรียนจะแสดงความกตัญญูต่อพระพุทธศาสนา จะแสดงออกด้วยวิธีการใดได้บ้าง

๕. ผู้เรียนกลุ่มเดิมส่งตัวแทนกลุ่มรับใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง เสถียร โพธิ์นันทะ : นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา และใบงานที่ ๒ เรื่อง กตัญญูทวดเวทีต่อพระพุทธศาสนา รวมถึงการสืบเสาะแสวงหาข้อมูลความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการกตัญญูทวดเวทีต่อพระพุทธศาสนา ของบุคคลต้นแบบหรือศาสนิกชนตัวอย่าง

ชั่วโมงที่ ๓

ขั้นที่ ๓ ขวนสร้างสรรค์

๓. จากนั้นผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาบุคคลตัวอย่างเรื่องความกตัญญูทวดเวทีต่อพระพุทธศาสนา มาออกแบบคิดสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่แสดงออกความกตัญญูทวดเวทีต่อพระพุทธศาสนา ประจำกลุ่มของตนเอง ลงในใบงานที่ ๓ เด็กไทยหัวใจพุทธ

ขั้นที่ ๔ พากันปฏิบัติ (ทำกิจกรรมนอกเวลาเรียน)

๑. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำกิจกรรมความกตัญญูทวดเวทีต่อพระพุทธศาสนา ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น ไปใช้ปฏิบัติในสถานการณ์จริง

๒. ลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ พร้อมกับให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้บันทึกภาพการทำกิจกรรม พร้อมบันทึกภาพกิจกรรมการปฏิบัติ หรือถ่ายคลิปวิดีโอการปฏิบัติ เพื่อส่งผู้สอนในชั่วโมงต่อไป

ชั่วโมงที่ ๔

ขั้นที่ ๕ สกตบทเรียน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปและอภิปรายผลการปฏิบัติกิจกรรมความกตัญญูทวดเวทีต่อพระพุทธศาสนา ลงในใบงานที่ ๔ สรุปผลกิจกรรมกตัญญูทวดเวทีต่อพระพุทธศาสนา

๕. ผู้เรียนนำข้อมูลจากการสรุปจัดทำเสนอผลงานด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์และมีความน่าสนใจ ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ตกแต่งให้สวยงามตามความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำเสนอผลงานของกลุ่มหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๖ แลกเปลี่ยน

๑. ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึกและความคิดเห็นที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้อะไร และจะนำไปใช้อย่างไร ลงในแบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล

๒. ผู้เรียนแบ่งปันแลกเปลี่ยนประสบการณ์สิ่งที่ได้จากการสะท้อนคิดของตนเอง ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน

๓. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปถึงเหตุผลและความสำคัญความกตัญญูทวดเวที และการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นชาวพุทธ

๖. สื่อการเรียนรู้

๑. ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง เสถียร โพธิ์นันทะ
๒. ใบงานที่ ๑ คุณลักษณะของคนกตัญญูคุณ
๓. ใบงานที่ ๒ กตัญญูทวดที่ต่อพระพุทธรูปศาสนา
๔. ใบงานที่ ๓ เด็กไทยหัวใจพุทธ
๕. ใบงานที่ ๔ สรุปผลกิจกรรมกตัญญูทวดที่ต่อพระพุทธรูปศาสนา
๖. แบบบันทึกการเรียนรู้

๗. แหล่งการเรียนรู้

๑. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๒. แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๘. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกคุณลักษณะของบุคคลที่มีความกตัญญูคุณได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. บอกวิธีการแสดงความกตัญญูทวดที่ต่อพระพุทธรูปศาสนาจากศาสนิกชนตัวอย่างได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๓. ออกแบบกิจกรรมการปฏิบัติความกตัญญูทวดที่ต่อพระพุทธรูปศาสนา	การสังเกตพฤติกรรม การตรวจสอบผลงาน	การสังเกตพฤติกรรม แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๔. มีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติกตัญญูทวดที่ต่อพระพุทธรูปศาสนา	การสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสะท้อนคิด	การสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสะท้อนคิด	ระดับดีขึ้นไป

๙. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

ด้านความรู้

.....

.....

ด้านทักษะกระบวนการ

.....

.....

ด้านเจตคติ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

.....

๒. สิ่งที่ได้ดีจากการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

๓. สิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)
...../...../.....

ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ครูพี่เลี้ยง
(.....)
...../...../.....

ใบงานที่ ๑
เรื่อง คุณลักษณะของคนกตัญญูรู้คุณ

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนคุณลักษณะของคนกตัญญูรู้คุณ จากประสบการณ์ของนักเรียนที่เคยพบเห็น และศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ หรือศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้บุคคลที่ผู้เรียนสนใจ เพิ่มเติม โดยสรุปออกมาในลักษณะเป็นแผนผังความคิด

คุณลักษณะของคนกตัญญูรู้คุณ

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....

ชื่อสมาชิก.....

.....

ใบความรู้ที่ ๑

เสถียร โพธิ์นันทะ : นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา

ในบรรดาบุคคลผู้เป็นฆราวาส ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นนักปราชญ์แห่งวงการศาสนานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ หากนับที่คุณสมบัติก็คงไม่มีใครเป็นเลิศเกินกว่าอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ด้วยท่านผู้นี้เป็นอุฒบุรุษที่น่าอัศจรรย์ในหลาย ๆ ด้าน สมบูรณ์พร้อมทั้งความสามารถและสติปัญญาจนกระทั่งได้ชื่อว่าเป็น “ปราชญ์ในวงการศาสนา” และ “ตู้พระไตรปิฎกเคลื่อนที่” เมื่อมีอายุเพียง ๑๙ ปีเท่านั้น อีกทั้งยังมีความรู้แตกฉานในสรรพวิทยาการหลายหลาก สามารถอ่านและพูดได้ถึง ๗ ภาษา เป็นคนหนุ่มที่มีปัญญาลึกล้ำดั่งมหาสมุทรจนเป็นที่ยกย่องของบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ยังเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมอย่างผู้ที่บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น แม้ว่าท่านจะได้ถึงแก่กรรมไปนานสามสิบปีเศษแล้ว แต่เกียรติคุณและผลงานยังคงอยู่เป็นมรดกให้คนรุ่นหลังได้รำลึกถึงอยู่เสมอ

อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ เกิดที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๒ ที่บ้านในตรอกอิศราณภาพ บริเวณตลาดเก่าเยาวราช ใกล้ ๆ กับวัดกันมาตุยาราม แขวงสัมพันธวงศ์ บิดาเป็นชาวจีนชื่อนายตั้งเป้งทั้ง มารดาชื่อนางมาลัย กมลมาลย์ มีพี่สาวสองคน ตามประวัติกล่าวว่าเมื่อมารดาตั้งครรภ์อาจารย์เสถียร บิดาก็มีเหตุจำเป็นต้องเดินทางกลับไปประเทศจีนและได้ถึงแก่กรรมในเวลาต่อมา

ด้วยอาศัยที่มารดาเป็นคนดีมีความรู้ความสามารถ ได้ปกครองดูแลร้านค้าที่มีอยู่สืบต่อมา ร้านค้าของบิดามารดาอาจารย์เสถียรชื่อ “ท.วัฒนา” หรือ “ตั้งท่งฮวด” เป็นร้านค้าปลีกและส่งของชำ รวมถึงเครื่องกระป๋องที่มีกิจการเจริญรุ่งเรืองดีร้านหนึ่งในตลาดเก่า นับแต่สิ้นสามปี มารดาอาจารย์เสถียรก็สามารถปกครองและอำนวยการร้านค้าให้เจริญรุ่งเรืองตลอดมา ทั้งยังเลี้ยงดูบุตรธิดาให้มีความสุขความเจริญตามสมควรแก่ฐานะ ต่อมาเมื่อบุตรสาวทั้งสองคนเจริญวัยก็ได้แต่งงานและแยกครอบครัวออกไป คงเหลือแต่อาจารย์เสถียรและมารดากับคุณยายอีกคนหนึ่ง ต่อมาไม่นานคุณยายผู้ชราก็ได้ถึงแก่กรรมไป

ในวัยเด็ก เด็กชายเสถียรใช้นามสกุลว่า “กมลมาลย์” ตามมารดา จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๔๑ เมื่อมีอายุได้ ๒๐ ปี จึงได้เปลี่ยนนามสกุลตนเองเป็น “โพธิ์นันทะ” อันหมายถึงผู้ยินดีในความรู้แจ้ง ด้วยประสงค์จะให้ใกล้ชิดกับพระศาสนาและได้ใช้นามสกุลนี้ตลอดมาจนถึงแก่กรรม

เมื่อมีอายุพอจะรับการศึกษาได้ มารดาจึงได้นำไปฝากให้เรียนในโรงเรียนราษฎรเจริญของครูชม เปาโรหิตย์ ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ ๆ กับวัดจักรวรรดิราชาวาส หลังจากนั้นได้ศึกษาต่อชั้นมัธยมที่โรงเรียนมัธยมวัดบพิตรพิมุข จนจบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๕ จึงได้ลาออก

การลาออกทั้งที่มีโอกาสและทุนทรัพย์พอที่จะศึกษาต่อในระดับสูงต่อไปได้นั้น เป็นความประสงค์ของอาจารย์เสถียรเองที่ต้องการความเป็นอิสระ และปรารถนาจะมีเวลาทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่ต้องการด้วยตนเอง โดยเฉพาะความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่

ประวัติชีวิตในช่วงนี้ นายแพทย์ต้นม่อเซียงได้เล่าว่า “คุณเสถียรเริ่มรู้จักกับข้าพเจ้าเมื่ออายุ ๑๕ ปี ครั้นนั้นคุณเสถียรกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนวัดบพิตรพิมุข เป็นเด็กฉลาดเฉลียวแหลม มีปฏิภาณดีมาก และมีความจำยอดเยี่ยมด้วย ทั้งนี้จะเห็นได้จากการที่คุณเสถียรได้รู้จักคุ้นเคยกับอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ แต่ครั้งยังอุปสมบทอยู่ที่วัดกันมาตุยาราม ซึ่งคุณเสถียรได้ศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทจากอาจารย์ท่านนี้เพียงระยะเวลาไม่นานก็มีความรู้ในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ทั้งนี้ได้จากอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถเป็นเยี่ยมท่านหนึ่ง ประกอบกับสติปัญญาอันเฉียบแหลมของคุณเสถียรเองด้วย”

จากคำบอกเล่าของนายแพทย์ต้นม่อเซียง ทำให้เราได้ทราบว่าอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ มีความใฝ่ใจในทางพระศาสนามาแต่เยาว์วัย นอกจากนี้ยังมีเกร็ดประวัติโดยคุณบุญยง ว่องวานิช อีกว่า “ข้าพเจ้าเคยถามคุณแม่ (คุณมาลัย) ของคุณเสถียรว่า เพราะเหตุไรคุณเสถียรจึงสนใจในพระพุทธศาสนาและเริ่มตั้งแต่อายุเท่าไร

? คุณแม่ตอบว่า สาเหตุนั้นไม่ทราบ แต่สนใจมาแต่เล็กแต่น้อย เมื่ออายุประมาณ ๓ ขวบ ก็เริ่มนำดอกไม้ธูปเทียนไปไหว้พระแล้ว และสนใจศึกษาเรื่อยมา”

มีเรื่องเล่าว่าในสมัยเด็ก เมื่ออยู่ในที่แวดล้อมเป็นคนจีนเด็กชายเสถียรก็ชอบเล่นแต่งกายเป็นพระจีนการวาดเขียน

ที่ชอบมากคือเขียนรูปพระพุทธรูปเจ้าและรูปบุคคลประกอบเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา เมื่ออายุได้ ๑๓-๑๔ ปีก็ชอบท่องเที่ยวไปตามวัดต่าง ๆ ทั้งวัดจีน วัดญวน และวัดไทย วัดไทยที่ชอบไปคือวัดจักรวรรดิราชาวาสเพื่อไปสนทนาไต่ถามเรื่องราวต่าง ๆ ทางศาสนากับพระสงฆ์ โดยเฉพาะวัดจีนและวัดญวนนั้นชอบไปดูพิธีทั้งกระเจด การทำงนึ่งเต็ก และการสวดมนต์ เด็กชายเสถียรรู้ว่าพระจีนพระญวนรูปไหนทำพิธีงนึ่ง ทำท่ามูทราไต้งดงามมาก นอกจากนั้นการออกเสียงในภาษาจีนและภาษาญวนที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างไรร เช่น “โพธิสัตว์ มหาสัตว์” ออกเสียงจีนว่า “ฟุ่สั๊ก ม่อฮอสัก” หรือคำว่า “สารีบุตร” ออกเสียงภาษาญวนว่า “ซ่าเหล่ย์ฟัก” เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เด็กชายเสถียรล้วนจดจำได้ดี

เนื่องจากยังไม่ได้เรียนหนังสือจีน เพียงแต่พูดได้อย่างเดียว จึงยังอ่านหนังสือจีนไม่ออก เด็กชายเสถียรได้ศึกษาความรู้เรื่องพระพุทธศาสนาจากหนังสือลัทธิของเพื่อน ของเสถียรโกเศศและนาคะประทีป แต่ก็รู้จักใช้ถ้อยคำสำนวนได้ถูกต้องตามหลักวิชา ประกอบกับมีความจำเป็นเลิศจึงจดจำเรื่องราวที่อ่านไว้ได้มากสามารถอธิบายรูปปฏิมาต่าง ๆ ในวัดมิ่งกรมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) ได้ถูกต้องและถี่ถ้วน ยิ่งกว่านั้นการซักถามพระจีนพระญวนที่มีความรู้โดยละเอียดก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้มีความรู้ในเรื่องของจีนและญวนแตกฉานขึ้น

ภายหลังจบชั้นมัธยมปีที่ห้าแล้ว จึงได้เข้าศึกษาภาษาจีนที่โรงเรียนเผยอิง ซึ่งเวลาเพียงสองปีก็มีความรู้ภาษาจีนแตกฉาน สามารถใช้ศัพท์สูง ๆ ยาก ๆ ในภาษาจีนกลางได้ดี สามารถอ่านพระไตรปิฎกฉบับภาษาจีนซึ่งอุดมไปด้วยสำนวนโวหารโบราณที่ลึกซึ้งได้อย่างเข้าใจ ทักษะทางด้านภาษาจีนนี้ถือเป็นอัจฉริยภาพอีกประการหนึ่งของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ซึ่งในเวลาต่อมาเรื่องความรู้ความสามารถในภาษาจีนกลางและความรู้ทางพุทธศานาของอาจารย์เสถียรได้ลือเลื่องไปถึงไต้หวัน ดังปรากฏเรื่องเล่าว่าเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสงบลงไม่นานนัก รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐจีนอพยพไปยังเกาะไต้หวันใหม่ ๆ ทางไต้หวันประสงค์จะทราบถึงประวัติวัดสำคัญบนเกาะไต้หวันวัดหนึ่ง แต่ไม่มีใครทราบประวัติแน่นอน จึงได้มีจดหมายมาถามอาจารย์เสถียร และอาจารย์ก็ได้บอกประวัติของวัดนั้นไปให้โดยละเอียด นอกจากนี้ “เมื่อมีพระจีนเดินทางมาและแสดงธรรมกถาเป็นภาษาจีน นายเสถียร โพธิ์นันทะ ก็แปลเป็นไทย เมื่อจะติดต่อกับใคร นายเสถียรก็แปลภาษาไทยเป็นภาษาจีนกลางให้ฟังอีกต่อหนึ่ง ที่เล่าลือกันมากก็ในข้อที่ว่าพูดสำเนียงจีนกลางได้เหมือนคนปักกิ่ง”

จากข้อเขียนของนายแพทย์ตันม่อเซียงได้เล่าว่า “เมื่อครั้งที่ข้าพเจ้าไปแสดงปาฐกถาที่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ คุณเสถียรได้ทำหน้าที่ล่ามให้ถึง ๓ ครั้ง ครั้งแรกคุณเสถียรมีอายุเพียง ๑๗ ปีเท่านั้น แต่ก็สามารถถ่ายทอดคำปาฐกถาจากภาษาจีนสู่พากย์ไทยได้อย่างดีเยี่ยม สามารถแปลได้ถูกต้องและครบถ้วนตามเจตจำนงของข้าพเจ้าทุกกระบวนการ คุณเสถียรได้แสดงความเป็นปราชญ์ให้เป็นที่น่าปรากฏแก่คนทั้งหลายแต่เยาว์วัยทีเดียว และได้แสดงปาฐกถาด้วยตนเองครั้งแรกที่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยเมื่ออายุ ๑๘ ปี”

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ มีความจำเป็นเลิศมาแต่เยาว์ เมื่ออ่านหนังสือหรือนวนิยายอะไรก็สามารถเล่าได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน ในขณะที่เป็นนักเรียนอยู่เพื่อน ๆ จึงชอบตื๊วล้อมฟังเด็กชายเสถียรเล่านิทานและเรื่องราวต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน กระทั่งเมื่อ “ยาขอบ” แต่งเรื่อง “ผู้ชนะสิบทิศ” ลงพิมพ์ในสมัยนั้น เด็กชายเสถียรก็เป็นผู้หนึ่งที่มีความสามารถเล่าเรื่องผู้ชนะสิบทิศตามสำนวนของยาขอบได้ดีอย่างแทบไม่น่าเชื่อ เมื่อไปที่บ้านไหนที่มีเด็กมาก ๆ จึงมักถูกขอร้องให้เล่าเรื่องต่าง ๆ จากหนังสือที่ได้อ่านมาให้ฟังและเป็นที่ถูกอกถูกใจกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ทำให้เกียรติคุณด้านปาฐกถาของอาจารย์เสถียรเลื่องลือมาตั้งแต่อายุ

ยังน้อย เริ่มต้นจากการเป็นผู้มีวาทศิลป์ในการเล่าเรื่อง จนถึงได้แสดงปาฐกถาอย่างเป็นทางการครั้งแรกที่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นสู่การเป็นนักปาฐกถาธรรมในเวลาต่อมา

ความสามารถในการปาฐกถาและการเขียนของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ นี้ เป็นผลมาจากความใฝ่รู้ชอบการศึกษาค้นคว้า และที่สำคัญที่สุดก็คือการเป็นนักอ่านมาแต่เยาว์วัย ในสมัยยังเป็นเด็กนักเรียนได้ประหยัดเงินค่าขนมที่มารดาให้เพื่อไปซื้อหนังสืออ่าน และการอ่านของอาจารย์เสถียรก็ไม่ใช่อ่านนิทานอย่างเด็ก ๆ จะฟังสนุก เพราะอ่านแล้วจำได้เข้าใจยิ่งขึ้นทุกที

อาจารย์เสถียรได้สะสมหนังสือประเภทที่เกี่ยวกับวิชาความรู้ไว้มาก ทั้งทางศาสนา วรรณคดี และประวัติศาสตร์ เช่น หนังสือประวัติศาสตร์พม่าที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงนิพนธ์ไว้ก็มีครบชุด หนังสือทางพุทธศาสนาอย่างพระไตรปิฎกฉบับแปลของโรงพิมพ์พิมพ์ไทก็ได้ซื้อไว้ตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียน นอกจากนี้ยังมีหนังสือฉบับแปลจาก The Thai Rase ของหมอดอดด์ พระราชพงศาวดาร ศิลจารึกแทบทุกเล่มที่พอจะหาซื้อได้ กล่าวกันว่าหนังสือบางเล่มที่หายากก็ตามไปซื้อถึงหอพระสมุดแห่งชาติเลยทีเดียว

มีผู้ยกย่องว่า อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ เป็นนักประวัติศาสตร์ตั้งแต่อายุยังน้อย เพราะหนังสืออีกประเภทหนึ่งที่ท่านชอบมาตั้งแต่เด็กคือเรื่องประวัติศาสตร์ แม้จะเป็นเรื่องที่คนทั่วไปไม่ค่อยให้ความสนใจ แต่อาจารย์เสถียรกล่าวว่าท่านอ่านได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลินที่สุด ใครอ่านหนังสือตำราประวัติศาสตร์เล่มหนา ๆ กินเวลาหลายวัน แต่เด็กชายเสถียรจะใช้เวลาเพียง ๒-๓ ชั่วโมงเท่านั้นก็อ่านจบแล้วเล่าเรื่องได้ตลอด ถ้าตรงส่วนไหนชอบมากก็จะอ่านซ้ำ ๆ จนขึ้นใจหรือท่องจำเอาไว้เลย ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ไทยยุคไหน ตั้งแต่สมัยน่านเจ้า สุโขทัย กรุงศรีอยุธยา หรือรัตนโกสินทร์ เมื่อเล่าประวัติศาสตร์สมัยไหนก็คล้ายตนเองได้เกิดและได้พบเห็นเรื่องราวนั้นด้วยตนเอง เป็นเหตุให้ผู้ฟังปาฐกถาในระยะหลัง ๆ มักจะรู้สึกอัศจรรย์ไปตาม ๆ กันว่า เหตุใดจึงจำได้แม่นยำนัก ความจำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เหล่านี้สืบมาแต่สมัยที่ยังเป็นเด็กเป็นส่วนมาก

อย่างไรก็ตาม ลำพังการจดจำประวัติศาสตร์ไทยได้ละเอียดละออ ก็อาจจะดูไม่น่าแปลกใจนักเพราะถึงอย่างไรก็เป็นเรื่องของชาติตนเอง ทว่าที่น่าอัศจรรย์ไปกว่านั้นก็คือเด็กชายเสถียรยังจดจำประวัติศาสตร์ยุโรป ตั้งแต่สมัยกรีก โรมัน หรือเรื่องของอียิปต์ บาบิโลเนีย จนถึงประวัติศาสตร์จีนและอินเดียซึ่งมีเนื้อหากว้างขวางที่สุด ทั้งยังสามารถลำดับเรื่องราวประวัติศาสตร์พม่าตามพระราชพงศาวดารได้ถี่ถ้วน จดจำลำดับราชวงศ์ กษัตริย์และเหตุการณ์ได้ตรงตามรายละเอียดในตำราทุกอย่าง นอกจากนี้ยังจำประวัติศาสตร์ญวน ทั้งชื่อกษัตริย์และขุนนางญวนตามลำดับเหตุการณ์ได้อย่างแทบไม่น่าเชื่อ ทั้งที่ชื่อญวนนั้นออกเสียงยากมาก เรื่องราวเหล่านี้เด็กชายเสถียรสนใจจำได้มาตั้งแต่ก่อนออกจากโรงเรียนวัดบพิตรพิมุขแล้ว

ในช่วงเรียนอยู่โรงเรียนวัดบพิตรพิมุขอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ มีโอกาสได้พบกับปราชญ์สำคัญทางพุทธศาสนาของไทยอีกท่านหนึ่งคือ อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ หรืออดีตพระสุชีโว ภิกขุ แห่งวัดกันมาตุยาราม เนื่องจากมีเพื่อนอยู่คนหนึ่งเป็นศิษย์ของท่านสุชีโว ภิกขุ จึงได้มีโอกาสได้ติดตามไปที่วัดและรู้จักท่านสุชีโวภิกขุ จากการแนะนำของเพื่อนคนนั้น จนในที่สุดก็มากลายเป็นศิษย์คอยติดตามสุชีโว ภิกขุ ไปกิจนิมนต์ต่าง ๆ เป็นส่วนมาก ประวัติตอนนี้ อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ (อดีตพระสุชีโว ภิกขุ) ได้เล่าไว้ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพของอาจารย์เสถียรว่า

“วันแรกที่นายเสถียร โพธิ์นันทะ ไปที่วัดกันมาตุยาราม ได้ตั้งปัญหาถามเกี่ยวกับข้อความที่สำคัญในพระสูตรหลายสูตร เช่น โปฏฐปาทสูตร ในทีฆนิกาย ศิลขันธวรรค และอัครคณฺยสูตร ในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ซึ่งได้ทำความแปลกใจให้แก่ผู้ถูกถามเป็นอย่างยิ่งว่าเด็กอายุยังน้อย เหตุใดจึงมีความรู้ความสนใจในพระพุทธานุภาพมากอย่างนั้น ความรู้สึกประทับใจและเอ็นดูในเด็กชายผู้แสดงปรีชาสามารถให้ปรากฏในวันแรกที่ได้พบปะและรู้จักกันนั้น เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ไปหาและผู้ต้อนรับทั้ง ๒ มีความเกี่ยวข้องกันทั้งในทางส่วนตัวและในทางพระพุทธศาสนา จนกระทั่งวาระสุดท้ายที่นายเสถียร โพธิ์นันทะ ได้จากไป...”

เมื่ออายุได้ ๒๐ ปี อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ได้ริเริ่มก่อตั้งคณะยุวพุทธิกะ โดยการรวมตัวของเยาวชนหนุ่มสาวจำนวนหนึ่งจากสถานที่ต่าง ๆ กัน ทั้งนักศึกษามหาวิทยาลัย พ่อค้า ข้าราชการ ที่มีความเห็นตรงกันคือ

สนใจในพระพุทธศาสนา และต่อมาจึงได้จัดตั้งเป็นยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งเป็นองค์กรทางศาสนาที่มีบทบาทสำคัญมาจนทุกวันนี้

เกียรติคุณด้านความรอบรู้ในทางวิชาการพระพุทธศาสนาของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ได้แผ่ขยายออกไปสู่สังคม เมื่ออายุได้ ๒๓ ปีจึงได้รับเชิญจากสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ให้ไปเป็นอาจารย์ผู้บรรยายวิชาประวัติศาสตร์พุทธศาสนา และวิชาพุทธศาสนามหายาน เป็นอาจารย์ที่มีอายุน้อยที่สุดในสภาการศึกษา ฯ แต่ก็มีปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดียิ่ง

ในระหว่างที่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ อาจารย์เสถียรได้เขียนบทความและหนังสือไว้เป็นอันมาก ซึ่งผลงานเหล่านี้มีความสำคัญยิ่งต่อวงการศึกษาศาสนา ที่ใช้เป็นตำราประกอบการศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงมาจนทุกวันนี้ หนังสือเล่มสำคัญ ๆ ได้แก่ ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา , พระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทย , ปรัชญามหายาน , พุทธศาสนาในเอเชียกลาง และบทความทั้งสั้นและยาวรวมเล่มอีกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ หนังสือเมธีตะวันออกของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ก็ได้รับรางวัลหนังสือดีเด่นจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และมีการพิมพ์ซ้ำแล้วซ้ำอีกเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และผลงานสำคัญที่สุดที่ถือได้ว่าเป็นผลงานอมตะคืองานแปลพระสูตรฝ่ายมหายานจากภาษาจีน คือ วัชรปรัชญาปารมิตาสูต และ วิมลเกียรติคุณเทวสุต ซึ่งเป็นพระสูตรสำคัญของมหายานที่ “คุณเสถียรได้แปลขึ้นด้วยความวิริยะอุตสาหะ...แต่ก็สามารถถ่ายทอดออกสู่พากย์ไทยเป็นประหนึ่งแปลจากต้นฉบับภาษาสันสกฤตฉะนั้น นับว่าเป็นความสามารถอย่างยอดเยี่ยมในตัวคุณเสถียร ซึ่งจะหาผู้เสมอเหมือนได้ยาก...” ใครก็ตามที่ได้อ่านย่อมเห็นพ้องต้องกันว่ามีสำนวนโวหารที่ไพเราะ ยิ่งความซาบซึ้งในอรรถรสแห่งภาษาแก่ผู้อ่านได้อย่างดียิ่ง

นอกจากหน้าที่ในการเป็นอาจารย์แล้ว อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ยังเป็นนักปาฐกถาอีกด้วย งานสำคัญที่ปฏิบัติตลอดมาคือการแสดงปาฐกถาเกี่ยวกับวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา และประวัติศาสตร์ และก็เป็นนักปาฐกถาชั้นเยี่ยมที่มีคนนิยมมาก เพราะเป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง มีความจำดี ชอบค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ทั้งยังชอบขบคิดหรือค้นคว้าเรื่องยาก ๆ เรื่องอะไรที่เห็นว่าสำคัญพอจะท่องจำไว้ได้ก็ท่องจำไว้ทีเดียว และด้วยมีความรู้หลายภาษาจึงสามารถศึกษาได้กว้างขวางลุ่มลึกกว่าผู้อื่น เป็นที่ถูกอกถูกใจแก่บรรดาปัญญาชนผู้ใฝ่หาความรู้ เมื่อมีประกาศทางหนังสือพิมพ์ว่าอาจารย์เสถียรจะไปพูด ณ ที่ใด ก็จะมีคนติดตามไปฟังแน่นขนัดเสมอจนถึงกับต้องเสริมเก้าอี้หรือไม่ก็ยืนตามระเบียงห้องประชุม

งานแสดงปาฐกถานี้เป็นงานที่กระทำต่อเนื่องกว่าสิบปี ทั้งที่ยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย และที่พุทธสมาคมอื่น ๆ หลายแห่ง รวมถึงตามมหาวิทยาลัยคือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็ได้รับเชิญเป็นครั้งคราว นอกจากนี้ท่านยังได้เป็นผู้บรรยายตามโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งปรากฏว่าเด็กและเยาวชนให้ความสนใจกันมาก เนื่องจากท่านรู้จักใช้วิธีการพูดให้เหมาะสมกับวัยวุฒิและคุณวุฒิของผู้ฟัง จึงปรากฏว่าสามารถสื่อสารเข้าถึงกลุ่มคนทุกระดับได้ด้วยดี

ความสามารถทางการพูดนี้ต้องถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ที่ยากจะหาผู้ใดเสมอเหมือน แม้เรื่องที่พูดจะเป็นเรื่องที่ยากและลึกซึ้งอย่างที่สุด แต่ท่านก็สามารถอธิบายขยายความออกมาให้คนทั่วไปได้เข้าใจได้โดยง่าย ในข้อนี้พระนิสิตในชั้นเรียนดูเหมือนจะใกล้ชิดและซาบซึ้งมากที่สุด ดังปรากฏในข้อเขียนไว้อาลัยของพระนิสิตว่า “ทุก ๆ วันเสาร์ของสัปดาห์ เราได้สดับวาทีที่น่าฟังของท่านที่สมบูรณ์ด้วยเหตุผล อลงการไปด้วยปรัชญาเล็ก ๆ น้อย ๆ ในวันเสาร์หนึ่งเราถามท่านว่า “ทำไมอาจารย์จึงเปรื่องปราดนัก อ่านได้ทั้งภาษาอังกฤษ จีน บาลี ญีปุ่น และสันสกฤต” ต่อข้อถามของเรา ทำให้อาจารย์ “พระไตรปิฎกเคลื่อนที่” ยิ้มละไมพร้อมกับพูดออกมาโดยไม่ต้องคิดว่า “ฉันหะตัวเดียวแหละครับ” ถูกละฉันทะตัวเดียว แต่ว่าเมื่อคิดดูแล้ว มันเป็นอิทธิบาทที่ทำให้ท่านผู้นี้กลายเป็นปรัชญาเมธีไปเสียแล้ว พวกเราอยากเรียกท่านว่า “เอนไซโคลปีเดียเคลื่อนที่” มากกว่า เพราะท่านผู้นี้ไม่ใช่รู้เฉพาะเรื่องราวทางศาสนา หากแต่รู้

ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ปรัชญา ฯลฯ ด้วย ใครจะได้มาในเหลี่ยมไหน มุมไหน เป็นต้องจำนนต่อเหตุผลและได้ความกระจ่างกลับไป เข้าในหลักที่ว่า “เหมือนหงายของที่คว่ำ เปิดของที่ปิดนั้นเอง”

อีกเรื่องหนึ่งที่เล่าขานกันในหมู่พระนิสิตคือในการสอนแต่ละครั้งของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ไม่ปรากฏว่าจะมีเลยสักครั้งเดียวที่ท่านจะนำตำราหรือเอกสารประกอบการสอนเข้าห้องบรรยาย “เมื่อท่านเข้าห้องบรรยาย เรามักจะได้ยินท่านบอกว่า “กลางกระดานครับ” หรือ “จุดต่อ” ทั้ง ๆ ที่สอนหลายชั้นแต่ก็ไม่เคยพ้นเพื่อ แม้ว่าบางครั้งระยะห่างของการบรรยายจะห่างกันเป็นสัปดาห์หรือสองสัปดาห์ แต่ก็สอนต่อได้ทันที ไม่เคยมีสักครั้งเดียวที่ท่านจะพกตำราเข้าไปในห้องบรรยาย หากแต่ออกมาจาก “ตู้คือหทัย” ทั้งสิ้น”

อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ เป็นผู้ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และระลึกถึงความไม่เที่ยงแท้ของสังขารเป็นนิตย์ ดูเหมือนว่าท่านจะรู้ตัวว่าคงจะมีอายุไม่ยืนยาว จึงได้ปรารภกับมารดาอยู่เนือง ๆ โดยมารดาท่านเล่าว่าท่านอาจารย์เสถียรพูดอยู่เสมอว่าตนจะถึงแก่กรรมก่อนมารดา เมื่อมารดาแสดงความเป็นห่วงว่าถ้าหากตนถึงแก่กรรมไปก่อน อาจารย์เสถียรคงจะลำบากเพราะไม่ได้สนใจในกิจการของร้านค้าเลย แต่ท่านก็มั่นใจว่าถึงอย่างไรตนก็ต้องถึงแก่กรรมก่อนมารดาเป็นแน่นอน

และแล้วก็เป้นดังเช่นวาทะที่ท่านกล่าวไว้ วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๙ อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะได้กลับมาบ้านในเวลา ๒๑.๐๐ น. แล้วอาบน้ำชำระร่างกาย จากนั้นเมื่อเลยเที่ยงคืนไปแล้วจึงได้เข้านอน ถึงวันรุ่งขึ้นในเวลาเช้า เด็กרבใช้ขึ้นไปเรียกเห็นเจียบก็ลงมาบอก มารดาเข้าใจว่ายังหลับอยู่จึงออกไปซื้อของนอกบ้าน จนสายราว ๘.๐๐ น. กลับมาเห็นยังไม่ตื่นจึงได้ขึ้นไปดูเห็นนอนนิ่ง เมื่อเข้าไปดูใกล้ ๆ ก็ตกใจ จึงให้หลานชายไปตามแพทย์มาตรวจ แพทย์สันนิษฐานว่าสิ้นลมมาราว ๖-๗ ชั่วโมงแล้ว

ลักษณะการถึงแก่กรรมของท่านเหมือนคนนอนหลับธรรมดา หน้าตาเปล่งปลั่งมีรอยยิ้มน้อย ๆ ไม่มีร่องรอยว่ามีทุกข์เวทนาใด ๆ เลย แม้เมื่อนำศพไปตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัดจักรวรรดิราชาวาสแล้วและยังมีได้ปิดฝาในหัวค่ำวันที่ ๑๐ ธันวาคมนั้น ใคร ๆ ไปเยี่ยมศพก็จะเห็นว่าร่างท่านสมบูรณ์ยังมีหน้าตาเปล่งปลั่งมีเลือดฝาดเหมือนกับคนนอนหลับ แทบไม่น่าเชื่อว่าถึงแก่กรรม นับได้ว่าจากไปด้วยอาการอันสงบ เมื่อนึกถึงคุณความดีของท่านเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ก็น่าคิดว่า บุคคลผู้ทำความดีไว้เช่นนี้ย่อมมีผลดีเป็นผลานิสงส์บ้างเป็นธรรมดา แม้จะสิ้นอายุก็สิ้นไปด้วยอาการอันดีงาม

ภายหลังจากถึงแก่กรรมแล้ว มารดาได้ไปค้นเอกสารในห้องก็พบกระดานเขียนด้วยลายมือเป็นคำสั่งเสียเรื่องการศพของท่านเอง ดังนี้

“การปลงศพของข้าพเจ้า ขอให้จัดการโดยใช้ฉาปนกิจ เมื่อข้าพเจ้าตายไปแล้ว ๑๕ วัน ระหว่าง ๑๕ วันนั้นขอให้หมั่นตักพระมาสวดทุกวัน และถวายภัตตาหารเจ อย่าให้มีของสดคาว และทุกครั้งที่ทำบุญขอให้ตรวบน้ำอุทิศให้ข้าพเจ้าด้วย ให้ปล่อยสัตว์ นก ปลา ฯลฯ ทุกวันจนถึงวันเผา และในวันเผาขอให้บวชพระให้องค์หนึ่งอุทิศกุศลให้ข้าพเจ้า”

กระดานแผ่นนั้นลงวันที่ไว้ตั้งแต่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๔๙๓ ก่อนหน้าวันถึงแก่กรรมถึง ๑๗ ปี อย่างไรก็ตาม ทางคณะเจ้าภาพก็ได้จัดการให้ตามความประสงค์

เมื่อข่าวการถึงแก่กรรมของท่านแพร่สะพัดไป ก็ได้มีพุทธศาสนิกชนทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตต่างพากันหลั่งไหลไปเยี่ยมที่ตักศพทั้งกลางวันกลางคืน มีผู้รับเป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลเป็นเจ้าภาพสวด เจ้าภาพบำเพ็ญสวดตามวโรยารมณ์ขึ้นใจว่าท่านอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะได้รับความอาลัยรัก และความเคารพนับถือเป็นอันมาก เพราะคุณความดีซึ่งได้กระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจอย่างแท้จริง จนกระทั่งวันพระราชทานเพลิงศพก็มีผู้รักและอาลัยมาร่วมงานจนกระทั่งบริเวณเมรุวัดเทพศิรินทราวาสคับแคบไปหมด นอกจากนี้ยังมีผู้พิมพ์หนังสือมาร่วมแจกเป็นที่ระลึกในงานนี้มากกว่า ๑๐ รายโดยมิได้นัดหมายกันมาก่อนเลย

แม้ว่าอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ จะถึงแก่กรรมไปทั้ง ๆ ที่อายุยังน้อย แต่ช่วงเวลาเพียง ๓๘ ปีในชีวิตของท่าน ได้ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติและพระพุทธศาสนามากมาย มีน้อยคนนักที่จะทำได้เช่นนี้

คล้ายกับว่าท่านจะรู้ตัวว่าจะมีอายุไม่ยืนยาว จึงเร่งสร้างสรรค์คุณความดีฝากไว้แก่โลก ในยามที่ท่านจากไปจึงมีแต่คนอาลัยรัก

หม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิสกุล ได้ทรงเขียนความรู้สึกที่มีต่อการจากไปของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะเป็นคำไว้อาลัยว่า

ในชีวิตอันสั้นของเสถียรนี้ ไม่ได้เสียประโยชน์เลยสักกระยะเดียว เพราะเขาได้เรียนมากขึ้นเท่าใด เขาก็ได้ทำงานถวายพระพุทธศาสนาเท่านั้น นับได้ว่าผู้มีอายุเท่าเขาที่ได้ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ต่อพระศาสนาเช่นเขานั้นจะหาได้ยากเต็มที เสถียรเป็นคนถวายชีวิตแก่พระพุทธศาสนาจริงพร้อมทั้งกายและใจ ไม่มีการเอาเปรียบไม่มีโอ้อวดเห็นแก่ตัว คนโดยมากจะได้รู้จักแต่งงานของเขาโดยที่ไม่เคยเห็นตัวเขาเลย ข้าพเจ้าได้ทราบการตายของเขาจากหมอตันม่อเซียง ด้วยความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง ถ้าไม่เป็นพุทธแล้วก็คงจะปล่อยอารมณ์ออกมาด้วยการร้องไห้ใหญ่ ทั้งนี้ก็เพราะเสียดายคนดีซึ่งหาได้ยาก โดยเฉพาะในเวลาในโลกกำลังต้องการอยู่อย่างแรงกล้า ทำให้รู้สึกที่เราชาวพุทธกำลังขาดกำลังไป ๑ แแรงแล้ว...

อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ เป็นคนดีที่ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม จากชีวประวัติของท่านมีสิ่งที่น่าสนใจและควรยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตหลายประการ พอจะสรุปได้ดังนี้

๑ เป็นคนใฝ่ใจในการศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ตั้งแต่วัยเยาว์ท่านเป็นคนรักการอ่าน สนใจสิ่งที่เป็นความรู้ ได้ศึกษาจนมีความแตกฉานหลายภาษา รู้จักคิดและเขียน โดยมีบทความตีพิมพ์ลงนิตยสารธรรมจักร ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งในขณะนั้นท่านมีอายุเพียง ๑๗ ปี ด้วยความที่เป็นคนรักการอ่าน และชอบซักถามในเรื่องราวที่เป็นสาระความรู้ ทำให้ท่านมีความรู้กว้างขวางและลุ่มลึก จนมีผู้ยกย่องให้เป็นปราชญ์ตั้งแต่อายุยังน้อย

๒ เป็นคนมีความกตัญญู แม้ว่าอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ จะมีได้ช่วยมารดาในกิจการร้านค้าเลย คงสนใจแต่เรื่องของศาสนา แต่เมื่อมีรายได้พอสมควรก็เอาติดภาพ ก็ได้นำไปมอบให้มารดาเป็นประจำ มารดาของท่านเล่าว่า เมื่อมารดาไม่พอใจหรือว่ากล่าวก็จะไม่ได้เถียงเลย และจะถือโอกาสขอโทษมารดาที่ทำให้ไม่พอใจ ทั้งนี้เป็นผลจากการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งทำให้มารดามีความอาลัยรักมากเมื่อถึงแก่กรรม

๓ มีจิตใจเมตตากรุณา โดยปกติแล้ว อาจารย์เสถียร จะบริจาคทรัพย์ปล่อยปลาเป็นประจำทุกเดือน ตั้งแต่เล็กมาก็เป็นคนไม่ชอบทำร้ายหรือทารุณสัตว์ ถ้ามีโอกาสก็จะถือศีลกินมังสวิรัตสม่ำเสมอ ในคำสั่งเสียเรื่องงานศพของท่านยังได้สั่งให้ปล่อยนกปล่อยปลาทุกวันจนกว่าจะถึงวันเผา และภัตตาหารที่จะถวายพระให้เป็นภัตตาหารเจ อย่าให้มีของสดคาว ทั้งนี้ก็ด้วยประสงค์จะไม่เบียดเบียนชีวิตอื่นให้ตกลงไปเพราะกรรมของตน

๔ อารมณ์แจ่มใสเบิกบานอยู่เสมอ พระนิสิตที่ได้เรียนกับท่านกล่าวว่า “ใบหน้าของท่านผู้นี้ยิ้มแย้ม่องใส เราไม่เคยเห็นรอยบึ้งสักครั้งเดียว คราวใดที่ถูกด้อนด้วยคำถามหนัก ๆ ท่านกลับหัวเราะและตอบออกมาได้อย่างสบายใจ แสดงออกถึงการปล่อยวาง ไม่แปรปรวนไปตามกระแสโลก อันวนเวียนอยู่กับความสุขและความทุกข์ ใครเห็นก็อยากจะมาผูกมิตรด้วยเพราะทำให้ผู้ที่อยู่ใกล้รู้สึกสบายใจ

๕ มีปัญญาอันยอดเยี่ยม สามารถอ่านหนังสือเพียงครั้งเดียวแล้วจดจำสาระสำคัญไว้ได้ทั้งหมด จนเป็นที่อัศจรรย์ใจแก่คนทั่วไป มีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่งคุณบุญง ว่องวานิช ได้รับการร้องขอจากหน่วยงานราชการแห่งหนึ่ง ให้เขียนบทความเกี่ยวกับปราสาทหินพิมาย คุณบุญงเขียนไปได้ไม่เท่าไรก็ติดขัด เนื่องจากไม่ทราบประวัติตึก ครั้นไปค้นตามห้องสมุดก็ไม่พบ เมื่อจนปัญญาจึงได้โทรศัพท์ไปหาอาจารย์เสถียร ท่านก็บอกให้รีบหากระดาษมาจด แล้วก็เล่าประวัติทั้งปี พ.ศ. ตลอดจนชื่ออักษรผู้สร้างได้ถูกต้องทั้งหมด เหตุการณ์เช่นนี้คนใกล้ชิดของท่านมักจะได้ประสບอยู่เสมอ ๆ ซึ่งคุณบุญงกล่าวว่า “ความสามารถอันยอดเยี่ยมเช่นนี้ ข้าพเจ้ายังไม่เคยพบที่ไหนอีกเลย”

ในข้อนี้ ท่านศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ก็ได้กล่าวรับรองไว้เช่นเดียวกันว่า “คุณเสถียร โพธิ์นันทะ เป็นบุคคลผู้มีคุณลักษณะพิเศษอย่างยิ่งคนหนึ่งที่ผมได้พบเห็นและรู้จัก คำบรรยายเรื่องราวทาง

พระพุทธศาสนาที่ท่านได้กล่าวออกมาแก่เรา มีลักษณะเหมือนภาพถ่ายพระธรรมคัมภีร์ที่ท่านได้อ่านทราบมา ความรู้ที่ท่านได้รับจากพระธรรมคัมภีร์เหล่านั้นดูเหมือนท่านจะได้ถ่ายภาพประทับใจกับเข้ากับจิตใจของท่าน แล้วท่านก็ส่องภาพนั้น ๆ ออกมาให้เราเห็นชัดเจนแจ่มใส ลักษณะอย่างนี้ฝรั่งเขาเรียกว่า PHOTOGRAPHIC MIND อันเป็นคุณลักษณะที่หาได้ยากมาก...”

๖ ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายสมถะ ท่านดำรงตนดังเช่น “ฆราวาสมุณี” คือเป็นฆราวาสผู้บำเพ็ญธรรม มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่หุหุหุหุหุหุหุ ไม่เคยเห็นผูกนาฬิกาข้อมือ แต่งกายเรียบ ๆ ปอน ๆ แต่สะอาด สะอาด เคยมีผู้ถามท่านว่าทำไมไม่แต่งกายให้หรูหราหรือภูมิฐานกว่านี้ ท่านก็ยิ้มน้อย ๆ และตอบว่า “ไม่ไหวละครับ ผมไม่ต้องการประชันสังคม เขามีอะไรก็มีไปเถอะ สิ่งใดไม่จำเป็นจริง ๆ ผมจะสลัดออกให้หมด แม้ว่าผมจะไปบรรยายที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ ผมก็ไปชุดนี้...ผมเป็นคนประพฤติธรรม เป็นฆราวาสมุณี ขอใช้ชีวิตโดดเดี่ยว และให้วิทย์เป็นทานเรื่อยไป”

๗ เป็นคนเห็นความสำคัญของเวลา ในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการปาฐกถาหรือบรรยายในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ท่านจะเป็นคนรักษาเวลาดีมาก จะเข้าบรรยายตรงเวลา และออกเมื่อหมดเวลา ไม่เคยมาสายให้ใคร ๆ ต้องรอ ถ้ามีเวลาว่างก็ไม่ปล่อยให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ แต่จะใช้ศึกษาหาความรู้ หรือไม่ก็เรียบเรียงตำรับตำราที่มีคุณค่าได้เป็นจำนวนมาก เวลาแต่ละวันของท่านอุทิศเพื่อทำประโยชน์แก่สังคมและพระศาสนา จะหาเวลาเพื่อความสุขสำราญส่วนตนนั้นน้อยนัก ท่านไม่มีครอบครัว ไม่เที่ยวเตร่ดื่มกินดังเช่นที่คนวัยหนุ่มนิยมกัน จึงมีเวลาทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ได้มาก

๘ เป็นผู้ปฏิรูปการสอนพระพุทธศาสนา นับว่าอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ เป็นบุคคลแรกในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาของชาติไทย ที่ริเริ่มการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบใหม่ ทำให้เยาวชนหันมาสนใจพระศาสนาอย่างได้ผล สามารถสถาปนาองค์กรฆราวาสที่เข้มแข็งขึ้นมาเพื่อช่วยทำนุบำรุงพระศาสนาได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งท่านมีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะผลักดันให้ความสำเร็จบังเกิดขึ้นได้

คุณปรก อัมระนันท์ อดีตนายกยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทยได้เล่าว่าคุณเสถียรเกิดมาในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของชาติ ในระยะที่วิวัฒนาการทางวัตถุเจริญรวดเร็วขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ในระยะอันความจำเป็นที่ต้องมีการปฏิวัติทางการสอนพุทธศาสนารุนแรงขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน ในระยะที่ความเลื่อมใสทางศาสนาในหมู่เยาวชนกำลังเสื่อมลง แต่คุณเสถียรสามารถเปลี่ยนทัศนคติของคนสมัยใหม่ที่ได้รับการศึกษาตั้งแต่ชั้นต่ำสุดถึงสูงสุด ให้เข้ามาเป็นพุทธบุตรได้เป็นจำนวนนับไม่ถ้วน ผลสะท้อนนี้สะท้อนไปทั่วประเทศและแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่นเกิดยุวพุทธิกสมาคม ฯ ขึ้นทั่วราชอาณาจักร เกิดการปฏิรูปทางการสอนศาสนา เช่นแบบโรงเรียนวันอาทิตย์ขึ้น เกิดกลุ่มศึกษาพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ขึ้นเป็นต้น แน่นนอนคุณเสถียรมิใช่ผู้เดียวที่สร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้น แต่ก็ยากที่เราจะปฏิเสธได้ว่า ถ้าไม่มีคุณเสถียร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นมาได้เท่าที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน...

เอกสารอ้างอิง : ปองพล อธิธิปราชู. 2546. อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ บุคคลของพระพุทธศาสนา. ลานธรรมเสนา

ใบงานที่ ๒

เรื่อง กตัญญูกตเวทิต่อพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาประวัติของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ที่มีความกตัญญูกตเวทิต่อพระพุทธศาสนาจากใบความรู้ รวมถึงสืบเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ แล้วสรุปประเด็นคำตอบตามหัวข้อที่กำหนดให้

๑. คุณธรรมหรือคุณลักษณะนิสัยที่ดีที่เป็นจุดเด่นของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ คืออะไรบ้าง

.....

.....

.....

๒. นักเรียนประทับใจคุณธรรมหรือคุณลักษณะนิสัยที่ดีของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ข้อใดมากที่สุด เพราะอะไร

.....

.....

.....

๓. วิธีการแสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทิต่อพระพุทธศาสนาของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

๔. นักเรียนประทับใจการแสดง ความกตัญญูกตเวทิต่อพระพุทธศาสนาของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ในเรื่องใดมากที่สุด เพราะอะไร

.....

.....

.....

๕. นักเรียนได้แรงบันดาลใจอะไรกับตนเองบ้าง จากการศึกษาประวัติอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ

.....

.....

.....

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....

ใบงานที่ ๓ เรื่อง เด็กไทยหัวใจพุทธ

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำแนวคิดที่ได้จากการศึกษาประวัติของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ เกี่ยวกับความกตัญญูทวดเวทิต่อพระพุทธศาสนา มารวมความคิดเป็นไอเดียหรือแนวทางการจัดกิจกรรมกตัญญูทวดเวทิต่อพระพุทธศาสนาประจำกลุ่มของตนเอง จำนวน ๑ กิจกรรม

- ๑) ชื่อกิจกรรมที่จะแสดงออกถึงความกตัญญูทวดเวทิต่อพระพุทธศาสนา
- ๒) เป้าหมายการทำกิจกรรมที่อยากเห็น
- ๓) เหตุผลหรือแรงบันดาลใจที่อยากจะทำกิจกรรมนี้
- ๔) ขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมความกตัญญูทวดเวทิต่อพระพุทธศาสนา ที่กระชับ เข้าใจง่าย
- ๕) สถานที่ทำกิจกรรม ที่ไหน ทำเมื่อไหร่

๑) ชื่อกิจกรรม	
๒) เป้าหมายการทำกิจกรรม	๓) เหตุผล/แรงบันดาลใจที่ทำกิจกรรมนี้
๔) ขั้นตอนการทำกิจกรรม	๕) ทำกิจกรรม ที่ไหน เมื่อไหร่

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....
สมาชิกกลุ่มประกอบด้วย.....
.....

ใบงานที่ ๔

เรื่อง สรุปผลกิจกรรมกตัญญูทเวทิต่อพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมความกตัญญูทเวทิต่อพระพุทธศาสนาของกลุ่มตนเอง ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ตามประเด็นที่กำหนดให้ดังนี้

- ๑) ทำกิจกรรมอะไร
- ๒) ทำกิจกรรมแล้วเกิดผลลัพธ์กับตนเองและพระพุทธศาสนาอย่างไร
- ๓) สิ่งที่ทำนักเรียนทำได้ดี จากการทำกิจกรรมครั้งนี้คืออะไร
- ๔) สิ่งที่ทำนักเรียนยังทำได้ไม่ดี จากการทำกิจกรรมครั้งนี้คืออะไร เพราะอะไร
- ๕) นักเรียนต้องการจะปรับปรุงและแก้ไขจุดใดบ้าง เพื่อให้การทำกิจกรรมครั้งต่อไปดียิ่งขึ้น

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....
 สมาชิกกลุ่มประกอบด้วย.....

แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละคนบันทึกการเรียนรู้หลังจากทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยให้สะท้อนความรู้สึก องค์ความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม

๑. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....

.....

.....

๒. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นบ้าง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

๑. ความรู้

.....

.....

.....

๒. ทักษะการปฏิบัติ/กระบวนการ

.....

.....

.....

๓. คุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

๓. นักเรียนจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างไร

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....นามสกุล.....

นักเรียนระดับชั้น.....

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	ผลการสังเกตพฤติกรรม									รวม
		พฤติกรรม			จิตใจ			ปัญญา			
		ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			
		๑. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	๒. พุดจาสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น	๓. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔ สนใจและตั้งใจในการทำงาน	๕. เอาใจใส่ในการทำงาน	๖. มุ่งมั่นและเพียรพยายามในการทำงาน	๗. วางแผนการทำงานเป็นระบบ	๘. ใช้วิจารณญาณในการทำงาน	๙. แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล	
๑๗											
๑๘											
๑๙											
๒๑											
๒๑											
๒๒											
๒๓											
๒๔											
๒๕											
๒๖											
๒๗											
๒๘											
๒๙											
๓๐											

เกณฑ์การให้คะแนน (คะแนนเต็ม ๙)

ผลการสังเกต/การปฏิบัติ	การแปลความหมาย
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๗ - ๙ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๔ - ๖ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๑ - ๓ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปรับปรุง

แบบประเมินผลงาน

ชื่อหน่วย/แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....เรื่อง.....

ลงชื่อผู้ประเมิน..... โดย ☐ ตนเอง ☐ เพื่อน ☐ ผู้สอน

วัน/เดือน/ปี ในการประเมิน.....

[illegible]

[illegible]

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ (คะแนนเต็ม ๙)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๗ - ๙ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๔ - ๖ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๓ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
ความถูกต้องของเนื้อหา	เนื้อหาสาระทั้งหมดถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระทั้งหมดเกือบถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระบางส่วนถูกต้องตามข้อเท็จจริง และต้องแก้ไขบางส่วน
ประเด็นของเนื้อหา	เนื้อหาครบประเด็นตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด เนื้อหาไม่สับสนคล้อย รายละเอียดครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด แต่เนื้อหาไม่สับสนคล้อย และรายละเอียดไม่ครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่อง
ความคิดสร้างสรรค์	ผลงานมีความน่าสนใจ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่	ผลงานมีความน่าสนใจ แต่ขาดความคิดริเริ่ม	ผลงานไม่ดึงดูดความสนใจและขาดความคิดริเริ่ม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖ เดินตามครองศาสนาพิธี

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง พิธีกรรมทางศาสนา **ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕**
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม **ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๖ ชั่วโมง**

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐานการเรียนรู้ ส ๑.๑	รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
ตัวชี้วัด ป. ๕/๕	แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
มาตรฐานการเรียนรู้ ส ๑.๒	เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ
ตัวชี้วัด ป. ๕/๑	จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง
ตัวชี้วัด ป. ๕/๒	ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนด และอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

๒. สาระสำคัญ

การทำบุญหรือหลักการทำความดีในทางพระพุทธศาสนามี ๓ ประการ คือ การรู้จักให้แบ่งปัน การรักษาศีลหรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย และฝึกเจริญสติอบรมบ่มเพาะจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ ๓ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ไปใช้ในจัดกิจกรรมศาสนพิธีทางศาสนาพุทธ จะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าถึงหลักการทำความดีมากยิ่งขึ้น และยังทำให้ผู้เรียนได้มองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธีอีกด้วย

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกวิธีการทำบุญหรือการทำความดีตามหลักพระพุทธศาสนาได้
๒. บอกระเบียบและขั้นตอนการปฏิบัติของศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนาพุทธได้
๓. จัดพิธีกรรมทางศาสนาได้อย่างถูกต้อง
๔. อภิปรายประโยชน์ของศาสนพิธี หรือพิธีกรรมทางศาสนาได้

๔. สาระการเรียนรู้

๑. บุญกิริยาวัตถุ ๓
๒. ศาสนพิธีทางศาสนาพุทธ
 - พิธีถวายสังฆทาน
 - ระเบียบพิธีในการทำบุญงานมงคล
 - คุณค่าและประโยชน์ของศาสนพิธี พิธีกรรมทางศาสนา

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

ขั้นที่ ๑ สร้างแรงบันดาลใจ

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๒. ผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นเพื่อสร้างความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับการทำความดี ดังนี้

๑) นักเรียนเคยทำบุญหรือไม่ (กระตุ้นให้ผู้เรียนระบุทำบุญอะไร)

๒) การทำบุญกับการทำความดี เหมือนกันหรือไม่ (กระตุ้นให้ผู้เรียนยกตัวอย่าง)

๓) นักเรียนมีหลักในการทำบุญหรือการทำความดีอย่างไร

๓. ผู้สอนเปิดคลิปวิดีโอสั้น “การให้คือการสื่อสารที่ดีที่สุด” ให้ผู้เรียนสังเกตเรื่องราวที่อยู่ในคลิปวิดีโอ

๔. แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ ๔-๕ คน ละครความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน

๕. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์การทำความดีพ่อค้าขายกล้วยเดี่ยวจากคลิปวิดีโอ ลงในใบงานที่ ๑ การทำความดีตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับบุญกิริยาวัตถุ ๓ จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์เพิ่มเติม แนวคำถามคือ

๑) พ่อค้าขายกล้วยเดี่ยว ทำความดีเรื่องอะไร (ข้อทาน)

๒) ความประพฤติดของพ่อค้าขายกล้วยเดี่ยว ในการทำความดี เป็นอย่างไร (ข้อศีล)

๓) จิตใจของพ่อค้าขายกล้วยเดี่ยวในการทำความดี มีลักษณะเป็นอย่างไร (ข้อภาวนา)

๔) นักเรียนคิดว่า พ่อค้าขายกล้วยเดี่ยว เขาทำความดีเพื่ออะไร

๕. จากนั้นผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนออกมายกตัวอย่างการทำความดีตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ลงบนกระดาน โดยผู้สอนตั้งชื่อเป็นตารางให้ผู้เรียนได้ออกมาระบุ

ทาน (การให้)	ศีล (ประพฤติถูกต้องดีงาม)	ภาวนา (ฝึกฝนจิตใจให้สะอาด)

๖. ผู้สอนชื่นชมผู้เรียนทุกคนในการออกมาระบุการทำบุญหรือการทำความดีตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ หน้าชั้นเรียน

๗. ผู้สอนให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำความดีหรือการทำบุญเหมือนกันหรือไม่ และหลักการทำบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ชั่วโมงที่ ๒ - ๓

ขั้นที่ ๒ ใฝ่สืบสวน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้สอนถามคำถามเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในชั่วโมงที่แล้ว “นักเรียนได้เรียนเรื่องอะไร” (ทำความดีตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓)

๔. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียนเกี่ยวกับศาสนพิธีทางศาสนาพุทธ

๑. นักเรียนรู้จักคำว่า ศาสนพิธี หรือพิธีกรรมทางศาสนา หรือไม่
 ๒. นักเรียนคิดว่า พิธีกรรมทางศาสนา เป็นการทำบุญหรือการทำความดีหรือไม่ เพราะอะไร
 (ใช้หลักบุญกิริยาวัตถุ ๓)

๓) นักเรียนคิดว่า พิธีกรรมที่เป็นงานมงคลมีอะไรบ้าง และพิธีกรรมในวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนามีวันอะไรบ้าง

๕. แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มเดิม ตัวแทนกลุ่มจับฉลากเลือกพิธีกรรมทางศาสนา ๑ เรื่อง ประกอบด้วย พิธีถวายสังฆทาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ พิธีวันมาฆบูชา พิธีวันอาสาฬหบูชา พิธีวันวิสาขบูชา และพิธีวันสำคัญอัฐมีบูชา เป็นต้น

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มประชุมวางแผน แบ่งบทบาทการทำงานเพื่อสืบเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาตามที่กลุ่มจับฉลากได้ โดยการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ปราชญ์ผู้รู้ รวมถึงการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ โดยผู้สอนให้คำปรึกษาแนะนำแหล่งการเรียนรู้เพิ่มเติม ประเด็นการศึกษา คือ

- ๑) ชื่อพิธีกรรมนั้น ๆ
- ๒) ความสำคัญของพิธีกรรมนั้น ๆ
- ๓) คุณค่าและประโยชน์ของพิธีกรรมนั้น ๆ
- ๔) ระเบียบการปฏิบัติในพิธีกรรมนั้น ๆ
- ๕) ขั้นตอนการปฏิบัติของพิธีกรรมนั้น ๆ

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปประมวลผลองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา เป็นสาระสำคัญของแต่ละประเด็นในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ส่งในชั่วโมงถัดไป

ชั่วโมงที่ ๔

ขั้นที่ ๓ ขวนสร้างสรรค์

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที
๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาในชั่วโมงที่แล้ว มาออกแบบจัดพิธีกรรมทางศาสนาที่เรียบง่าย โดยแสดงบทบาทสมมติ / การจำลองสถานการณ์จริง ทำพิธีอะไร และพิธีกรรมนั้นทำอย่างไร โดยแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานให้ชัดเจน ใครทำอะไร อย่างไร โดยใช้เวลาในการจัดแสดงกลุ่มละไม่เกิน ๘ นาที

ชั่วโมงที่ ๕

ขั้นที่ ๔ พากันปฏิบัติ

๑. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติ / การจำลองสถานการณ์จริง ตามแผนที่ได้กำหนดไว้กลุ่มละไม่เกิน ๘ นาที ซึ่งอาจใช้วิธีการจับฉลากการแสดงหรือตามลำดับความสมัครใจก็ได้
๒. ผู้สอนสังเกตการจัดพิธีกรรมทางศาสนา พร้อมบันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

ชั่วโมงที่ ๖

ขั้นที่ ๕ สักตบทเรียน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปผลการจัดพิธีกรรมทางศาสนา ลงในใบงานที่ ๒ เรื่อง การจัดพิธีกรรมทางศาสนา

๕. ผู้เรียนนำข้อมูลจากการสรุปจัดทำเสนอผลงานด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์และมีความน่าสนใจ ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ตกแต่งให้สวยงามตามความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๖ แลกเปลี่ยนเรียนรู้

๑. ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้ง รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้อะไร และจะนำไปใช้อย่างไร ลงในแบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล

๒. ผู้เรียนแบ่งปันประสบการณ์สิ่งที่ได้จากการสะท้อนคิดของตนเอง ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน

๓. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปถึงคุณค่าและประโยชน์ของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

๖. สื่อการเรียนรู้

๑. ใบงานที่ ๑ การทำความดีตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓

๒. ใบงานที่ ๒ เรื่อง การจัดพิธีกรรมทางศาสนา

๓. คลิปวิดีโอสั้น “การให้คือการสื่อสารที่ดีที่สุด”

๗. แหล่งการเรียนรู้

๑. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์

๒. แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๓. แหล่งเรียนรู้จากบุคคลปราชญ์ผู้รู้ พระสงฆ์ เป็นต้น

๘. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกวิธีการทำบุญหรือการทำความดีตามหลักพระพุทธศาสนาได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. บอกระเบียบและขั้นตอนการปฏิบัติของศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนาพุทธได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๓. จัดพิธีกรรมทางศาสนาได้อย่างถูกต้อง	การสังเกตพฤติกรรม	การสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๔. อภิปรายประโยชน์ของศาสนพิธีหรือพิธีกรรมทางศาสนาได้	การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกสะท้อนคิด	การสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสะท้อนคิด	ระดับดีขึ้นไป

๙. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
ด้านความรู้

.....

.....

.....

ด้านทักษะกระบวนการ

.....

.....

.....

ด้านเจตคติ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

.....

๒. สิ่งที่ได้ดีจากการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

๓. สิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)
...../...../.....

ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ครูพี่เลี้ยง
(.....)
...../...../.....

ใบงานที่ ๑

เรื่อง การทำความดีตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์การทำความดีพ่อค้าขายกล้วยเดี่ยวจากคลิปวิดีโอ ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๓ พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับบุญกิริยาวัตถุ ๓ จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์เพิ่มเติม

๑) พ่อค้าขายกล้วยเดี่ยว ทำความดีเรื่องอะไร (ข้อทาน)

.....

.....

.....

๒) ความประพฤติดของพ่อค้าขายกล้วยเดี่ยว ในการทำความดี เป็นอย่างไร (ข้อศีล)

.....

.....

.....

๓) จิตใจของพ่อค้าขายกล้วยเดี่ยวในการทำความดี มีลักษณะเป็นอย่างไร (ข้อภาวนา)

.....

.....

.....

๔) นักเรียนคิดว่า คุณค่าที่เกิดขึ้นกับพ่อค้าขายกล้วยเดี่ยว จากการทำความดีคืออะไร

.....

.....

.....

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....
สมาชิกกลุ่มประกอบด้วย

.....

.....

.....

ใบงานที่ ๒

เรื่อง สรุปผลการจัดพิธีกรรมทางศาสนา

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปผลการจัดกิจกรรมพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มตนเอง ตามประเด็นที่กำหนดให้ดังนี้

๑) คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการจัดพิธีกรรมทางศาสนา

.....

.....

.....

.....

๒) สิ่งที่นักเรียนทำได้ดี จากการทำกิจกรรมครั้งนี้คืออะไร

.....

.....

.....

.....

๓) สิ่งที่นักเรียนยังทำได้ไม่ดี จากการทำกิจกรรมครั้งนี้คืออะไร เพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

๔) นักเรียนต้องการจะปรับปรุงและแก้ไขจุดใดบ้าง เพื่อให้การทำกิจกรรมครั้งต่อไปดียิ่งขึ้น

.....

.....

.....

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....

สมาชิกกลุ่มประกอบด้วย

.....

.....

.....

แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละคนบันทึกการเรียนรู้หลังจากทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยให้สะท้อนความรู้สึก องค์ความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม

๑. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....

.....

.....

๒. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นบ้าง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

๑. ความรู้

.....

.....

.....

๒. ทักษะการปฏิบัติ/กระบวนการ

.....

.....

.....

๓. คุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

๓. นักเรียนจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างไร

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....นามสกุล.....

นักเรียนระดับชั้น.....

แบบประเมินการจัดพิธีกรรมทางศาสนา

กลุ่มที่	ชื่อ-นามสกุล	รายการประเมินผล									รวม
		ระเบียบของพิธีกรรม			ขั้นตอนของพิธีกรรม			ปฏิบัติได้ถูกต้อง			
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	
๑											
๒											
๓											
๔											
๕											

*คะแนนเต็ม ๙ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๙ - ๙ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๔ - ๖ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๓ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
ระเบียบของพิธีกรรม	การจัดพิธีกรรมได้อย่างถูกต้องตามระเบียบของพิธีกรรมนั้นๆ ทุกประเด็น	การจัดพิธีกรรมได้อย่างถูกต้องตามระเบียบของพิธีกรรมนั้นๆ บางประเด็น	การจัดพิธีกรรมไม่ถูกต้องตามระเบียบของพิธีกรรมนั้นๆ
ขั้นตอนของพิธีกรรม	ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนามีความถูกต้องครบทุกขั้นตอน	ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนามีความถูกต้อง ไม่ครบทุกขั้นตอน	ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาไม่ถูกต้องและไม่ครบทุกขั้นตอน
ความคิดสร้างสรรค์	การจัดพิธีกรรมทางศาสนามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดึงดูดความสนใจ และขั้นตอนการปฏิบัติถูกต้องครบทุกขั้นตอน	การจัดพิธีกรรมทางศาสนามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แต่ยังไม่ดึงดูดความสนใจ และขั้นตอนการปฏิบัติพิธีกรรมถูกต้องบางประเด็น	การจัดพิธีกรรมทางศาสนาขาดความคิดริเริ่ม ไม่ดึงดูดความสนใจ

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	ผลการสังเกตพฤติกรรม									รวม
		พฤติกรรม			จิตใจ			ปัญญา			
		ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			
		๑. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	๒. พุดจาสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น	๓. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔. สนใจและตั้งใจในการทำงาน	๕. เอาใจใส่ในการทำงาน	๖. มุ่งมั่นและเพียรพยายามในการทำงาน	๗. วางแผนการทำงานเป็นระบบ	๘. ใช้วิจารณญาณในการทำงาน	๙. แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล	
๑๗											
๑๘											
๑๙											
๒๑											
๒๑											
๒๒											
๒๓											
๒๔											
๒๕											
๒๖											
๒๗											
๒๘											
๒๙											
๓๐											

เกณฑ์การให้คะแนน (คะแนนเต็ม ๙)

ผลการสังเกต/การปฏิบัติ	การแปลความหมาย
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๗ - ๙ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๔ - ๖ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๑ - ๓ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปรับปรุง

[illegible]

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ (คะแนนเต็ม ๙)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๗ - ๙ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๔ - ๖ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๓ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
ความถูกต้องของเนื้อหา	เนื้อหาสาระทั้งหมดถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระทั้งหมดเกือบถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระบางส่วนถูกต้องตามข้อเท็จจริง และต้องแก้ไขบางส่วน
ประเด็นของเนื้อหา	เนื้อหาครบประเด็นตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด เนื้อหาไม่สับสนคล้อย รายละเอียดครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด แต่เนื้อหาไม่สับสนคล้อย และรายละเอียดไม่ครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่อง
ความคิดสร้างสรรค์	ผลงานมีความน่าสนใจ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่	ผลงานมีความน่าสนใจ แต่ขาดความคิดริเริ่ม	ผลงานไม่ดึงดูดความสนใจและขาดความคิดริเริ่ม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ มีศีลธรรม รักษาโลก

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เบญจศีล-เบญจธรรม
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕
ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๕ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

- มาตรฐานการเรียนรู้ ส.๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
- ตัวชี้วัด ป.๕/๕ แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
- ตัวชี้วัด ป.๕/๗ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการพัฒนาตนเอง และสิ่งแวดล้อม

๒. สาระสำคัญ

เบญจศีล-เบญจธรรม เป็นธรรมควบคู่กัน บุคคลที่มีเบญจธรรมจึงจะเป็นผู้มีเบญจศีล หากคนมีศีลและธรรมจะละเว้นจากการกระทำความชั่ว มันทำความดี รู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น ด้วยการประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ ส่งผลทำให้ตนเองอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกถึงโทษของการประพฤติดีเบญจศีล และคุณประโยชน์จากการละเว้นเบญจศีลได้
๒. อธิบายประโยชน์ของเบญจธรรมได้
๓. นำหลักเบญจธรรมมาออกแบบเป็นวิธีการหลีกเลี่ยงหรือป้องกันการประพฤติดีเบญจศีลได้
๔. ตระหนักในคุณค่าความสำคัญของการมีหลักเบญจศีลและเบญจธรรมในการดำเนินชีวิต

๔. สาระการเรียนรู้

๑. ความหมายของเบญจศีล-เบญจธรรม
๒. โทษของการประพฤติดีเบญจศีล และประโยชน์จากการละเว้นเบญจศีล
๓. ประโยชน์ของเบญจธรรม
๔. วิธีการหลีกเลี่ยงหรือการป้องกันการประพฤติดีเบญจศีล

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

ขั้นที่ ๑ สร้างแรงบันดาลใจ

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที
๓. ผู้สอนตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียนเกี่ยวกับเบญจศีลหรือศีล ๕ “นักเรียนรู้จักศีล ๕ หรือไม่ มีข้อใดบ้าง” กระตุ้นให้ผู้เรียนระบุศีล ๕ ในแต่ละข้อตามความเข้าใจของผู้เรียน

๔. หลังจากนั้นผู้สอนเล่าข่าวเหตุการณ์จริงของเด็กชายมาร์คที่ถูกเพื่อนในโรงเรียนกลั่นแกล้ง (Bully) และล้อเลียน

๕. เมื่อผู้สอนเล่าจบแล้ว จากนั้นผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๔-๕ คน ละครความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน เพื่อช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาศีลธรรมจากเรื่องราวเหตุการณ์ของเด็กชายมาร์ค โดยศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสาร เรื่องเด็กชายมาร์ค สรุปประมวลผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ตามประเด็นคำถามที่กำหนดให้

๑) เรื่องนี้ใครทำผิดศีลบ้าง และทำผิดศีลข้อไหน (ข้อ ๑ และข้อ ๔)

๒) ผลเสียหรือโทษของการทำผิดศีลในข้อนั้น คืออะไรบ้าง

๓) ถ้านักเรียนเป็นเด็กชายต่อม จะมีวิธีการป้องกันการทำผิดศีลได้อย่างไร

๔) ถ้านักเรียนเป็นเด็กชายมาร์ค จะมีวิธีการป้องกันการทำผิดศีลได้อย่างไร

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ผู้สอนชื่นชมผลงานผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

ชั่วโมงที่ ๒

ขั้นที่ ๒ ใฝ่สืบสวน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นความคิดผู้เรียนเพื่อชวนสนทนาแลกเปลี่ยน “นักเรียนคิดว่า โทษของการทำผิดศีล ๕ หรือเบญจศีล และคุณประโยชน์จากการละเว้นเบญจศีล เป็นอย่างไร”

๔. ผู้เรียนกลุ่มเดิมร่วมกันสืบเสาะแสวงหาข้อมูลความรู้จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ หรือแหล่งที่ผู้เรียนสนใจ พร้อมบอกแหล่งอ้างอิงของการสืบค้นข้อมูล โดยผู้สอนคอยให้คำปรึกษาแนะนำการศึกษาแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์เพิ่ม ลงในใบงานที่ ๑ เรื่องเบญจศีล-เบญจธรรม

๕. จากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระบุดังปัญหาการทำผิดศีล ๕ ที่ผู้เรียนเคยสังเกตเห็นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน หรืออาจสังเกตจากตัวผู้เรียนเอง จากเพื่อน บุคคลในโรงเรียน บุคคลในชุมชน หรือครอบครัวของเรา เป็นต้น พร้อมทั้งระบุดังสาเหตุของการทำผิดศีลข้อนั้น ๆ ลงในใบงานที่ ๒ วิเคราะห์ปัญหาศีลธรรมในชีวิต

ชั่วโมงที่ ๓

ขั้นที่ ๓ ขวนสร้างสรรค์

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเลือก ๑ เรื่องหรือ ๑ ปัญหาการทำผิดศีล ๕ ของแต่ละข้อจากใบงานที่ ๒ มาระดมความคิดช่วยกันหาวิธีการหลีกเลี่ยงการทำผิดศีลหรือวิธีการป้องกันการประทุพผิตเบญจศีล โดยการนำหลักเบญจธรรมมากำหนดเป็นโอเดียนแนวทาง หรือวิธีการป้องกันการทำผิดศีลลงในใบงานที่ ๓ ป้องกันชีวิตด้วยหลักเบญจธรรม

๔. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มลงมติเลือก ๑ วิธีการป้องกันการทำผิดศีล ๕ จากโอเดียนทั้งหมด พร้อมกับบอกขั้นตอนการปฏิบัติที่สร้างสรรค์เพื่อป้องกันให้ไม่ตนเองทำผิดศีลข้อนั้น ๆ

๕. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ไม่ตนเองทำผิดศีลทั้ง ๕ ข้อ ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ตกแต่งให้สวยงาม

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ผู้สอนชื่นชมผลงานผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

๗. จากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนเลือกเบญจธรรม ๑ ใน ๕ ข้อ ที่ผู้เรียนมีความสนใจอยากทำมากที่สุด พร้อมกับเลือกวิธีการที่ตนเองสนใจอยากปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้ตนเองมีศีลธรรมในข้อนั้น ๆ และมีแนวโน้มที่คิดว่าตนเองจะทำได้สำเร็จ ๑ วิธีการ เพื่อนำไปทดลองใช้ในชีวิตจริงภายในหนึ่งสัปดาห์

ชั่วโมงที่ ๔

ขั้นที่ ๔ พากันปฏิบัติ

๑. ผู้เรียนแต่ละคนนำวิธีการที่ตนเองได้เลือกไว้ไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริงตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้
๒. ผู้เรียนบันทึกการปฏิบัติด้วยวิธีการที่ผู้เรียนถนัด เช่น การถ่ายภาพ การถ่ายคลิปวิดีโอ เป็นต้น เพื่อส่งผู้สอนในชั่วโมงถัดไป

ชั่วโมงที่ ๕

ขั้นที่ ๕ สักดบทเรียน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที
๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมสรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมการป้องกันประพฤติดุเบญจธรรม ลงในใบงานที่ ๔ เรื่อง สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมเบญจธรรม
๕. ผู้เรียนนำข้อมูลจากการสรุปจัดทำเสนอมผลงานด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์และมีความน่าสนใจ ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ตกแต่งให้สวยงามตามความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำเสนอมผลงานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๖ แลกเปลี่ยนเรียนรู้

๑. ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึกและความคิดเห็นที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้ รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้อะไร และจะนำไปใช้อย่างไร ลงในแบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล
๒. ผู้เรียนแบ่งปันแลกเปลี่ยนประสบการณ์สิ่งที่ได้จากการสะท้อนคิดของตนเอง ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน
๓. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปถึงคุณค่าและประโยชน์ของการรักษาศีล และการปฏิบัติตามหลักเบญจธรรมจะช่วยตนเอง ผู้อื่น สังคม รักษาโลกได้อย่างไร

๖. สื่อการเรียนรู้

๑. ข่าวเหตุการณ์กรณีเด็กชายมาร์ค
๒. ใบงานที่ ๑ เรื่อง เบญจศีล-เบญจธรรม
๓. ใบงานที่ ๒ เรื่อง วิเคราะห์ปัญหาศีลธรรมในชีวิต
๓. ใบงานที่ ๓ เรื่อง ป้องกันชีวิตด้วยหลักเบญจธรรม
๔. ใบงานที่ ๔ เรื่อง สรุปผลกิจกรรมเบญจธรรม

๗. แหล่งการเรียนรู้

๑. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๒. แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๘. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกถึงโทษของการประพาศติ ผิดเบญจศีล และคุณประโยชน์ จากการละเว้นเบญจศีลได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. บอกประโยชน์ของเบญจธรรม ได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๓. นำหลักเบญจธรรมมา ออกแบบเป็นวิธีการหลีกเลี่ยง หรือป้องกันการประพาศติผิด เบญจศีลได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๔. ตระหนักในคุณค่า ความสำคัญของการมีหลักเบญจ ศีลและเบญจธรรมในการดำเนิน ชีวิต	การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกสะท้อนคิด	การสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสะท้อนคิด	ระดับดีขึ้นไป

๙. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
ด้านความรู้

.....

.....

ด้านทักษะกระบวนการ

.....

.....

ด้านเจตคติ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

๒. สิ่งที่ได้ดีจากการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

๓. สิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน

(.....)

...../...../.....

ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ครูพี่เลี้ยง

(.....)

...../...../.....

เด็กชายมาร์ค

เด็กชายมาร์ค อายุ ๑๑ ปี เรียนอยู่ชั้น ป.๖/๑ ที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง จังหวัดนนทบุรี เด็กชายมาร์ค เป็นคนเรียนเก่ง นิสัยดี ชอบช่วยเหลือเพื่อน เป็นคนใฝ่เรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อการเรียน มีอยู่วันหนึ่งเด็กชายมาร์ค กำลังนั่งเรียนวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในห้องเรียน เกิดความรู้สึกปวดฉี่อยากเข้าห้องน้ำ จึงได้ขออนุญาตคุณครูไปเข้าห้องน้ำ ขณะที่เดินออกมาจากห้องน้ำ เด็กชายต้อมซึ่งเป็นเพื่อนนักเรียนต่างห้องเรียนอยู่ชั้น ป.๖/๓ เดินผ่านมา แล้วพูดกับเด็กชายมาร์คว่า ตู๊ด เกย์ และตบหัวเด็กชายมาร์ค

หลังจากนั้นเป็นต้นมา ทุกครั้งที่เด็กชายมาร์คมาโรงเรียน ก็จะพยายามหลบหลีกหนีจากเด็กชายต้อมเพื่อไม่ให้โดนล้อเลียน กลั่นแกล้งและรังแก แต่ถึงกระนั้นเด็กชายมาร์คก็มักจะโดนเด็กชายต้อมกลั่นแกล้งรังแก ตบหัว ล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ด เกย์ ต่อหน้าผู้อื่นอยู่บ่อย ๆ และที่สำคัญ พอเพื่อนๆ เห็นเด็กชายต้อมล้อเลียนเด็กชายมาร์คบ่อยๆ เพื่อน ๆ ก็จะล้อตามด้วย

จากการที่เด็กชายมาร์คเป็นเด็กที่เรียนเก่ง มีความรับผิดชอบ ส่งงานตรงเวลา ไม่เคยมาโรงเรียนสาย ชอบช่วยเหลือผู้อื่น เมื่อถูกเด็กชายต้อมกลั่นแกล้ง รังแก ล้อเลียนอยู่บ่อย ๆ เด็กชายมาร์คจึงได้นำเรื่องที่ตนเองถูกกลั่นแกล้ง รังแก โดนล้อเลียน ไปบอกพ่อกับแม่ว่า ถูกต้อมซึ่งเป็นเพื่อนต่างห้องเรียนล้อว่าเป็นตุ๊ด และตบหัว ต่อยแขนบ่อยครั้ง แถมล้อชื่อพ่อกับแม่ด้วย ทำให้เด็กชายมาร์คอายเพื่อน ไม่อยากไปโรงเรียน ส่วนพ่อบอกเด็กชายมาร์คว่า ให้นำเรื่องนี้ไปบอกคุณครูให้จัดการเรื่องนี้ ซึ่งตัวพ่อก็คิดว่าเป็นเรื่องของเด็ก ๆ ก็เลยไม่ได้สนใจอะไรมาก

เมื่อช่วงเช้าของวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๒ เด็กชายมาร์คมาเรียนที่โรงเรียนปกติ ยืนอยู่ที่หน้าห้องเรียนชั้น ป.๖/๓ เพื่อรอเด็กชายต้อมที่หน้าห้องเรียน และเมื่อเห็นเด็กชายต้อมเดินมาหน้าห้องเรียน เด็กชายมาร์คจึงได้นำปิ่นที่เก็บซ่อนอยู่ในกระเป๋า ซึ่งเป็นปิ่นที่แอบขโมยมาจากพ่อ ออกมายิงเด็กชายต้อมอยู่หน้าห้องเรียน ป.๖/๓ ต่อหน้าคุณครู เพื่อน ๆ นักเรียน ทำให้เด็กชายต้อมตายคาที่ และเด็กชายมาร์ค ได้ถูกตำรวจจับไปยังศาลเยาวชนจังหวัดนนทบุรี เพื่อทำการฝากขัง

ใบงานที่ ๑ เรื่อง เเบบจศีล-เบญจธรรม

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนตอบคำถามเกี่ยวกับเบบจศีลและเบญจธรรม ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ หรือแหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจ

๑) เเบบจศีล-เบญจธรรม หมายถึงอะไร

.....

.....

.....

๒) โทษของการประพฤติดเบบจศีลหรือศีล ๕ คืออะไรบ้าง

.....

.....

.....

๓) คุณประโยชน์จากการละเว้นจากการประพฤติดเบบจศีลหรือศีล ๕ คืออะไรบ้าง

.....

.....

.....

๔) ประโยชน์ของการประพฤติดตามหลักเบญจธรรม

.....

.....

.....

๕) หลักเบญจธรรมช่วยป้องกันการประพฤติดเบบจศีลหรือศีล ๕ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ใบงานที่ ๒

เรื่อง วิเคราะห์ปัญหาศีลธรรมในชีวิต

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระบุปัญหาการประพฤติผิดเบญจศีลหรือศีล ๕ ที่ผู้เรียนเคยสังเกตเห็นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน หรืออาจสังเกตจากตัวผู้เรียนเอง จากเพื่อน บุคคลในโรงเรียน บุคคลในชุมชน หรือครอบครัวของเรา ให้ได้มากที่สุด พร้อมทั้งระบุสาเหตุของการทำผิดศีลข้อนั้น ๆ

เบญจศีล/ศีล ๕	เรื่องทำผิดศีลที่มักจะพบเห็น	ระบุสาเหตุการทำผิดศีล
ศีลข้อ ๑ เว้นจากการเบียดเบียน ฆ่า ทำร้าย		
ศีลข้อ ๒ เว้นจากการลักขโมย		
ศีลข้อ ๓ เว้นจากการประพฤติด ผิดในคนรักของผู้อื่น		
ศีลข้อ ๔ เว้นจากการพูดเท็จ		
ศีลข้อ ๕ เว้นจากการดื่มน้ำเมา และสิ่งเสพติด อันทำให้เกิด ความประมาท		

ใบงานที่ ๓ ป้องกันชีวิต ด้วยหลักเบญจธรรม

คำชี้แจง ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเลือก ๑ ปัญหาการทำผิดศีล ๕ ของแต่ละข้อ จากใบงานที่ ๒ มาระดมความคิด ช่วยกันหาวิธีการหลีกเลี่ยงการทำผิดศีลหรือวิธีการป้องกันการประพฤติดเบญจศีล โดยการนำหลักเบญจธรรมที่ได้จากการศึกษา มากำหนดเป็นไฉ่เดียว แนวทาง หรือวิธีการป้องกันการประพฤติดเบญจศีล

ระบุเรื่องที่ทำผิดศีล	หลักเบญจธรรม	แนวทางการป้องกันชีวิต
ศีลข้อ ๑ เรื่อง		
ศีลข้อ ๒ เรื่อง		
ศีลข้อ ๓ เรื่อง		
ศีลข้อ ๔ เรื่อง		
ศีลข้อ ๕ เรื่อง		

ใบงานที่ ๔

เรื่อง สรุปผลกิจกรรมเบญจธรรม

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์หลังจากการนำวิธีการป้องกันการประพาศติ
ผิดเบญจศีลด้วยหลักเบญจธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสรุปผลการเรียนรู้ของกลุ่มตาม
ประเด็นดังนี้

๑) ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเองและคนรอบข้าง/ผู้อื่น จากการปฏิบัติกิจกรรมเบญจธรรม

.....

.....

.....

๒) สิ่งที่นักเรียนทำได้ดี จากการปฏิบัติกิจกรรมเบญจธรรมครั้งนี้ คืออะไร

.....

.....

.....

๓) สิ่งที่นักเรียนยังทำได้ไม่ดี จากการปฏิบัติกิจกรรมเบญจธรรมครั้งนี้ คืออะไร เพราะอะไร

.....

.....

.....

๔) นักเรียนต้องการจะปรับปรุงและแก้ไขจุดใดบ้าง เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมเบญจธรรมในครั้งต่อไปดีมาก
ยิ่งขึ้น

.....

.....

.....

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....

สมาชิกกลุ่มประกอบด้วย

.....

.....

แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละคนบันทึกการเรียนรู้หลังจากทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยให้สะท้อนความรู้สึก องค์ความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม

๑. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....

.....

.....

๒. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นบ้าง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

๑. ความรู้

.....

.....

.....

๒. ทักษะการปฏิบัติ/กระบวนการ

.....

.....

.....

๓. คุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

๓. นักเรียนจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างไร

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....นามสกุล.....

นักเรียนระดับชั้น.....

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	ผลการสังเกตพฤติกรรม									รวม
		พฤติกรรม			จิตใจ			ปัญญา			
		ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			
		๑. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	๒. พุดจาสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น	๓. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔. สนใจและตั้งใจในการทำงาน	๕. เอาใจใส่ในการทำงาน	๖. มุ่งมั่นและเพียรพยายามในการทำงาน	๗. วางแผนการทำงานเป็นระบบ	๘. ใช้วิจารณญาณในการทำงาน	๙. แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล	
๑๗											
๑๘											
๑๙											
๒๑											
๒๑											
๒๒											
๒๓											
๒๔											
๒๕											
๒๖											
๒๗											
๒๘											
๒๙											
๓๐											

เกณฑ์การให้คะแนน (คะแนนเต็ม ๙)

ผลการสังเกต/การปฏิบัติ	การแปลความหมาย
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๗ - ๙ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๔ - ๖ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๑ - ๓ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปรับปรุง

แบบประเมินผลงาน

ชื่อหน่วย/แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....เรื่อง.....

ลงชื่อผู้ประเมิน..... โดย ☐ ตนเอง ☐ เพื่อน ☐ ผู้สอน

วัน/เดือน/ปี ในการประเมิน.....

[illegible]

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ (คะแนนเต็ม ๙)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๗ - ๙ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๔ - ๖ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๓ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
ความถูกต้องของเนื้อหา	เนื้อหาสาระทั้งหมดถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระทั้งหมดเกือบถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระบางส่วนถูกต้องตามข้อเท็จจริง และต้องแก้ไขบางส่วน
ประเด็นของเนื้อหา	เนื้อหาครบประเด็นตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด เนื้อหาไม่สับสนคล้อย รายละเอียดครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด แต่เนื้อหาไม่สับสนคล้อย และรายละเอียดไม่ครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่อง
ความคิดสร้างสรรค์	ผลงานมีความน่าสนใจ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่	ผลงานมีความน่าสนใจ แต่ขาดความคิดริเริ่ม	ผลงานไม่ดึงดูดความสนใจและขาดความคิดริเริ่ม

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘ บริโภคสื่ออย่างมีปัญญา

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ไตรสิกขา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๕ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐานการเรียนรู้ ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและ ศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด ป. ๕/๕ แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท ๓ ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

ตัวชี้วัด ป.๕/๗ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการพัฒนาตนเอง และสิ่งแวดล้อม

๒. สาระสำคัญ

ไตรสิกขาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม ผู้เรียนที่สามารถฝึกพฤติกรรม ควบคุมจิตใจ อารมณ์ และปัญญาการรู้คิดที่ถูกต้อง จะส่งผลให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเองและผู้อื่น โดยเฉพาะบนชีวิตในโลกออนไลน์ จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ รู้จักแยกแยะข้อมูลข่าวสารทั้งคุณโทษได้อย่างถูกต้องได้

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกความหมายและองค์ประกอบของไตรสิกขาได้
๒. บอกแนวทางการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ปฏิบัติต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ได้
๓. ออกแบบขั้นตอนการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขาได้
๔. ไม่หลงเชื่อข้อมูลอะไรง่าย ๆ จนกว่าจะได้สืบเสาะหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง

๔. สาระการเรียนรู้

๑. ไตรสิกขา
 - ศีล สมาธิ และปัญญา

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

ขั้นที่ ๑ สร้างแรงบันดาลใจ

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที
๓. ผู้สอนถามคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ แนวคำถาม ดังนี้
 - ๑) ปกติใช้โทรศัพท์ทำอะไร
 - ๒) ทำไมถึงชอบเล่นโทรศัพท์

- ๓) ชอบเล่นแอปพลิเคชันไหนมากที่สุด
- ๔) โทรศัพท์มีความสำคัญต่อเราอย่างไร
- ๕) ถ้านักเรียนไม่ได้เล่นโทรศัพท์สัก ๓ วัน นักเรียนจะเป็นอย่างไร
- ๖) นักเรียนชอบเล่นเกมสโอะโร่มากที่สุด
- ๗) สิ่งที่นักเรียนไม่ชอบมากที่สุดตอนเล่นโทรศัพท์คืออะไร
- ๘) สิ่งที่นักเรียนชอบมากที่สุดตอนเล่นโทรศัพท์คืออะไร

๔. ผู้สอนนำรูปภาพเงาตัวละครนักเรียน นักแสดง หรือตัวการ์ตูนที่มีชื่อเสียงและผู้เรียนประทับใจ ฉายขึ้นบนจอทีวีหรือโปรเจคเตอร์ ให้ผู้เรียนได้รับชม ประมาณ ๕- ๖ ภาพ แล้วถามผู้เรียนแต่ละภาพเงาว่า คือเงาของตัวละครใด และเฉลยคำตอบเงาของตัวละครนั้นให้ผู้เรียนทราบ

๕. เมื่อชมภาพเงาครบทุกภาพแล้ว ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตอบคำถาม “จากภาพที่นักเรียนทายผิด นักเรียนคิดว่าเกิดจากอะไร”

๖. ผู้สอนเล่าข่าวที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสงสาร เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจบุคคลที่อยู่ในข่าว และเมื่อเล่าจบแล้วผู้สอนถามคำถามเพื่อตรวจสอบความรู้สึกรู้สึกของผู้เรียน “ฟังข่าวนี้แล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไร” “ทำไมนักเรียนจึงรู้สึกอย่างนั้น” “เมื่อได้ฟังข่าวนี้แล้ว นักเรียนอยากจะทำอย่างไร” จากนั้นผู้สอนเฉลยคำตอบจากเรื่องที่เล่าให้แก่ผู้เรียนฟังว่า เรื่องทั้งหมดที่เล่า คือข่าวปลอม(fake news) ไม่ได้เป็นความจริง

๗. จากนั้นผู้สอนถามคำถามเพื่อให้ผู้เรียนไตร่ตรองตนเองว่า “ถ้านักเรียนพบเจอข่าวในสื่อสังคมออนไลน์ นักเรียนจะรู้ได้อย่างไรว่า ข่าวนั้นเป็นข่าวจริง หรือข่าวปลอม/ข่าวหลอกลวง” กระตุ้นให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนคำตอบ

๘. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๓ คน ละครความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน จากนั้นผู้สอนให้โจทย์ผู้เรียนแต่ละกลุ่มในการสืบค้นข้อมูลข้อเท็จจริงจากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ๑ เรื่อง ที่กลุ่มสนใจ จากเรื่องที่กำหนดให้ โดยให้เวลาสืบค้นข้อมูล ๑๐ นาที ดังนี้

- เกมส์ทำให้สมองเสื่อม	- เกมส์ทำให้คนตายได้
- ผงชูรสทำให้ผมร่วง	- การดื่มสุรา ฆ่าเชื้อโควิดได้
- เล่นโทรศัพท์ตอนฝนตก ทำให้ฟ้าผ่า	- เล่นโทรศัพท์ในปั้มน้ำมัน ทำให้ไฟไหม้
- เราโพสต์รูปใครก็ได้บนเฟซบุ๊ก/ไอจีของเรา	- โพสต์ดำใครก็ได้ เพียงแค่ไม่เอ่ยชื่อเขา

** ผู้สอนควรหาประเด็นที่ใกล้ตัวผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนสนใจศึกษามากยิ่งขึ้น

๙. ผู้เรียนนำเสนอผลการสืบค้นข้อมูลว่า เป็นเรื่องจริง/เรื่องปลอม ที่หน้าชั้นเรียน ใน ๓ ประเด็นคือ ๑) เรื่องที่ศึกษา ๒) เป็นเรื่องจริงหรือเรื่องปลอม ๓) รู้ได้อย่างไรว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องปลอม ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด

๑๐. ผู้สอนให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ผู้เรียนว่า การเข้าไปใช้สื่อในโลกออนไลน์ถือว่ามีสำคัญ แต่ก็อันตราย คือมีทั้งข้อดีและข้อเสีย เช็คก่อนเชื่อ เช็คก่อนแชร์ คำถามคือนักเรียนจะมีวิธีการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันได้อย่างไร อาทิตยหน้ามาเรียนรู้เรื่องวิธีการใช้สื่ออย่างรู้เท่าทัน

ชั่วโมงที่ ๒

ขั้นที่ ๒ ใฝ่สืบสวน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นผู้เรียนเพื่อชวนสนทนาแลกเปลี่ยน

- ๑) นักเรียนคิดว่า ทำไมบางคนใช้สื่อออนไลน์ แล้วถูกฟ้องดำเนินคดี บางรายก็ติดคุก
- ๒) นักเรียนจะมีหลักในการป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้ใช้สื่อออนไลน์ในทางที่ผิดได้อย่างไร

๔. ผู้สอนชวนผู้เรียนคิดถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักและวิธีการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทัน ได้แก่ หลักไตรสิกขา

๕. จากนั้นผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ ๔-๕ คน คณะความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มประชุมวางแผน แบ่งบทบาทหน้าที่ การเขียนคำถามในการสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้รู้ธรรม เช่น พระสงฆ์ บุคคลในสถานศึกษาหรือในชุมชนที่รู้เข้าใจธรรม เกี่ยวกับหลักไตรสิกขาต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ โดยผู้สอนให้คำปรึกษาแนะนำในการทำงานของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด หัวข้อการศึกษาหลักไตรสิกขา ได้แก่ ๑) ความหมายของไตรสิกขา ๒) ความสำคัญของไตรสิกขา ๓) หลักไตรสิกขาประกอบด้วยอะไรบ้าง แต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญอย่างไร และ ๔) แนวทางนำหลักไตรสิกขาไปใช้ปฏิบัติต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์

ชั่วโมงที่ ๓

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์และสรุปความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์ลงในใบงานที่ ๑ หลักไตรสิกขาต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ เพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน

ชั่วโมงที่ ๔

ขั้นที่ ๓ ขวนสรัสสรค์

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ที่ได้จากใบงานที่ ๑ มากำหนดสรัสสรค์เป็นขั้นตอนการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขา ลงในใบงานที่ ๒ การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ตามหลักไตรสิกขา โดยผู้สอนคอยให้คำปรึกษาแนะนำ

๔. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานขั้นตอนแนวทางการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ตามหลักไตรสิกขา หน้าชั้นเรียน

๕. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละคนนำแนวทางการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ตามหลักไตรสิกขา ที่สรัสสรค์ขึ้น ไปใช้ในขณะใช้สื่อออนไลน์ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ ๔ พากันปฏิบัติ (ทำกิจกรรมนอกเวลาเรียน)

๑. ผู้เรียนแต่ละคนนำวิธีการที่ได้ออกแบบเลือกไว้ ไปใช้ในขณะใช้สื่อออนไลน์ในชีวิตประจำวัน

๒. ผู้เรียนสังเกตอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ก่อนใช้ ระหว่างใช้ และหลังจากใช้สื่อออนไลน์

ชั่วโมงที่ ๕

ขั้นที่ ๕ สักตบทเรียน

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมสรุปผลการใช้แนวทางการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ตามหลักไตรสิกขา ลงในใบงานที่ ๓ เรื่อง สรุปผลการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขา

๕. ผู้เรียนนำข้อมูลจากการสรุปจัดทำเสนอผลงานด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์และมีความน่าสนใจ ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ตกแต่งให้สวยงามตามความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ ๖ แลกเปลี่ยนเรียนรู้

๑. ผู้เรียนได้สะท้อนความรู้สึกและความคิดเห็นที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการทำกิจกรรมในครั้ง รู้สึกอย่างไร ได้เรียนรู้อะไร และจะนำไปใช้อย่างไร ลงในแบบบันทึกสะท้อนคิดรายบุคคล

๒. ผู้เรียนแบ่งปันประสบการณ์สิ่งที่ได้จากการสะท้อนคิดของตนเอง ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน

๓. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปถึงคุณค่าและความสำคัญของการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันในชีวิตประจำวัน

๖. สื่อการเรียนรู้

๑. รูปภาพเงาตัวละครนักร้อง นักแสดง หรือตัวการ์ตูน

๒. ใบงานที่ ๑ หลักไตรสิกขาต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์

๓. ใบงานที่ ๒ แนวทางการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ตามหลักไตรสิกขา

๔. ใบงานที่ ๓ เรื่อง สรุปผลการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขา

๗. แหล่งการเรียนรู้

๑. แหล่งการเรียนรู้บุคคล

๒. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์

๓. แหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๘. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกความหมายและองค์ประกอบของไตรสิกขาได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. บอกแนวทางการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ปฏิบัติต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๓. ออกแบบขั้นตอนการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขาได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๔. ไม่หลงเชื่อข้อมูลอะไรง่าย ๆ จนกว่าจะได้สืบเสาะหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง	การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกสะท้อนคิด	การสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกสะท้อนคิด	ระดับดีขึ้นไป

๙. บันทึกผลหลังการจัดการเรียนรู้

๑. ผลลัพธ์การจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

ด้านความรู้

.....

.....

.....

ด้านทักษะกระบวนการ

.....

.....

.....

ด้านเจตคติ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์

.....

.....

.....

๒. สิ่งที่ได้ดีจากการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

๓. สิ่งที่ต้องปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)
...../...../.....

ความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยง

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ครูพี่เลี้ยง
(.....)
...../...../.....

ใบงานที่ ๑

เรื่อง หลักไตรสิกขาต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์และสรุปเป็นความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ตามหลักไตรสิกขา

๑) ความหมายของไตรสิกขา

.....

.....

.....

๒) ความสำคัญของไตรสิกขา

.....

.....

.....

๓) หลักไตรสิกขาประกอบด้วยอะไรบ้าง แต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๔) แนวทางการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....

สมาชิกกลุ่มประกอบด้วย.....

.....

.....

ใบงานที่ ๒
เรื่อง การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ตามหลักไตรสิกขา

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้ที่ได้จากใบงานที่ ๑ มากำหนดเป็นขั้นตอนการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขา

แนวทางการใช้สื่อออนไลน์ อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขา	ขั้นตอนการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทัน ตามหลักไตรสิกขา
	๑. เป้าหมายการใช้สื่อออนไลน์ในครั้งนี้
	
	
	
	
	๒. ขั้นตอนการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขา
	
	
	
	
	
	
	
	
	
	
	
	
	
	

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....
สมาชิกกลุ่มประกอบด้วย

.....
.....

ใบงานที่ ๔

เรื่อง สรุปการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขา

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของตนเองต่อเพื่อสมาชิกในกลุ่ม หลังจาก
นำวิธีการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขาที่ได้พัฒนาขึ้น ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๑) ผลดีหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง จากการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขา

.....

.....

.....

.....

๒) สิ่งที่นักเรียนทำได้ดี จากการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขา

.....

.....

.....

๓) สิ่งที่นักเรียนยังทำได้ไม่ดี จากการใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันตามหลักไตรสิกขา

.....

.....

.....

๔) นักเรียนต้องการจะปรับปรุงและแก้ไขจุดใดบ้าง เพื่อใช้สื่อออนไลน์อย่างรู้เท่าทันของตนเอง ดีมากยิ่งขึ้น

.....

.....

.....

.....

ชื่อกลุ่ม.....กลุ่มที่.....นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่.....

สมาชิกกลุ่มประกอบด้วย

.....

.....

.....

แบบบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล

คำชี้แจง ให้ผู้เรียนแต่ละคนบันทึกการเรียนรู้หลังจากทำกิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยให้สะท้อนความรู้สึก องค์ความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับจากการทำกิจกรรม

๑. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

.....

.....

.....

๒. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นบ้าง จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

๑. ความรู้

.....

.....

.....

๒. ทักษะการปฏิบัติ/กระบวนการ

.....

.....

.....

๓. คุณธรรมจริยธรรม

.....

.....

.....

๓. นักเรียนจะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองอย่างไร

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....นามสกุล.....

นักเรียนระดับชั้น.....

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	ผลการสังเกตพฤติกรรม									รวม
		พฤติกรรม			จิตใจ			ปัญญา			
		ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			
		๑. ทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้	๒. พูดจาสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น	๓. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔. สนใจและตั้งใจในการทำงาน	๕. เอาใจใส่ในการทำงาน	๖. มุ่งมั่นและเพียรพยายามในการทำงาน	๗. วางแผนการทำงานเป็นระบบ	๘. ใช้วิจารณญาณในการทำงาน	๙. แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล	
๑๗											
๑๘											
๑๙											
๒๑											
๒๑											
๒๒											
๒๓											
๒๔											
๒๕											
๒๖											
๒๗											
๒๘											
๒๙											
๓๐											

เกณฑ์การให้คะแนน (คะแนนเต็ม ๙)

ผลการสังเกต/การปฏิบัติ	การแปลความหมาย
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๗ - ๙ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๔ - ๖ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๑ - ๓ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปรับปรุง

แบบประเมินผลงาน

ชื่อหน่วย/แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....เรื่อง.....

ลงชื่อผู้ประเมิน..... โดย ☐ ตนเอง ☐ เพื่อน ☐ ผู้สอน

วัน/เดือน/ปี ในการประเมิน.....

[illegible]

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ (คะแนนเต็ม ๙)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๗ - ๙ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๔ - ๖ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๓ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
ความถูกต้องของเนื้อหา	เนื้อหาสาระทั้งหมดถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระทั้งหมดเกือบถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระบางส่วนถูกต้องตามข้อเท็จจริง และต้องแก้ไขบางส่วน
ประเด็นของเนื้อหา	เนื้อหาครบประเด็นตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด เนื้อหาไม่สับสนคล้อย รายละเอียดครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด แต่เนื้อหาไม่สับสนคล้อย และรายละเอียดไม่ครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่อง
ความคิดสร้างสรรค์	ผลงานมีความน่าสนใจ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่	ผลงานมีความน่าสนใจ แต่ขาดความคิดริเริ่ม	ผลงานไม่ดึงดูดความสนใจและขาดความคิดริเริ่ม

ภาคผนวก

- แบบประเมินเจตคติต่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนา
- รายชื่อคณะทำงาน

แบบประเมินเจตคติต่อการเรียนพระพุทธศาสนาของนักเรียน (ประเมินก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้)

คำชี้แจง :

๑. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบบสอบถามวัดเจตคติฯ ฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนพระพุทธศาสนา

๒. คำตอบของนักเรียนจะไม่มีผลต่อนักเรียนทั้งในด้านการเรียน คะแนน หรือการสอนใดๆ คำตอบของนักเรียนจะมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ให้มีประสิทธิภาพ ที่ดีต่อไป ขอให้นักเรียนตอบทุกคนและทุกข้อ

๓. วิธีตอบแบบสอบถามของให้นักเรียนอ่านข้อความให้ละเอียดถี่ถ้วนแล้วเขียนเครื่องหมาย / ลงใน

☐ ช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่แท้จริงของนักเรียน โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

- ๕ หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ๔ หมายถึง เห็นด้วย
- ๓ หมายถึง ไม่แน่ใจ
- ๒ หมายถึง ไม่เห็นด้วย
- ๑ หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวัดเจตคติต่อการเรียน

คำชี้แจง: ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย / ลงใน ☐ และเติมข้อมูลในช่องว่างตามความเป็นจริง

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

ตอบที่ ๒ แบบสอบถามเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนสาระพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง: โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้อย่างละเอียดแล้วเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือ ซึ่งตรงกับความคิดเห็น ความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ข้อ	ข้อความ	ความรู้สึก/ความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๑	ข้าพเจ้าเรียนสาระพระพุทธศาสนาอย่างมีความสุข					
๒	ข้าพเจ้าชอบเรียนสาระพระพุทธศาสนา.....					
๓	ข้าพเจ้าสนุกและตื่นเต้นที่ได้ร่วมกิจกรรมในชั่วโมงเรียนพระพุทธศาสนา					
๔	ข้าพเจ้าสามารถนำความรู้จากการเรียนพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน					
๕	ข้าพเจ้ามีความกระตือรือร้นที่จะได้รับการฝึกทักษะทางพระพุทธศาสนา					
๖	พระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่เรียนแล้วเข้าใจยาก					
๗	ข้าพเจ้าคิดว่าพระพุทธศาสนามีส่วนช่วยในการฝึกทักษะกระบวนการคิด					
๘	ข้าพเจ้าไม่สบายใจที่ต้องตอบคำถามในการเรียนพระพุทธศาสนา					
๙	ข้าพเจ้าสนใจและรักที่จะประพฤติและปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา					
๑๐	พระพุทธศาสนาเป็นสาระที่นำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย					
๑๑	ข้าพเจ้ามีความสนใจและรักที่จะช่วยเหลือสังคมและผู้อื่นมากขึ้น					
๑๒	ข้าพเจ้ามีความสนใจและรักที่จะฝึกตนเองให้เป็นผู้มีสติและสมาธิในการเรียนพระพุทธศาสนา					

ข้อ	ข้อความ	ความรู้สึก/ความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๑๓	การเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ					
๑๔	ข้าพเจ้าอยากทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต					
๑๕	เมื่อถึงชั่วโมงพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้ารู้สึกไม่อยากเรียน					
๑๖	ข้าพเจ้าคิดว่าการเรียนพระพุทธศาสนาทำให้มีพัฒนาการด้านการคิดแก้ปัญหามากขึ้น					
๑๗	ข้าพเจ้าคิดว่า กิจกรรมการเรียนการสอนในการเรียนพระพุทธศาสนามีความทันสมัยเหมาะสมกับนักเรียนปัจจุบัน					
๑๘	ข้าพเจ้าคิดว่าการเรียนพระพุทธศาสนาทำให้มีสติและสมาธิมากขึ้นโดยไม่รู้สึกรู้สึ้อึด....					
๑๙	ข้าพเจ้าคิดว่าการเรียนพระพุทธศาสนามีแต่การท่องจำเนื้อหาและนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อยมาก					
๒๐	ข้าพเจ้าอยากทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ประเมิน

รายชื่อคณะกรรมการ จัดทำชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

ที่ปรึกษา

๑. พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
๒. พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
๓. พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
๔. พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
๕. พระมหาชำนาญ มหาชาโน, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
๖. รศ.ดร.สุรพล สุยพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
๗. พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น
๘. พระครูปลัดปัญญาวัฒน์, ศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ
๙. พระอุดมปัญญาภรณ์	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
๑๐. รศ.ดร.วิทยา ทองดี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
๑๑. ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
๑๒. พระครูสมุทรธีระพงษ์ นรินโท,ดร.	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขตขอนแก่น
๑๓. ดร.เรียงดาว ทวะชาลี	รักษาการรองผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น

คณะกรรมการ

๑. พระศรีธรรมภาณี,รศ.ดร.	รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานพระสอนศีลธรรม
๒. พระมหาณรงค์ราช ปณิธานิธิ, ดร.	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
๓. รศ.ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล	วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
๔. ดร.บรรเจอดพร สู่แสนสุข	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
๕. นายนิรุฒ ป้องสีดา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๖. ดร.นพดล สีทอง	ผู้อำนวยการสำนักการศึกษาแบบองค์รวม
๗. นางฉวีวรรณ ไชยพิเศษ	สถาบันอาศรมศิลป์
๘. นางสาวทิมาพิกา ญาธิป	ผู้อำนวยการส่วนสนับสนุนวิชาการ มจร.ขอนแก่น
๙. นางพัชรินทร์ สีทอง	สำนักงานพระสอนศีลธรรม มจร.ส่วนกลาง
๑๐. นางสุนันท์ จินคำ	ผู้อำนวยการกลุ่มการนิเทศติดตามและประเมินผล
๑๑. พระมหาตุ้ย ขนติธมโม	สพป.เชียงใหม่ เขต ๔
๑๒. พระคณัฏ ญาณธีโร	ศึกษานิเทศก์
๑๓. พระมหานพรัตน์ นนทเมธี	สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครราชสีมา
	ผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนบ้านละลมโพธิ์
	สพป.นครราชสีมา เขต ๑
	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านค้อใหญ่ จ.สกลนคร
	สพป.สกลนคร เขต ๑
	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ วิทยาลัยอุทัยธานี
	สำนักงานพระสอนศีลธรรม มจร.ส่วนกลาง
	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร

๑๔. พระมหาเอนก จันทโชโต	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม จ.ลำพูน
๑๕. พระทัตพล ยสวฑฒโน	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม จ.ลำพูน
๑๖. พระครูใบฎีกาจักรวาล สุขเมโธ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม จ.เชียงใหม่
๑๗. พระมหาเกษมณี จารุณโณ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม จ.สกลนคร
๑๘. พระปณิธาน สุขเมโธ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม จ.สกลนคร
๑๙. พระรณพีร์ย์ อาภาธโร	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม จ.นครราชสีมา
๒๐. พระทองลี สจจญาณโณ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม จ.นครราชสีมา
๒๑. พระครูปลัดชินภัทร ฐิตญาณโณ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม จ.ชัยภูมิ
๒๒. พระมหาเอกชัย มหาปุณโณ	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม จ.บุรีรัมย์
๒๓. พระมหาพุทธิศักดิ์ ปญญาปชโชโต	พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม จ.มหาสารคาม
๒๔. นางสาวศุจินันท์ อุ่นจิตร	ครู โรงเรียนบ้านโกรกเดือนห้า สพป.นครราชสีมา เขต ๑
๒๕. นายนิพนธ์ ปลั่งงูเหลือม	ครู โรงเรียนบ้านเปราะหอมพัฒนา สพป.นครราชสีมา เขต ๑
๒๖. นางนวมล ขาติเทวัญ	ครู โรงเรียนบ้านค้อใหญ่ สพป.สกลนคร เขต ๑
๒๗. นางสาวสุภารัตน์ ดาบลาอำ	ครู โรงเรียนบ้านค้อใหญ่ สพป.สกลนคร เขต ๑
๒๘. นางสาวพรทิศา ไบแสน	ครู โรงเรียนบ้านค้อใหญ่ สพป.สกลนคร เขต ๑
๒๙. นางสาวเอมอร ดวงกุลสา	ครู โรงเรียนบ้านค้อใหญ่ สพป.สกลนคร เขต ๑
๓๐. นางสาวสุพัตรา วงศ์แสนภู	ครู โรงเรียนบ้านค้อใหญ่ สพป.สกลนคร เขต ๑

ผู้รับผิดชอบโครงการ

๑. ดร.นพดล สีทอง	กลุ่มงานพัฒนาพระสอนศีลธรรม
๒. พระดณัฏฐ ญาณธีโร	สำนักงานพระสอนศีลธรรม มจร.
	กลุ่มงานพัฒนาพระสอนศีลธรรม
	สำนักงานพระสอนศีลธรรม มจร.

เป็นพลังขับเคลื่อนศีลธรรม ด้วยพุทธนวัตกรรมในสถานศึกษา

สำนักงานพระสอนศีลธรรม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย <https://kpmcu.com/>